

Vabariigi Valitsuse määruse
„Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda.

Kaitseala asub Harju maakonnas Anija vallas Mustjõe, Voose, Vetla, Pikva külas ja Aegviidu alevis; Kose vallas Kõrvenurga, Laane, Kiruvere ja Vanamõisa külas; Järva maakonnas Paide linnas Sõmeru, Purdi, Nurme, Võõbu, Puiatu, Kirisaare, Oeti ja Allikjärve külas; Järva vallas Vetepere, Lehtmetša, Kaalepi, Mägede, Järva-Madise ja Mõnuvere külas; Lääne-Viru maakonnas Tapa vallas Kõrveküla ja Jäneda külas.

Kõrvemaa maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) territoorium on olnud osaliselt kaitse all alates 1957. aastast, kui Eesti NSV Ministrite Nõukogu 11. juuli 1957. a määrusega nr 242 „Abinõudest looduskaitse organiseerimiseks Eesti NSV-s“ moodustati Aegviidu-Nelijärve maastikuline keeluala. ENSV Ministrite Nõukogu 26. oktoobri 1971. a määrusega nr 493 „Uute riiklike kaitsealade moodustamine ja riikliku maastikulise kaitseala „Aegviidu-Nelijärve“ ümbernimetamise kohta“ laiendati Aegviidu-Nelijärve maastikulise keeluala territooriumit ja nimetati ümber Kõrvemaa riiklikuks maastikukaitsealaks. Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri kinnitati Vabariigi Valitsuse 5. mai 2004. a määrusega nr 183 „Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri“.

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse kooskõlas looduskaitseaduse § 13 lõikega 1 olemasoleva maastikukaitseala kaitse-eesmärke ja kaitsekorda. Muudatuse on tinginud vajadus tagada paremini nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50; edaspidi *loodusdirektiiv*) I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.01.2010, lk 7–25; edaspidi *linnudirektiiv*) I lisas nimetatud liikide kaitse. Kaitseala hõlmab täielikult Natura 2000 võrgustikku kuuluvat Kõrvemaa linnu- ja loodusala.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna vanemspetsialist Kristi Pai (tel 5695 8657, e-post kristi.pai@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 325 8404, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee) ja Õigusbüroo OÜ jurist Margit Halop (tel 517 9278, e-post margit.halop@mail.ee), Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministriumite vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), eksperdihinnangu on andnud

Andres Tõnisson ja keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala moodustab osa Vahe-Eesti massiivsest soode- ja metsade vööndist, sisaldades haruldasi metsa-, magevee-, niidu- ja sookooslusi, haruldasi ja ohustatud liike ning nende elupaiku.

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta piirkonnale iseloomulikku maastikuilmet, pinnavorme, kaitstavaid looduse üksikobjekte, magevee elupaiku, niidu-, soo- ja metsakooslusi, sealhulgas laane- ja salumetsi, elustiku mitmekesisust, kaitsealuseid liike ning olulisi lindude rändepeatus- ja pesitsuspaiku. Kaitsealal kaitstakse loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe, milleks on liiva-alade vähetoitelised järved (3110), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (7220*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusemetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060), soostuvad, soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja lammi-lodumetsad (91E0*). Taime- ja loomaliikidest kaitstakse loodusdirektiivi II lisa liike, milleks on kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), palu-karukell (*Pulsatilla patens*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*), eesti soojumikas (*Saussurea alpina subsp. esthonica*) ja tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*) ning kaitsealust taimeliiki lehitut pisikäppa (*Epipogium aphyllum*). Kaitsealal kaitstakse liike, mida linnudirektiiv nimetab I lisas ja I lisas nimetamata rändlinnuliike ning nende elupaiku. Need on must-toonekurg (*Ciconia nigra*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), habekakk (*Strix nebulosa*), väikepistrik (*Falco columbarius*), karvasjalgakakk (*Aegolius funereus*), metsis (*Tetrao urogallus*), laululuik (*Cygnus cygnus*), sarvikipütt (*Podiceps auritus*), kanakull (*Accipiter gentilis*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), laanepüü (*Bonasa bonasia*), õõnetuvi (*Columba oenas*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), musträhn (*Dryocopus martius*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), teder (*Tetrao tetrix*), mudatilder (*Tringa glareola*), heletilder (*Tringa nebularia*), hallõgija (*Lanius excubitor*), kiivitaja (*Vanellus vanellus*), piilpart (*Anas crecca*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*) ja sõtkas (*Bucephala clangula*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus, haruldus, esteetiline ja ajaloolis-kultuuriline väärtus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine.

Haruldus ja ohustatus

Kaitsealal asuvad metsa-, soo-, niidu- ja mageveekooslused liiva-alade vähetoitelised järved (3110), vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud

(6510), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (7220*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhatistel (9060), soostuvad, soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja lammi-lodumetsad (91E0*) on haruldaste ja ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning osaliselt märgitud esmatahtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele.

Liiva-alade vähetoitelised järved (3110) on kaitsealal esindatud elupaigatüüpidest kõige ohustatumas seisus. Vähetoiteliste järvede ökosüsteemid on jätkuva ja järjest kiireneva eutrofeerumisprotsessi tõttu Euroopast kadumas. Eestis kuuluvad sellesse elupaigatüüpi selge hele- või sinakasroheline veega vähetoitelised ning kollaka või helepruuni veega poolhuumustoitelised järved. Ka **vähe- kuni kesктоitelised kalgiveelised järved (3140)** on ohustatud, kuna on inimtegevuse mõjul kiiresti eutrofeerumas. Siia rühma kuuluvad nii selge hele- kuni sinakasroheline veega lubjarikkad järved kui ka kollase või pruunika veega lubja- ja humiinaerikkad järved. **Looduslikult rohketoitelised järved (3150)** on liigirikka taimhõljumiga järved. Turba ja humiinhapete tõttu pruuniveelised **huumustoitelised järved ja järvikud (3160)** on tüüpilised rabaaladele ning rikkad haruldastest põhjapoolse levikuga plankteritest. Elupaigatüüp **jõed ja ojad (3260)** on ohustatud, kuna looduslikke ja looduslähedases seisundis vooluveekogusid on nii Euroopas kui ka Eestis järjest vähemaks jäänud. Jõgede ja ojade ohutegurid on reostus, voolusäingi muutmine ja voolu tõkestamine. Looduslikud jõed ja ojad on elupaigaks haruldastele ja ohustatud loomaliikidele ning oluliseks kudemispaigaks kaladele. **Liigirikkad niidud lubjavesel mullal (6270*)** on soontaimerikkad ja seal kasvavad liigid on toitainete suhtes vähenõudlikud. **Lamminiidud (6450)** esinevad jõgede ja ojade üleujutatavatel lammialadel. Niite ohustab kinnikasvamine, mis põhjustab tüüpiliste liikide ja koosluste hävimise. Õistaimede poolest liigirikkad **aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510)** on tüüpilised kogu Eestis. Need niidud on ohustatud väetamise tõttu, kuna neid kasutatakse sageli kultuurrohumaade või -karjamaadena. **Rabad (7110*)** on ohustatud peamiselt kuivendamise ja mingil määral ka turbakaevandamise tõttu. Looduslikke rabasid on Euroopas, välja arvatud Soomes ja Rootsis, säilinud vähe. Mitmekesiseid taimekooslusi hõlmavaid **siirde- ja õõtsiksood (7140)** leidub kõigis suuremates sookompleksides väikeste kildudena, esinedes tavaliselt madalsoode- ja rabaalade vahel. Elupaigatüüpe ohustab veerežiimi muutumine põhjavee seisundit mõjutavate tegevuste tõttu. **Nokkheinakooslused (7150)** asuvad Eestis enamasti rabaälvestes ja kujutavad endast üht osa rabale iseloomulikust taimkattekompleksist. Elupaigatüüp **allikad ja allikasood (7160)** paikneb seal, kus põhjavesi voolab või immitseb maapinnale. Allikad ja allikasood on olulised elupaigad mitmele haruldasele liigile. Rikkumata allikasoid on Eestis järele jäänud üsna vähe. Elupaigatüüp **nõrglubja-allikad (7220*)** hõlmab kalgiveelisi allikaid, milles toimub aktiivne allikalubja moodustumine. Nõrglubja tekkimiseks on soodsamad tingimused seal, kus põhjavesi valgub maapinnale poorsetest vettpidavatest kihtidest, mis soodustab väljavoolanud vee laialivalgumist. Nõrglubjalasundit tekitavad allikad, nn nõrglubjaallikad on Euroopa Liidus kõrgelt väärtustatud ohustatud elupaigatüüp. Elupaigatüüp **liigirikkad madalsood (7230)** hõlmab madalsoode liigirikkamat osa, kus esineb rohkesti lubjalembeseid liike, teiste seas kãpalisi. Elupaigatüüp on rohkem levinud Lããne- ja Põhja-Eestis, mujal on levik harv. Madalsood on kuivendusest kõige enam kahjustatud sootüüp. Praeguseks on säilinud vaid ligikaudu 10% möödunud sajandi alguse madalsoodest. Suur osa endisi madalsoid on hävinud

pöördumatult. **Vanad loodumetsad (9010*)** esindavad vähese inimõjuga või üldse ilma inimõjuta loodusalasid. Neile iseloomuliku puistuga metsad on intensiivse metsamajandamise tõttu ohustatud ja kaotanud paljud loodumetsadele omased tunnused. Vanades loodumetsades leiavad elupaiga ka paljud ohustatud liigid. **Vanad laialehised metsad (9020*)** on Eestis haruldased, tegemist on jäänukitega aastatuhandete tagusest soojemast ja niiskemast kliimaperioodist. Elupaigatüüp **rohunditerikkad kuusikud (9050)** hõlmab hea veevarustusega ja toitainerikka pehme mullahuumusega alasid maapinnalähedase liikuva põhjaveega orgudes, nõgudes, nõlvade jalameil ja sooservades. **Okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060)** on Euroopas haruldased, kuna on levinud kitsal alal boreaalses piirkonnas, peamiselt Soomes ja Rootsis. Eestis on okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel mandrijäätetekkelistel oosistikel tüüpiliseks metsatüübiks. Maastiku reljeefsus ja elupaigatüüpide vaheldusrikkus annab alale suure esteetilise väärtuse. **Lammi-lodumetsad (91E0*)** on haruldased, kuna on levinud kitsal alal jõgede ja järvede kallastel. **Soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*)** ning **siirdesoo- ja rabametsi (91D0*)** ohustab kuivendamine, samas on need elupaigatüübid Eestis tüüpilised niisketel aladel levinud kooslused. Siirdesoo- ja rabametsad levivad peamiselt soo servaaladel ja moodustavad soo ümber kaitsva puhvri, samuti on elupaigaks mitmele kaitsealusele liigile. Need metsaelupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud Euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud nende kooslustega seotud liigid, kes kasutavad eespool nimetatud elupaigatüüpi elupaigana või toitumisalana.

Vanad metsakooslused, laane- ja salumetsad on Eestis ohustatud, kuna intensiivse metsamajandusega on vanade metsade pindala järjest vähenenud (vanuse nihkumine nooremate metsade poole). Kuna need metsakooslused kasvavad viljakal pinnasel ja on suurema tootlikkusega, siis on ka majanduslik huvi nende osas suurem. Vanade metsakoosluste säilitamine on eriti oluline, kuna need pakuvad elupaika väga paljudele erinevatele liikidele, sealhulgas majandustegevuse ja häirimise suhtes tundlikele liikidele. Asko Lõhmuse metsade tüpoloogilise analüüsi tulemusel leiti, et vanadele metsadele iseloomuliku elustiku säilimise tagamiseks tuleb range kaitse alla võtta rohkem laane- ja salu tüübirühmadesse kuuluvaid metsi.

Kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*) on väheneva arvukusega taimeliik, mis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning looduskaitsealuse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse. Kauni kuldkinga kaitse tegevuskava kohaselt on kuldking Eestis peamiselt metsataim, soodsad kasvupaigad on ka puisniidud. Kohati võib kuldking esineda ka soistel aladel, areaali põhjapiiril ongi ta just eelkõige sootaim. Levinud on ta Eesti kõigis maakondades. Peamised ohutegurid on kasvukohtade muutused ja hävimine metsade lageraiete, kuivendus- ja ehitustegevuse tagajärjel, kas otseselt kasvukohtades või naabruses.

Palu-karukell (*Pulsatilla patens*) on haruldane taimeliik, mis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedases seisus, looduskaitsealuse alusel on liik arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ning see kuulub loodusdirektiivi II lisasse. Palu-karukella põhiline Eesti levila on Kagu-Eestis, kuid suurimad teadaolevad populatsioonid pole mitte üksnes seal, vaid asuvad hajusalt üle riigi. Enne lehtede väljaarenemist õitsev sinakasvioletsete õitega palu-karukell eelistab elupaigana hõredaid valgusküllaseid kuivi metsi ja põlendikke. Mõõdukalt inimtegevust vajavat palu-karukella ohustab sobilike metsade kinnikasvamise ja lageraie, vähesemal määral noppimine ja metssigade tegevus. (Palu-karukella kaitse tegevuskava eelnõu, Ülle Kukk, 2011.)

Kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*) on haruldane taimeliik, mis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohustatud seisus, looduskaitseaduse alusel on liik arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ning see kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse. Kollane kivirik on lubjalembene nõrga konkurentsivõimega liik, mis kasvab madal- ja siirdesoodes ning allikalistel aladel. Kollane kivirik on Eestis levinud eelkõige Põhja- ja Kagu-Eestis. Peamiseks ohuteguriks on kuivendamine kollase kiviriku elupaikades. (Kollase kiviriku kaitse tegevuskava)

Eesti soojumikas (*Saussurea alpina subsp. esthonica*) on neoendeemne alamliik, mis on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedases seisus, looduskaitseaduse alusel arvatud II kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse. Eesti soojumika kaitse tegevuskava kohaselt on soojumikale sobivad kasvukohad lubjarikkad soostunud niidud, lamminiidud, liigirikad madalsood, siirdesood ja allikasood ning soised hõredad metsad, puisniidud ja hõredad võsad. Eestis leidub soojumikat ainult mandriosas lubjarikka aluspõhjaga aladel, rohkem Lääne-, Pärnu-, Rapla-, Harju- ja Lääne-Virumaal, saartel liik puudub. Peamised ohutegurid on avatud niiskete niidukoosluste kuivendamine ja võsastumine.

Tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohualtis seisus, looduskaitseaduse alusel arvatud vähenevate elupaikade ja väheneva arvukusega liigina III kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub loodusdirektiivi II ja IV lisasse. Tõmmuujur on ohustatud elupaikadeks olevate veekogude eutrofeerumise ja kinnikasvamise tõttu ja on haruldane, kuna liigi leiukohti on Eestis vähe teada ning ta on elupaiga suhtes nõudlik.

Lehitu pisikäpp (*Epipogium aphyllum*) on meie looduslikest orhideedest üks haruldasemaid. Lehitu pisikäpp on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi äärmiselt ohustatud ning arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Pisikäpp on seentoiduline ja ilma rohelist lehtedeta. Peamiseks ohuteguriks on metsa majandamine.

Must-toonekurg (*Ciconia nigra*) on väheneva arvukusega linnuliik, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I lisasse. Must-toonekure elupaigad on eelkõige vanad, minimaalse häirimise ja soodsate toitumispaikadega looduslikult mitmekesised metsamassiivid. Must-toonekure kui inimpeelglikku lindu peetakse väga tundlikuks inimtegevuse suhtes pesapaiga läheduses. Must-toonekure arvukust ja levikut piirav peamine faktor on metsade pindala ja mitmekesisuse vähenemine ning inimese põhjustatud häirimine. Eesti kohta tehtud uurimus kinnitab, et pesitsuspaiga valikut mõjutab oluliselt metsamassiivide killustumine ja puistu mitmekesisus. Peamised ohutegurid on metsamajandus, puuliikide osakaalu muutumine, lageraied, kuivendamine ja surnud puidu väljaviimine. Oluline mõju on ka toitumisalade kvaliteedi halvenemisel. Eestis on olulised ka looduslikud tegurid (areaali ääre-efekt). Lisaks must-toonekurele elab talle pesitsuspaigaks sobivates vanades metsades veel kuni 400 ohustatud liiki (Must-toonekure kaitse tegevuskava). Seega toimib must-toonekurg teiste ohustatud liikide suhtes katusliigina. Must-toonekure praeguseks arvukuseks on hinnatud 40–60 paari¹.

¹ Siin ja edaspidi on linnuliikide kirjeldustes arvukuse hinnangus kasutatud Eesti Ornitoloogiaühingu artikli „Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2013–2017” andmeid.

Kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*) on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I lisasse. Kaljukotkas eelistab pesitsemiseks suurte loodusmassiivide soolasid, kus rajab pesa tavaliselt soosaare või -serva metsa. Toitumisalana kasutab pesapaigast kuni 5 km raadiuses (kodupiirkond) lagedaid (pool)looduslikke biotoope, milleks on valdavalt lagesoo, harvem mõni teine tüüp, näiteks luht. Eesti kaljukotkapopulatsiooni mõjutab kõige enam toitumisalade – lagesoo ja sooserva metsad – hävinemisest ja kvaliteedi halvenemisest tingitud metsakanaliste ja lagesoo kurvitsaliste arvukuse vähenemine. Järjest enam muutub arvestatavamaks häirimine. Hoolimata liigi kaugetest elupaikadest satub pesapaikadesse aasta-aastalt üha enam loodusmatkajaid nii organiseeritult kui ka iseseisvalt. Kaljukotka praeguseks arvukuseks Eestis võib hinnata 60–65 paari.

Merikotkas (*Haliaeetus albicilla*) on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning on arvatud looduskaitseeaduse alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka ning linnudirektiivi I lisasse. Merikotkas eelistab pesitseda vanas metsas või selle servas ja võimaluse korral väldib pesitsemist lageraielankide säilikuudel, kus asub küll 10% pesadest, kuid seal on väiksem keskmine produktiivsus. Pesa ehitab merikotkas meelsamini männikutesse ning pesapuuna eelistab mändi ja haaba. Pesitseb vanades metsades, kus pesametsa keskmine vanus on lehtmetsades 90 aastat ja okasmetsades 120–130 aastat. Merikotka populatsiooni ohutegurid on jätkuv oht keskkonnamürkidest, sealhulgas pliihaavlite ja muu pliidi sisaldava laskemoona kasutamine, lisanduvad ohutegurid on sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi halvenemine, hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides ning vähesel määral ka lindude tahtlik tapmine, kaubandus munade ja poegadega. Merikotka praeguseks arvukuseks Eestis võib hinnata 290–330 paari.

Väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*) on üks Euroopa kõige arvukamatest kotkastest. Vaatamata sellele peetakse liiki ohustatuks, kuna tema areaal ja arvukus on eelmise sajandiga võrreldes vähenenud. Liik on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedane ning looduskaitseeaduse alusel arvatud haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I lisasse. Väike-konnakotka praeguseks arvukuseks Eestis võib hinnata 500–600 paari. Väike-konnakotka elupaik on mosaiikne maastik, kus metsad vahelduvad niitude, karjamaade, põldude, jõeorgude ja soodega. Väike-konnakotkas väldib vähese metsa ja intensiivse maakasutusega alasid, samuti suurt ühtlast metsamassiivi. Eelistab elupaigana vanu kuuse- ja kuusesegametsi. Väike-konnakotka pesapuud asuvad enamasti vanas, üle 70 aasta vanuses puistus ning on üldiselt vanemad ja rinnasdiameetrilt suuremad kui neid ümbritseva puistu ülejäänud esimese rinde puud, mis näitab, et kotkad valivad pesapuuks enamasti suurima ja tugevaima puu puistus. Eesti väike-konnakotkapopulatsiooni mõjutab kõige enam pesapaikade hävimine, mis on tingitud väike-konnakotkaste eelistusest rajada pesi just vanematesse, raieküpsetesse puistutesse, ning toitumisalade hävimine ja kvaliteedi halvenemine. (Väike-konnakotka kaitse tegevuskava)

Habekakk (*Strix nebulosa*) on Eestis väga haruldane pesitseja. Veel 2008. aasta seisuga oli see kakuline meil hävinud liik. Praeguseks on habekakk arvatud looduskaitseeaduse alusel I kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub linnudirektiivi I lisasse ning on meil taas regulaarne haudelind. Habekakku võib kohata avamaastikega piirnevais okas- ja segametsades.

Väikepistrik (*Falco columbarius*) on väga haruldane haudelind ja läbirändaja, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedane, looduskaitseeaduse alusel arvatud haruldase ja hävimisohus liigina I kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I lisasse. See harva Eestisse talvituma jääv hakist väiksem pistrikuline eelistab elupaigana puisrabade hõredaid männikuid või endisi karjääre ning teeb pesa enamasti männi otsa vanasse varesepessa. Ta toitub rabades või mujal avamaastikul värvulistest ja väiksematest kurvitsalistest. Väikepistriku arvukus on viimastel kümnenditel olnud tugevas languses, hinnanguliselt pesitseb Eestis 10–30 paari. Arvukuse vähenemise täpsed põhjused pole teada.

Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) on Eesti punase nimestiku järgi ohualdis ja looduskaitseeaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I lisasse. Karvasjalg-kakk on tüüpiline vanade metsade lind, kes pesitseb suuremates metsalaamades, enamasti kuuse-segametsades ja männikutes ning vajab pesapaigaks mõnda õõnsust. Liigi peamine ohutegur on sobivate elupaikade halvenemine. Karvasjalg-kaku arvukuseks Eestis võib hinnata 100–200 paari.

Metsis (*Tetrao urogallus*) on järjepidevalt väheneva arvukusega kanaline, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohualtis seisus, looduskaitseeaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I, II ja III lisasse. Metsis on Eestis paikne lind ja eelistab elupaigana vanu loodusmetsi. Metsise mängupaigad asuvad Eestis eelkõige suuremate või väiksemate rabade ümbruse männikutes, kus metsa vanus on kõige sagedamini 80 kuni 130 aastat. Valdavalt mängivad metsised traditsioonilistes mängupaikades, mida võidakse kasutada kukkede poolt aastakümneid. Metsisekukkede arvukus on viimase kümnendi jooksul jätkuvalt vähenenud. 2012. aastal oli teada 388 asustatud metsisemängu. Metsisekukkede arvukushinnang aastatel 2007–2012 on Eestis 1100–1200 isendit. Suurteks ohuteguriteks metsisele hinnatakse elupaikade killustumist, kisklust, kuivenduse mõjul toimuvat elupaiga kvaliteedi langust ning nende tegurite omavahelist koosmõju, aga samuti ka pikaajalisi maastikumuutusi, mille tõttu ohustab mängu isolatsiooni jäämine ja eelistatud elupaikade killustumine. (Metsise kaitse tegevuskava)

Laululuik (*Cygnus cygnus*) on harv haudelind ja arvukas läbirändaja, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi mittehinnatav, looduskaitseeaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub linnudirektiivi I lisasse. See kollase nokalaiguga haneline peatub läbirändel madalatel merelahtedel, järvedel ja üleujutatud luhtadel. Lauluik on Eestis harv talvituja, talvitujate arvukus sõltub jääoludest. Harva jääb lauluik peamiselt rabajärvedele pesitsema, hinnanguliselt pesitseb meil 250–300 paari lauluiki.

Sarvikpütt (*Podiceps auritus*) on Eestis ebaühtlase levikuga harv haudelind. Sarvikpütt on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedane, looduskaitseeaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub linnudirektiivi I lisasse. Hinnanguliselt pesitseb teda Eestis 150–250 paari. Talvituma lendab sarvikpütt Lääne- ja Lõuna-Euroopa rannikualadele või jäävabadele järvedele, pehmetel talvedel jääb osa linde ka Eestisse.

Kanakull (*Accipiter gentilis*) on väheneva arvukusega linnuliik, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohulähedane ja looduskaitseeaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kanakulli arvukus on viimasel ajal märkimisväärselt vähenenud, hinnanguliselt elab Eestis praegu 400–600 paari kanakulle, kuid veel 15 aastat tagasi oli arvukus kaks korda suurem. Kanakull eelistab pesitseda vanas okasmetsas ja peab

saagijahti nii metsaaladel kui ka kultuurmaastikul. Liigi peamised ohutegurid on pesitsusaegne häirimine, elupaikade degradeerumine ja toidubaasi vähenemine.

Laanerähn (*Picoides tridactylus*) on väikesearvuline haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus ja looduskaitseaduse alusel arvatud ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi I lisasse. Laanerähn on Eestis levinud üle kogu territooriumi ning arvukuseks on hinnatud 2000–4000 haudepaari. Laanerähn elab suuremates loodusmaastikulaamades. Eelistab vanemaid okas- ja segametsi, milles on rohkelt kuivanud puid, soovitatavalt kuuski. Laanerähni elupaika on oluline kaitsta selle poolest, et lindu peetakse heaks indikaatorliigiks. See tähendab, et elupaik, kus on leida laanerähni, sobib ka mitmele teisele metsaliigile. Laanerähni ohustab metsade majandamine, mille tõttu väheneb metsade vanus ja rähnile sobivate elupaikade pindala.

Laanepüü (*Bonasa bonasia*) on stabiilse arvukusega linnuliik, kes on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohuvälises seisus, looduskaitseaduse alusel arvatud III kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub linnudirektiivi I ja II lisasse. Praegu on laanepüü meie kõige arvukam metsakanaline, kelle arvukust hinnatakse 20 000–25 000 paarile. Laanepüü eelistab pesitseda vanemates tihedamates okas- ja segametsades, kus leidub enamasti nii varjuandvaid kuuski kui ka talvist toitü pakkuvaid kaski ja sangleppi. Sobivaimad elupaigad on väljakujunenud rindelisuse ja tiheda alusmetsaga mitmekesised vanad metsad, kus leidub häilusid ja tuulemurde. Liiki ohustab elupaikade hävinemine, eeskätt vanemate mitmekesise struktuuriga puistute kadumine ja fragmenteerumine.

Õõnetuvi (*Columba oenas*) on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel III kaitsekategooria liikide hulka ning kuulub linnudirektiivi II lisasse. Õõnetuvi arvukuseks Eestis on hinnatud 500–1000 paari. Kuna õõnetuvi toitub peamiselt rohttaimede seemnetest, eelistab ta suuremal osal levilast mosaiikset või koguni avatud maastikku, sageli leidub teda just metsa ja avamaastiku piirialadel. Pesitsusajal asustab salumetsi ja vanemad männikuid, kus on vanu suuremate õõnsustega puid. Peamised ohutegurid on intensiivne põllumajandus, mis vähendab toidurikkust, ning metsaraie, mille käigus raiutakse vanu õõnsaid puid.

Öösorr (*Caprimulgus europaeus*) on Eesti ohustatud liikide punase nimestiku järgi ohuvälises seisus, looduskaitseaduse alusel arvatud III kaitsekategooria liikide hulka ja kuulub linnudirektiivi I lisasse. Öösorri arvukuseks Eestis on hinnatud 5000–10 000 paari. Elupaigana eelistab öösorr rabametsi. Liiki ohustavad tegurid on häirimine ja pesade hävitamine raietega.

Musträhn (*Dryocopus martius*) on stabiilse arvukusega lind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus, kuulub linnudirektiivi I lisasse ja on looduskaitseaduse alusel arvatud III kaitsekategooria liikide hulka. Musträhni arvukuseks Eestis on hinnatud 5000–7000 paari. Elupaigana eelistab musträhn suuri okasmetsi, männi-segametsi, kõrgetüvelisi hõredaid männikuid, raiesmikke ja põlendikke. Musträhni ohustab sobilike elupaikade pindala vähenemine. Musträhn rajab igal aastal uue pesaõõnsuse ja valmistab nii palju pesakoopaid teistele metsaasukatele.

Väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*) on üldlevinud haudelind, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus, kuulub linnudirektiivi I lisasse ja on looduskaitseaduse alusel arvatud III kaitsekategooria liikide hulka. Liigi arvukuseks Eestis on hinnatud 40 000–60 000 paari. Väike-kärbsenäpp on vanade metsade indikaatorliik. Liiki ohustab pesitsus- ja toitumispaikade hävimine ning häirimine.

Rüüt (*Pluvialis apricaria*) on väiksearvuline haudelind ja arvukas läbirändaja, kes kuulub III kaitsekategooriasse, linnudirektiivi I, II ja III lisasse ja on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus. See hakisuurune kurvitsaline pesitseb lagedatel peenar-älvesrabades turbasamblamättal puhmaste varjus, kuid toitumas käib sageli ümbritsevatel põldudel ja niitudel. Rüüda viimastel aastakümnetel stabiilsena püsinud pesitsevate paaride arvukuseks on hinnatud 3000–4000.

Teder (*Tetrao tetrix*) on Eestis ebaühtlase levikuga regulaarne haudelind ja talvituja, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus ja kuulub linnudirektiivi I, II ja IV lisasse ning on looduskaitsealuse alusel arvatud III kaitsekategooria liikide hulka. Alates eelmise sajandi keskpaigast esineb tedre arvukuses üldine langustrend. Tedre arvukuseks Eestis hinnatakse 4000–5000 paari. Teder asustab mitmesuguseid elupaiku, eriti tähtsad on tema jaoks sood ja nende servakooslused. Peamised ohutegurid on elupaikade kvaliteedi langus, hävimine ja fragmenteerumine ning röövlus (Tedre kaitse tegevuskava).

Mudatilder (*Tringa glareola*) on hajusalt levinud haudelind ja tüüpiline läbirändaja, kes kuulub III kaitsekategooriasse ja linnudirektiivi I lisasse ning on Eesti punase nimestiku järgi ohuvälises seisus. Selle pruunikirju sulestikuga rabades ja siirdesoodes pesitseva kurvitsalise arvukus on viimastel aastakümnetel olnud stabiilne, jäädes hinnanguliselt 2000–3000 paari ringi.

Heletilder (*Tringa nebularia*) on haruldane haudelind ja arvukas läbirändaja, kes kuulub III kaitsekategooriasse ja linnudirektiivi II lisasse ning on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus. Suurtes älverabades ja siirdesoodes peamiselt Kirde-Eestis pesitseva heletildri arvukus on viimastel aastakümnetel tõusnud, ulatudes hinnanguliselt 300–400 paariini.

Piilpart (*Anas crecca*) on ligikaudu hakisuurune ja seega üks meie pisemaid ujupart, kes kuulub linnudirektiivi II ja III lisasse. Piilpart on üle Eesti levinud tüüpiline rändelind. Elupaigana eelistab ta sageli laukaid ja rabajärvi. Piilparti arvukuseks Eestis hinnatakse 1500–2500 paari.

Sinikael-part (*Anas platyrhynchos*) on tüüpiline haudelind ja läbirändaja, kes kuulub linnudirektiivi II ja III lisasse. See sageli Eestisse talvituma jääv haneline eelistab elupaigana veekogusid ning vesiseid soo- ja niiduservasid. Sinikael-pardi pesitsevate paaride arvukus on viimastel aastakümnetel olnud suhteliselt stabiilne, jäädes hinnanguliselt 40 000–60 000 paari kanti.

Sõtkas (*Bucephala clangula*) on üldlevinud väiksearvuline haudelind ja tüüpiline läbirändaja, kes kuulub linnudirektiivi II lisasse. See peamiselt metsa- ja rabajärvede või vooluvee läheduses elav haneline pesitseb enamasti musträhni vanades pesaõõnsustes. Sõtkas talvitub järvedel, suurtel jõgedel ja varjulistel rannavetel. Sõtkas pesitsevate paaride arvukus on viimastel aastakümnetel pidevalt tõusnud, hinnanguliselt pesitseb Eestis 6000–10 000 paari.

Hallõgija on Eestis harv rabade haudelind, kelle arvukuseks hinnatakse 300–400 paari. Hallõgija kuulub III kaitsekategooriasse ja on Eesti punase nimestiku järgi ohulähedases seisus. Viimastel aastatel on liigi arvukus püsinud stabiilsena.

Kiivitaja on Eesti punases nimestikus kirjas ohuvälise liigina, Eestis üldlevinud ning tavaline põldude, niitude ja soode haudelind. Kiivitaja kuulub linnudirektiivi II lisasse. Kiivitajad on Eestis ühed varaseimad saabujad, kes lendavad siia juba märtsis. Pärast pesitsemist lahkub suurem osa neist pesapaikadelt umbes juuli lõpus, mereäärsetel aladel võib neid kohata oktoobri lõpuni. Kiivitajaid pesitseb Eestis 40 000–50 000 paari.

Ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus

Maastikud kannavad kultuurimälu. Kõik meie tegutsemise jäljed, olgu selleks hooned, sajandite vältel väljakujunenud teed, põllud või poollooduslikud kooslused, kajastuvad elukeskkonnas meie ümber. Nii võime öelda, et maastikupärand on mingi piirkonna jaoks esteetiliseks peetav maastik, mis on tekkinud inimese ja looduse ühistegevusel.

Friedrich Reinhold Kreutzwaldi peateosest eeposest „Kalevipoeg“ pärineva nimategelase kohta käiva legendi järgi olevat Kalevipoja hobuse kerest saanud alguse Kõrvemaa kõrgeim punkt, 106,9 meetrit üle merepinna kõrguv Valgehobusemägi ning Kalevipoja poolelijäänud künd oli põhjuseks piirkonna mühklikule maastikule. Arheoloogilised leiud tõendavad, et piirkond oli asustatud nooremast kiviajast alates. Esimesed kirjalikud andmed Kõrvemaa külade kohta pärinevad 1241. aasta paiku koostatud Taani hindamisraamatust.

Kõrvemaaga on seotud kuulus kirjanik Anton Hansen Tammsaare, kes sündis Põhja-Tammsaare talus 1878. aastal. Kõrvemaa maastik on tuntuks saanud Tammsaare romaani „Tõde ja õigus“ järgi. 1958. aastal avati Tammsaare 80. sünniaastapäevaks A. H. Tammsaare muuseum Veteperes. Veteperes Väljamäe all asub Järvamaa kultuuripreemia laureaatide istutatud kultuurihii. Hiie rajamisega alustati 1992. aastal ja seda on täiendatud igal kevadel jüripäeva paiku, kui sinna istutavad puu järjekordsed Järvamaa kultuuripreemia laureaadid. Kultuurihii rajamisel on kasutatud tammesid ja pärnasid.

Kaitsealal asub kaks **kaitstavat looduse üksikobjekti**. Kaitstavad looduse üksikobjektid on teadusliku, esteetilise või ajaloolis-kultuurilise väärtusega elus või eluta loodusobjektid, nagu puu, allikas, rändrahn, juga, kärestik, pank, astring, paljand, koobas, karst või nende rühm. Tammsaare muuseumi lähedal heinamaal kasvab umbes 160 aasta vanune Vetepere ehk Tammsaare tamm (KLO4000411). Puu ümbermõõt on 3,53 m ja võra läbimõõt 20 m. Lisaks sellele paikneb Kõrvemaal ka 26 m ümbermõõduga ja 5,2 m kõrgune Rehesaare rändrahn ehk Saunasaare kivi (KLO4000491). Legendi kohaselt olevat rahnu Kõrvemaale visanud Kalevipoeg. Rehesaare rändrahn on kantud „Eesti ürglooduse raamatusse“, mida loetakse Eesti geoloogiliste eluta loodusemälestiste andmepangaks.

Kõrvemaa vaheldusrikas maastik ja mitmekesised kooslused annavad alale suure esteetilise väärtuse.

Loodusdirektiivi rakendamine

Loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud loomaliike ja nende elupaiku ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikli 6 punkti 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks vajalikud kaitsemeetmed, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Kõrvemaa maastikukaitseala kuulub Kõrvemaa loodusala (EE0060119) koosseisus üle-euroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Loodusala eesmärk on loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpide ja II lisas nimetatud liikide elupaikade kaitse. Kaitse-eesmärgiks seatud ja seatavate elupaigatüüpide liiva-alade vähetoitelised järved (3110), vähe- kuni keskoitelised kalgiveelised järved (3140), looduslikult

rohketoitelised järved (3150), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), lamminiidud (6450), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), allikad ja allikasood (7160), nõrglubja-allikad (7220*), liigirikkad madalsood (7230), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), rohunditerikkad kuusikud (9050), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060), soostuvad, soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja lammi-lodumetsad (91E0*) ning liikide kauni kuldkinga, palu-karukella, kollase kiviriku, eesti soojumika ja tõmmuujuri kaitse on ühtlasi ka Eesti riigi rahvusvaheliseks kohustuseks.

Linnudirektiivi rakendamine

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki linde tapmise ja püüdmise eest, piirata lindude küttemist ja nendega (samuti nende kehaosade ja neist valmistatud esemetega) kaubitsemist. Direktiiv teeb kohustuslikuks moodustada üle-euroopaliselt ohustatud liikide ja rändliikide elupaikade kaitseks spetsiaalsed linnualad. Kõrvemaa maastikukaitseala kuulub Kõrvemaa linnuala (EE0060171) koosseisu. Linnudirektiivi artikkel 4 lõike 2 kohaselt on liikmesriikidel kohustus rakendada erimeetmeid direktiivi lisades nimetatud regulaarselt esinevate rändlinnuliikide, eelkõige nende liikide pesitsus-, sulgimis- ja talvitusala ning rändepeatuspaikade kaitseks, mis tagaks nende liikide säilimise ja paljunemise nende levikualal. Linnudirektiivi I lisas nimetatud liike ja I lisas nimetamata rändlinnuliike, kelle elupaiku kaitsealal kaitstakse, on must-toonekurg, kaljukotkas, väike-konnakotkas, merikotkas, habekakk, väikepistik, metsis, laululuik, sarvikpütt, kanakull, karvasjalg-kakk, laanerähn, laanepüü, öösorr, musträhn, väike-kärbsenäpp, rüüt, teder, õõnetuvi, mudatilder, heletilder, hallõgija, kiivitaja, piilpart, sinikael-part ja sõtkas.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud liikide kaitseks. Samas pole nende liikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik – eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle kaitse sellel alal on loodus- või linnudirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus või kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaalutusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest II ja III kaitsekategooria linnuliikidest, keda ei ole seatud kaitseala kaitse-eesmärgiks, esineb kaitsealal sookurg (*Grus grus*), händkakk (*Strix uralensis*), värbkakk (*Glaucidium passerinum*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), raudkull (*Accipiter nisus*), hiireviu

(*Buteo buteo*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), mustsaba-vigle (*Limosa limosa*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), väike-kirjurähn (*Dendrocopos minor*), lõopistrik (*Falco subbuteo*), väänkael (*Jynx torquilla*), hänilane (*Motacilla flava*), suurkoovitaja (*Numenius arquata*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), hallpea-rähn (*Picus canus*) ja hoburästas (*Turdus viscivorus*).

Teadaolevatest kaitsealustest taimeliikidest esineb kaitsealal sagristarn (*Carex irrigua*), kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), vaheline lõokannus (*Corydalis intermedia*), täpiline sõrmkäpp (*Dactylorhiza cruenta*), Russowi sõrmkäpp (*Dactylorhiza russowii*), sookäpp (*Hammarbya paludosa*), võsu-liivisibul (*Jovibarba sobolifera*), väike käöpõll (*Listera cordata*), ainulehine soovalk (*Malaxis monophyllos*), kärbesõis (*Ophrys insectifera*), kummeli-võtmehein (*Botrychium multifidum*), järv-lahnarohi (*Isoetes lacustris*), soohiilikas (*Liparis loeselii*), vesi-lobeelia (*Lobelia dortmanna*), mets-vareskold (*Diphasiastrum complanatum*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), karukold (*Lycopodium clavatum*), läänemõõkrohi (*Cladium mariscus*), balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*) vööthuul-sõrmkäpp, (*Dactylorhiza fuchsii*), kahkjaspunane sõrmkäpp (*Dactylorhiza incarnata*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*), soo-neiuvaip (*Epipactis palustris*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), harilik käoraamat (*Gymnadenia conopsea*), suur käöpõll (*Listera ovata*), pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), väike vesikupp (*Nuphar pumila*), valge vesiroos (*Nymphaea alba*), kuninga-kuuskjalg (*Pedicularis sceptrum-carolinum*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*), läikiv kurdsirbik (*Hamatocaulis vernicosus*) ja sulgjas õhik (*Neckera pennata*).

2009. aastal tegi Kai Vellak kaitsealal inventuuri ja selle põhjal on teada 140 sambllaliiki, neist 31 helviksammalt ja 109 lehtsammalt. Sammaldest on kaitsealuseid liike Kõrvemaal kolm: Helligeri ebatähtlelik (*Anastrophyllum hellerianum*), sulgjas õhik (*Neckera pennata*) ja tundra-vesisirbik (*Warnstorfia tundrae*), kõik kuuluvad III kaitsekategooriasse.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Kõrvemaa maastikukaitseala on alates 1957. aastast kaitse all olev ala, millel on oluline tähtsus loodusliku mitmekesisuse säilimisel. Ala jätkuv kaitse all hoidmine on oluline loodusdirektiivi magevee-, niidu-, soo- ja metsaelupaigatüüpide, maastikuilme, pinnavormide, üksikobjektide, elustiku mitmekesisuse, kaitsealuste liikide ning loodus- ja linnudirektiivis nimetatud liikide kaitse-eesmärgil.

Kõrvemaa on saanud oma nime suurtelt inimasustuseta laantelt (sõna 'kõrb' tähendab eesti keeles inimitühja metsalaama). Kõrvemaa maastik on väga vaheldusrikas. Kõrvemaa maastikukaitseala katab looduslikult mitmekesisema osa Kesk- ja Lõuna-Kõrvemaast, kus on levinud laiaulatuslikud metsa- ja soolad metsajõgede ja -ojadega. Kesk-Kõrvemaa on metsasem, jõgede-ojadega liigendatud, Lõuna-Kõrvemaa aga soisem. Kõrvemaal leidub peaaegu kõiki metsatüüpe, sest ala pinnamood on väga vaheldusrikas. Selle kujunemisele on kaasa aidanud jääaeg ning taanduv jääserv. Muuhulgas on siin kunagi laiunud jääpaisjärvest maha jäänud erinevaid rannikumoodustisi – astanguid, rannavalle ja luiteid. Kogu Kõrvemaad läbivad pikkade ahelikenäoliste kitsad ja kõrged oosid. Need tekkisid setete kogunemisel jääs olnud pragudesse. Pikimad oosistikud on Matsimäe-Voose ja Aegviidu-Jäneda. Sinna, kus sulava mandrijää serv pikemalt peatus, kuhjusid liivast mõhnastikud. Mägede mõhnastik on Kõrvemaa kõrgeim osa. Selle ja üldse kogu kaitseala kõrgeim kühm Valgehobusemägi ulatub 106,9 m üle merepinna. Lõuna-Kõrvemaa enamasti

soistele aladele annavad ilmet väikevoored, millest tuntuimad on Tammsaare ja Simisalu „väljamäed“. Kõrvemaa järved erinevad üksteisest oma tekkeloolt ja olemuselt. Lõuna-Kõrvemaa soostunud kallastega pruuniveelised järved on jäänukid jääajajärgsetest suurtest veekogudest (nt Seli järv) või tekkinud rabalaugaste liitumisel (nt Kakerdaja järv). Hoopis teise ilmega järved paiknevad Kesk-Kõrvemaa vallseljakute ja muude servamoodustiste kõrval ja vahel. Jääsulavete uuristatud nõgudesse on tekkinud järskude kallastega sügavad järved (nt Ahvena järv).

Lisaks mitmekesisele loodusmaastikule omab Kõrvemaa maastik ka kultuuriloolist tähtsust. Kõrvemaa maastik on üldtuntud rahvusmaastik, mida eestlased teavad eelkõige Tammsaare romaani „Tõde ja õigus“ järgi. Romaanis „Tõde ja õigus“ Vargamäeks ristitud väljamägi on kujunenud üldtunnustatud geograafiliseks kohanimeks. Tammsaare väljamäelt u 1,5 km lääne suunas üle Jägala jõe asub Simisalu väljamägi, mis romaanis „Tõde ja õigus“ kannab Hundipalu nime. Kõrvemaa maastikku rikastavad mainitud romaanist tuntud Eespere ja Tagapere rekonstrueeritud taluhooned.

Kaitsealal paikneb arvukalt loodusdirektiivi elupaigatüüpe (kokku u 9590 ha, mis moodustab 47% kaitseala pindalast). Põhjapoolse lahustüki, Alavere-Jäneda maanteest põhja poole jääva osa metsaelupaigatüüpide inventuuri tegi 2009. aastal OÜ Metsakorralduse Büroo. Niiduelupaigatüüpe on kaitsealal inventeerinud 2009. aastal Pärändkoosluste Kaitse Ühingu eksperdid ja 2017. aastal Sirje Azarov. Ülejäänud Kõrvemaa maismaaelupaigatüüpide inventuuri tegid 2010. aastal OÜ Metsaruum eksperdid. Allikaid ja allikasoid on 2011. aastal inventeerinud Mati Ilomets ja Laimdota Truus.

Kaitseala kõige esinduslikumaks elupaigatüübiks on suurtel aladel paiknevad laualised lage- ja puisrabad: Kakerdaja, Seli, Põhjaküla, Kautla, Kilingi, Kodru. Elupaigatüübi kogupindala on u 3200 ha ja esinduslikkus A–C. Elupaiku läbivad või ääristavad üksikud kraavid on vanad ja vähetoimivad. Väärtuslik on rabasid ääristav elupaigatüüp siirdesoo- ja rabametsad (pindala u 3400 ha, esinduslikkus A–C). Kaitseala rabad ja neid ümbritsevad metsakooslused on tüüpiline elupaik kaljukotkale, metsisele ja tedrele. Kõrvemaa soodes leidub palju inimtegevusest peaaegu puutumaid soosaari. Elupaigatüüpi okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel leidub kaitsealal u 173 ha, esinduslikkusega B–D. Põhiliselt asuvad oosimetsad Jägala kanalist Voose küla ja Kakerdaja rabast loodesse jääva Vetla küla piirkonnas. Eriti väärtuslik on elupaik Voose küla juures, kus mets kasvab pikal ja järsul oosil Luurimäel. Metsaelupaigatüüpidest paiknevad kaitsealal veel vanad loodusemetsad (pindala u 1030 ha, esinduslikkus A–D), soostuvad ja soo-lehtmetsad (pindala u 845 ha, esinduslikkus A–C), vanad laialehised metsad (pindala u 20 ha, esinduslikkus A) ja rohunditerikkad kuusikud (pindala u 84 ha, esinduslikkus A–D). Inimtegevuse järgi võib neis paiguti leida, kuid nende mõju on lakanud ja metsa areng stabiliseerunud. Kaitseala vanad loodusemetsad on tüüpilised elupaigad kaitsealustele liikidele must-toonekurele, kanakullile, laanepüüle ja karvasjalg-kakule.

Elupaigatüüpi liiva-alade vähetoitelised järved (3110) kuulub Urbuksejärv, pindala 4,8 ha, esinduslikkus B. Elupaigatüüpi vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140) kuulub Väike Kalajärv, pindala 1 ha, esinduslikkus A. Vähetoiteliste järvede head seisundit näitab kõige paremini vähetoitelisele järvekooslusele omase taimeliigi järv-lahnarohu (*Isoetes lacustris*) esinemine. Järvekoosluste säilimisest annab tunnistust ka valge vesiroosi (*Nymphaea alba*) esinemine. Kaitsealal leidub ka looduslikult rohketoitelisi järvi (3150), sellesse elupaigatüüpi on määratud Suur Kalajärv, pindala 1,7 ha, esinduslikkus C. Kõik ülejäänud inventeeritud alal olevad järved ja rabalaukad kuuluvad elupaigatüüpi

huumustoitelised järved ja järvikud (3160). Järvede seisund on hea ja püsib stabiilne. Elupaigatüüpi jõed ja ojad (3260) on inventeeritud Tarvasjõgi (esinduslikkus B), Ambla jõgi (esinduslikkus C) ja Jägala jõgi (esinduslikkus A) pindalaga kokku u 61 ha.

Sooelupaigatüüpidest leidub kaitsealal lisaks rabadele siirde- ja õõtsiksoid (pindala u 194 ha, esinduslikkus A–D), allikaid ja allikasoid (pindala u 10 ha, esinduslikkusega A ja B), liigirikkaid madalsoid (pindala u 184 ha, esinduslikkus A–D), kaasneva elupaigatüübina allikatele ja allikasoodele nõrglubja-allikaid. Heas seisundis sooelupaigad asuvad rabajärvede ümbruses ja rabade vahel. Rahuldavas seisundis ja degradeeruvad elupaigad asuvad üleminekuvaladel soost mineraalmaaks ja kuivenduskraavide läheduses.

Niidualupaigatüüpidest leidub kaitsealal kõige arvukamalt lamminiite (pindala u 112 ha, esinduslikkus B ja C) ning aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niite (pindala u 43 ha, esinduslikkus B ja C). Vähemal määral leidub ka liigirikkaid niite lubjavaesel mullal (pindala u 5 ha ja esinduslikkus B ja C).

Nimetatud elupaigatüüpide kaitset ei ole võimalik tagada tavapäraselt majandatavatel aladel, kuna loodusliku arengu ja veerežiimi rikkumisel nende loodusväärtus hävib.

Taimede inventuuri tegi Ester Valdvee 2009 aastal. Inventuuri tulemusel on Kõrvemaa maastikukaitsealal kokku registreeritud 39 kaitsealust liiki, mis on piirkonna kõrgeim näitaja. Kõige liigirikkam ala on Suur-Kalajärve õõtsiksoo, Palgisaare, Tellissaare ja Siniallika soo.

Kaitsealal esineb arvukalt Kõrvemaa piirkonnale ja seal leiduvatele kooslustele omaseid loodusdirektiivi II lisa taimeliike, millest neli on ühtlasi II kaitsekategooria liigid: kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), palu-karukell (*Pulsatilla patens*), kollane kivirik (*Saxifraga hirculus*) ja eesti soojumikas (*Saussurea alpina subsp. esthonica*). Kaitsealal on registreeritud kaksteist kauni kuldkinga, kümme palu-karukella, üks kollase kiviriku ja neli eesti soojumika leiukohta. Lisaks loodusdirektiivi II lisa taimeliikidele leidub Kõrvemaal ka II lisa liik tõmmuujur (*Graphoderus bilineatus*). Kaitsealal on registreeritud kolm tõmmuujuri leiukohta.

Lammimetsas on leidnud kasvukoha Kõrvemaa suurim haruldus lehitu pisikäpp (kaks leiupiirkonda kokku 3 ha), kindlalt teatakse lehitut pisikäppa kasvamas vaid viies kohas üle Eesti.

2012. aastal uurisid linnuliikide esinemist Aarne ja Eet Tuule. Kõrvemaa põhjaosa uuringualal (u 1500 ha) tuvastati ühe must-toonekure, ühe kanakulli ja kolme laanerähni paari kindel pesitsemine, kahe karvasjalg-kaku ja kolme valgeselg-kirjurähni paari tõenäoline pesitsemine ning lisaks 80 paari III kaitsekategooria linnuliigi kindel pesitsemine.

Aastatel 2019–2020 teostasid Eesti Ornitoloogiaühingu eksperdid Kõrvemaa linnuala haudelinnustiku inventuuri.

Keskkonnaregistri andmetel jääb I kaitsekategooria linnuliikidest kaitsealale kaks must-toonekure (*Ciconia nigra*), viis kaljukotka (*Aquila chrysaetos*), neli väike-konnakotka (*Aquila pomarina*), üks merikotka (*Haliaeetus albicilla*) ja habekaku (*Strix nebulosa*) elupaika. Must-toonekurg on kaitsealal mitmes kohas pesitsenud. 2017. aastal avastati kaitsealal uus must-toonekure pesapaik, mis oli ka asustatud. Sama pesapaik oli asustatud ka 2019. a vaatlusandmete põhjal. Tuleb arvestada, et olemasolevad pesapaigad on aja jooksul muutunud

must-toonekure populatsiooni hoidmise seisukohalt aina olulisemaks, sest vanu ja sobivaid puistuid on majandusmetsades kriitilisel hulgal (Asko Lõhmus ja Urmas Sellis, 2003). Uuringud näitavad, et Eesti metsades pole piisavalt elupaiku vanadele metsadele spetsialiseerunud liikide jaoks. On isegi leitud, et teatud tundlike liikide elujõulisuse säilitamiseks võib olla vajalik metsade loodusliku struktuuri taastamine (Lõhmus, 2002). Kaljukotkal on kaitsealal teada viis pesapaika. Viimaste kinnitatud vaatlusandmete põhjal (2019) oli neist asustatud kaks. Kaljukotkad eelistavad pesitseda suurtes soodes, rajades pesa tavaliselt sooserva või -saare metsa. Eesti kaljukotkapopulatsiooni mõjutab kõige enam toitumisalade lagesoo ja sooserva metsade hävinemisest tingitud metsakanaliste ja lagesoo kurvitsaliste arvukuse langus. Kaljukotka elupaiga järjepidev säilimine võimaldab neil ala taasasustada juhul, kui varasem pesitsuspaiga kasutaja hukkub (näiteks rändel või elektriliinidesse lennates). Samuti võimaldab elupaiga säilimine kasutada ala uue pesitsuspaigana isenditel, kelle senine pesapaik on mingil põhjusel hävinud. Lisaks tagab sobiliku elupaiga säilimine vajalike pesitsuspaikade olemasolu liigi arvukuse suurenemisel. Neljast väike-konnakotka pesapaigast on viimaste kinnitatud vaatlusandmete (2019) põhjal asustatud üks pesa. 2019. a Natura linnustiku inventuuri käigus registreeriti Kõrvemaa maastikukaitsealal territoriaalne habekaku isaslind. 2020. a leidis röövlindude ekspert Kristo Lauk alalt habekaku pesa koos pojaga.

II kaitsekategooria kaitse-eesmärgiks seatud liikidest pesitsevad kaitsealal kanakull (*Accipiter gentilis*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), laanerähn (*Picoides tridactylus*) ja metsis (*Tetrao urogallus*). Kanakullil on kaitsealal teada kaks pesitsusala. Eet ja Arne Tuule hinnangul on kanakullil kaitsealal elupaiku veel piisavalt ning alal esineb ka küllaltki märkimisväärse arvukusega kanakulli üht peamist looduslikku saakobjekti – laanepüüd. 2019. a linnustiku inventuuride andmetel on Kõrvemaa metsades karvasjalg-kaku esinduslik populatsioon. Liigi arvukushinnang Kõrvemaa linnualal 2019 a. inventuuri alusel oli 5–8 haudepaari. Eesti Ornitoloogiaühingu hinnangul kuulub Kõrvemaa maastikukaitseala laanerähni jaoks viie olulisema kaitstava ala hulka Eestis. 2019. a inventuuri alusel oli liigi arvukushinnang Kõrvemaa linnualal 65–75 haudepaari. Kõrgem kui Kõrvemaal on liigi arvukus vaid Lahemaal (200–250 paari). Eesti Ornitoloogiühing kogus 2010. aastal andmeid 12 sama aasta kevadel külastatud metsisemängu kohta. Kokku loendati mängualadel 30 metsise isaslindu, 2011. aastal loendati Kõrvemaal neljal mängualal viis isaslindu. Kaitseala mitmekesised raba- ja metsakooslused on tüüpilised metsisele sobilikud elupaigad eri aastaegadel ning vastavad nii kukkede kui ka kanade elupaiganõudlustele. Kukkedele on sobilikeks kooslusteks suvisel perioodil erinevalt mängupaigaks sobilikest hõredatest rabamännikutest vanad loodusmetsa-ilmelised tihedamad okasmetsad, pesakonnata kanad eelistavad nooremaid okasmetsi, talviti väldivad mõlemad sugupooled kuuse-enamusega metsi. Pesakonnaga emaslinnud eelistavad toituda vanades niisketes loodusmetsades, kus puhmarindes domineerib mustikas või ökotonis raba servaalal. Seetõttu on oluline, et metsise elupaigas oleks tagatud eriliigiliste ja -vanuseliste koosluste esinemine ühtlase seatud metsamassiivina.

III kaitsekategooria liikidest on kaitseala kaitse-eesmärgiks seatud alljärgnevate liikide kaitse: musträhn (*Dryocopus martius*) (teada on üheksa elupaika), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*) (32 elupaika), teder (*Tetrao tetrix*) (viis elupaika), öösorr (*Caprimulgus europaeus*) (kolm elupaika), rüüt (*Pluvialis apricaria*) (kolm elupaika), laanepüü (*Bonasa bonasia*) (23 elupaika), õõnetuvi (*Columba oenas*) (10–12 haudepaari) ja mudatilder (*Tringa glareola*) (üks elupaik). Need liigid on otseselt seotud metsaga ja nende suur arvukus näitab, et Kõrvemaa metsaala pakub küllaldaselt väärtuslikke elupaiku. Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eesmärkide seas on nii haruldasi ja ohustatud kui ka selliseid liike, keda ohustab elupaikade ja kasvukohtade

hävimine või rikkumine ning kelle arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka.

Kõrvemaa maastikukaitsealal kaitstakse ka metsavajakute alasid. Eesti pindalast moodustab mets umbes poole (ligikaudu 2,2 miljonit ha), olles seega riigi suurim väärtus. Eesti metsanduse arengukava (aastani 2020) eesmärk on parandada rangelt kaitstava metsamaa tüpoloogilist esinduslikkust, nii et see teeniks strateegilist eesmärki „Metsade kui elu- ja looduskeskkonna säilimine on tagatud“. Ka looduskaitse arengukava kohaselt peab vastavalt metsa range kaitse miinimumvajaduse uuringutele rangelt kaitstavate metsade kogum aastaks 2020 olema tüpoloogiliselt esinduslik ja hõlmama vähemalt 10% metsamaast. Range kaitse all oleva metsamaa pindala suurendamine on oluline, kuna intensiivsest metsamajandusest on mõjutatud tuhanded omamaised metsades elutsevad liigid. Osale liikidele mõjub intensiivne metsamajandus laastavalt, kuna vanade metsade osakaal on hakanud vähenema, metsamaastik on killustunud ning kaovad sobilikud elupaigad ja võimalused ümberasumiseks. Kõige enam on ohustatud laane-, salu- ja soovikumetsa kooslused, mis paistavad silma suure liigirikkusega. Ohustatud on need sellepärast, et viljakal pinnasel kasvavad metsad on suurema tootlikkusega ning seetõttu on ka majanduslik huvi nende vastu suurem (majandatakse rohkem). A. Lõhmuse Eesti rangelt kaitstavate metsade tüpoloogilise analüüsi (2016. a) tulemusel selgus, et metsanduse arengukavaga seatud eesmärgi täitmiseks on vaja täiendavalt kaitse alla võtta ehk range kaitse esinduslikkust tõsta eelkõige salu- ja laanemetsade tüüpi kuuluvate metsade osas. Tüpoloogilise esinduslikkuse ja tüübipõhiste vajakute kontseptsioonide aluseks oli põhimõte, et metsade range kaitse tagaks Eestis vanadele (vähemalt 100-aastastele) metsadele iseloomuliku elustiku säilimise. Kõrvemaa maastikukaitsealal jääb moodustatavatesse sihtkaitsevöönditesse ligikaudu 490 ha metsavajakute alasid, millest umbes 415 ha moodustavad laanemetsad ja 68 ha salumetsad.

Lisaks eespool toodule on Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse all hoidmine põhjendatud ka asjaoluga, et tegemist on ülepiinalliselt Natura võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asub Kõrvemaa linnu- ja loodusala.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta piirkonnale iseloomulikku maastikuilmet, pinnavorme, magevee elupaiku, niidu-, metsa- ja sookooslusi, kaitsealuseid liike ja elustiku mitmekesisust, siis rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina jätkuvalt maastikukaitseala. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme eri rangusega vööndi moodustamist ja vajaliku piirangu rakendamist (näiteks liikumispiirang liikide häirimise vältimiseks pesitsusajal). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (nt teede servad, metsasihid, veekogude kaldad, mõõdistatud maaüksused). Kui piiritlemisel ei olnud võimalik kasutada eespool nimetatud objekte, kasutati mõttelist sirgjoont. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid.

Planeeritava Kõrvemaa maastikukaitseala kogupindala on 20 523,3 ha, millest 2822,9 ha asub eramaal, 17 654,3 ha riigimaal, 12,7 ha munitsipaalmaal, 2,4 ha segaomandis oleval maal ja 31 ha jätkuvalt riigi omandis oleval maal. Kaitseala koosneb kolmeteistkümnest sihtkaitsevööndist ja ühest piiranguvööndist. Planeeritavate sihtkaitsevööndite pindala on 14 360,7 ha. Planeeritava piiranguvööndi pindala on 6162,6 ha. Kaitseala praegu kehtiv pindala on 20 653,4 ha, sellest sihtkaitsevööndis on 10 101,7 ha ja piiranguvööndis 10 551,7 ha. Kaitseala pindala väheneb 130,1 ha võrra.

Pindala muudatused eramaade osas on järgmised: piiranguvööndina lisandub kaitse alla 15,5 ha ja sihtkaitsevööndina 10,8 ha eramaad. Muudatuse on tinginud kaitseala piiri ühildamine põhikaardi ja maaüksuste piiridega ning sihtkaitsevööndi osas on tegemist maaomaniku ettepanekuga. Piiranguvööndist arvatakse sihtkaitsevööndisse 79 ha eramaad, et tagada kaitse-eesmärgiks seatavate kõrge väärtusega loodusdirektiivi elupaigatüüpide ja liikide elupaikade kaitse. Sihtkaitsevööndist arvatakse piiranguvööndisse 172 ha eramaad. Tegemist on aladega, kus puuduvad sellised kaitse-eesmärgiks seatavad väärtused (loodusdirektiivi elupaigatüübid, kaitsealuste liikide elupaigad), mille kaitse on tagatud üksnes sihtkaitsevööndi režiimiga. Kaitse alt arvatakse välja 139,8 ha eramaad. Tegemist on aladega, kus looduskaitseline väärtus puudub, näiteks õuealad ja tiheasustusega alad (Jäneda, Nelijärve, Aegviidu ja Pikaveski piirkonnas). Muudatused on lisaks tingitud kaitseala piiri ühildamisega põhikaardi objektide ja maaüksuste piiridega.

Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsa- ja sookoosluste loodusliku arengu tagamiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimiseks. Seda praegune kaitsekord täies ulatuses ei võimalda, kuna arvestatav osa kaitsealast asub piiranguvööndis.

Uue tsoneeringu käigus muutusid oluliselt paljude olemasolevate sihtkaitsevööndite piirid ja lisaks moodustati kaks uut sihtkaitsevööndit: **Liivoja ja Iripilli**. Sihtkaitsevööndite arvu ja pindala suurendamine tulenes vajadusest tõsta kaitseala looduskaitse väärtust, kuna seni kehtivad eeskirjad olid suhteliselt leebed ja piiranguvööndis paiknenud metsad kaotaksid metsade majandamise käigus suure osa oma loodusväärtustest. Piiranguvööndi kaitsekord ei suuda tagada näiteks vana loodusmetsa (9010*), soostuva ja soo-lehtmetsa (9080*), siirdesoo- ja rabametsa (91D0*) ja lammi-lodumetsa (91E0*) soodsat seisundit.

Aegviidu sihtkaitsevööndi suurus on 930,8 ha. Sinna jäävad väärtuslikud soo- ja metsaelupaigad. Vöönd laieneb oluliselt ida poole, hõlmates kõrge looduskaitse väärtusega soometsade elupaigatüüpe. Vöödi põhjapiir, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiir, kulgeb mööda kõlviku serva ja edasi mööda Jänijõe tee serva (tee jääb kaitsealast välja). Mõtteline sirge ühendab kõlviku piiril olevat punkti koordinaatidega X: 589 249,076 ja Y: 6 573 373,943 m Jänijõe tee servas oleva punktiga koordinaatidel X: 589 253,091 ja Y: 6 573 378,602 m. Raudteeäärne Ülase (14001:003:0184) hoonestatud maaüksus koos ümbritseva metsaga Kriki (14001:003:0183; 11201:005:0034) maaüksustel arvati kaitsealast välja, sest seal puuduvad kaitse-eesmärgiks seatavad loodusväärtused. Vööndi piir kulgeb nende maaüksuste katastripiiril. Edasi kulgeb piir mööda Palksaare kraavikallast (kraav jääb sihtkaitsevööndisse). Idapiir kulgeb mööda Kõrtsi (11201:002:0182) maaüksuse piiri Metsa tn 13 (11201:002:1210) maaüksuse nurgani ja kulgeb mööda kõlviku piiri pinnaseteeni ning edasi lõunasse mööda pinnasteid (teed jäävad sihtkaitsevööndist välja). Lõunapiir kulgeb mööda maaüksuste (11201:001:0077, 79001:001:0115, 40001:001:0020, 79001:001:0114, 40001:001:0008, 40001:001:0473, 14001:003:0291, 14001:003:0223) ja metsakõlviku piiri ning Aegviidu-Rehesaare-Krani tee servas (tee jääb sihtkaitsevööndist välja). Tee servast koordinaatidega X: 590 234,663 ja Y: 6 571 262,958 m kulgeb vööndi piir kraavil asuva punktini koordinaatidega X: 590 232,157 ja

Y: 6 571 267,419 m ning sealt punkti koordinaatidega X: 590 225,087 ja Y: 6 571 266,016 m ning sealt omakorda kõlviku piiril asuvasse punkti koordinaatidega X: 590 223,390 ja Y: 6 571 269,560 m. Vööndi piir kulgeb edasi mööda kõlvikupiiri punktini koordinaatidega X: 589 759,270 ja Y: 6 571 515,370 m, kus mõtteline sirge ühendab teisel kõlvikul asuvat punkti koordinaatidega X: 589 761,250 ja Y: 6 571 536,530 m. Vööndi piir kulgeb mööda kõlviku piiri edasi kuni Lepiku (40001:001:0018) maaüksuse piirini. Edasi kulgeb piir mööda Lepiku maaüksuse piiri ja maaüksuse loodenurgast edasi mööda kraavikallast (jääb vööndisse). Mõtteline sirge ühendab kraavi kaldal olevat punkti koordinaatidega X: 589 442,235 ja Y: 6 571 670,911 m sihil oleva punktiga koordinaatidel X: 589 479,062 ja Y: 6 571 729,415 m. Edasi kulgeb piir mööda sihte ja kraavikallast (jäävad välja) kuni kraavi ristumiseni Jänijõe kruusateega. Edelapiir kulgeb pinnastee serval ja tee jääb vööndisse. Läänepiiriks ja ühtlasi kaitseala välispiiriks on metsasiht, mis jääb kaitsealast välja. Alal esinevad elupaigatüüpide vanad loodusmetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ja soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*). Suure osa alast moodustab II kaitsekategooriasse kuuluva liigi metsise elupaik. Vööndisse jääb I kaitsekategooriasse kuuluva habekaku pesitsuspaik.

Jaaniveski sihtkaitsevööndi suurus on 331,7 ha. Sihtkaitsevööndist jäetakse välja Jänijõest lõunasse jääv peamiselt raiesmikega kaetud ala, mis liidetakse Kõrvemaa piiranguvööndiga. Kaitsealast jäävad välja sihtkaitsevööndi läänepiiril oleva Pikaveski aianduskooperatiivi territooriumil paiknevad eraomandis olevad hoonestatud kinnistud. Vööndi põhjapiir, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiiriks, kulgeb mööda Mustjõe kallast (jõgi jääb vööndisse), idas piiritleb kaitseala ja vööndit metsasiht (jääb kaitsealast välja). Vööndi kagunurgas ühendab sihti ja Jänijõge mõtteline sirge koordinaatidega X: 583 916,389 ja Y: 6 570 994,327 m ning X: 583 847,229 ja Y: 6 570 946,151 m. Lõunapiir kulgeb mööda Jänijõe põhjakallast (jõgi jääb välja). Mõtteline sirge ületab Jänijõge koordinaatidel X: 582 496,050 ja Y: 6 570 844,770 m ning X: 582 500,010 ja Y: 6 570 827,800 m. Alates mõttelise sirge lõpp-punktist on piiriks elupaigatüübiks inventeeritud Jägala jõgi (jääb kaitsealale). Vööndist on välja arvatud Pikaveski aianduskooperatiiv ning vööndi piir järgib kooperatiivi ümber Pikaveski vkt 26 (14002:001:0132), Pikaveski (14001:003:0104), Liivako (14002:001:0070), Paadisilla (14001:001:0896), Pikaveski pais (14001:001:0895) ja Rannaääre (14001:001:0897) katastriüksuste piire. Jägala jõgi Pikaveski aianduskooperatiivi juures jääb kaitsealale. Silmas pidades suurt metsaelupaigatüüpide kontsentratsiooni vööndi praeguse idapiiri ja kaitseala välispiiri vahele jääval riigimaal Aegviidu metskond 23 (14001:003:0600), liidetakse need Jaaniveski sihtkaitsevööndiga. Liidetaval alal kasvavad kõrge looduskaitse väärtusega vanad loodusmetsad (9010*) ja see on ühtlasi metsise elupaik.

Jäneda sihtkaitsevööndi suurus on 861,2 ha ja koosneb neljast lahustükist. Olemasolev sihtkaitsevöönd laieneb lääne ja lõuna poole, kus paikneb arvestataval hulgal ja tihedusega elupaigatüüpe, nagu kõrge looduskaitse väärtusega allikad ja allikasood (7160), vanad loodusmetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060). Vööndi idapoolse lahustüki põhjapiiriks on teed, rajad, kraavid, sihid (jäävad vööndist välja), katastripiirid ja mõttelised sirded. Mõtteline sirge ühendab kraavi ja rada koordinaatidel X: 591 814,615 ja Y: 6 569 294,460 m ning X: 591 860,894 ja Y: 6 569 355,018 m. Järgmine mõtteline sirge ühendab kraavi ja pinnaseteed koordinaatidel X: 592 341,673 ja Y: 6 569 080,782 m ning X: 592 176,445 ja Y: 6 568 875,443 m. Mõtteline sirge ühendab katastripiiril olevat punkti koordinaatidega X: 592 145,065 ja Y: 6 568 626,348 m punktiga koordinaatidega X: 592 138,270 ja Y: 6 568 587,322 m, kust mõtteline sirge kulgeb edasi punkti koordinaatidega X: 592 195,534 ja Y: 6 568 005,553 m. Mõtteline sirge ühendab teel asuvat punkti koordinaatidega X: 592 542,423 ja Y: 6 568 970,847 m katastripiiril oleva punktiga koordinaatidega X: 592 489,751 ja

Y: 6 569 011,388 m. Alates punktist koordinaatidega X: 594 130,134 ja Y: 6 570 239,687 m kulgeb vööndi piir mööda raja, tee, sihi ja kraavi servasid (jäävad vööndist välja) ja mööda katastripiire ning mõttelisi sirgeid. Mõtteline sirge kulgeb punktist X: 594 240,526 ja Y: 6 567 518,310 m punkti koordinaatidega X: 594 169,843 ja Y: 6 567 577,260 m. Sihi ja katastripiiri vahel kulgevad mõttelised sirged alguspunktiga sihil koordinaatidel X: 592 061,907 ja Y: 6 567 054,341 m ning lõpp-punktiga katastripiiril koordinaatidega X: 591 925,606 ja Y: 6 566 969,891 m ning läbivad punkte X: 592 035,330 ja Y: 6 567 029,913 m ning X: 591 977,298 ja Y: 6 567 010,001 m ning X: 591 966,787 ja Y: 6 567 000,950 m ning X: 591 948,856 ja Y: 6 566 991,897 m ning X: 591 934,399 ja Y: 6 566 980,208 m. Mõtteline sirge algab punktist koordinaatidega X: 591 787,556 ja Y: 6 566 979,312 m, läbib punkti X: 591 683,284 ja Y: 6 566 987,101 m ning lõppeb punktis koordinaatidega X: 591 586,433 ja Y: 6 567 044,832 m. Järgmine mõtteline sirge ühendab kahte kraavi punktides koordinaatidega X: 591 606,810 ja Y: 6 567 681,384 m ning X: 591 585,019 ja Y: 6 567 727,076 m. Mõtteline sirge kulgeb punktist koordinaatidega X: 590 552,966 ja Y: 6 567 711,401 m punkti koordinaatidega X: 590 666,431 ja Y: 6 568 198,210 m. Järgmine mõtteline sirge kulgeb punktide vahel koordinaatidega X: 590 997,528 ja Y: 6 568 270,861 m ning X: 591 050,164 ja Y: 6 568 401,280 m. Vööndi põhjapoolse lahustüki piiritlemisel on kasutatud maaüksuste piire, tee serva (jääb vööndist välja) ja mõttelisi sirgeid. Mõtteline sirge kulgeb punktist koordinaatidega X: 590 721,630 ja Y: 6 571 083,500 m punktini koordinaatidega X: 590 896,432 ja Y: 6 571 074,382 m. Järgmine mõtteline sirge kulgeb punktist koordinaatidega X: 591 239,226 ja Y: 6 570 752,964 m punktini koordinaatidega X: 591 321,747 ja Y: 6 570 693,994 m. Kolmas mõtteline sirge ühendab punkte koordinaatidel X: 590 992,023 ja Y: 6 570 531,921 m ning X: 590 892,600 ja Y: 6 570 298,528 m. Neljas mõtteline sirge algab punktist koordinaatidega X: 590 814,193 ja Y: 6 570 211,324 m ning lõppeb punktis koordinaatidega X: 590 443,714 ja Y: 6 570 683,151 m. Viimane mõtteline sirge ühendab punkte koordinaatidega X: 590 476,995 ja Y: 6 570 888,747 m ning X: 590 553,869 ja Y: 6 570 921,196 m. Vööndi läänepoolse lahustüki piir kulgeb mööda sihtide, kraavi ja tee vööndipoolset serva. Vööndi lõunapoolse lahustüki piiritlemisel on kasutatud maaüksuste ning metsa- ja rohumaakõlviku vahelist piiri. Praegune piiranguvööndi staatus ei taga liidetava ala metsaelupaigatüüpide, sealhulgas laane- ja salumetsade looduslikuna säilimist. Koos liidetava alaga hõlmab sihtkaitsevöönd II kaitsekategooria taimeliikide Russowi sõrmkäpa, kärbesõie, hariliku sookäpa ja soohiilaka ning III kaitsekategooria taimeliigi aas-karukella kasvukohti. Suure väärtusega on Siniiallika allikasoo, kus esinevad paljude kaitsealuste liikide piirkonna suurimad populatsioonid. Suure osa alast moodustab metsise elupaik.

Jänijõe sihtkaitsevööndi suurus on 640,0 ha. Vööndi praegused piirid arvestavad optimaalselt metsaelupaikade ning Jänijõe lammimetsa ja luhtade paiknemist. Vööndi põhjapiiriks, mis on osaliselt ka kaitseala välispiiriks, on olemasolev kruusakattega maantee (jääb kaitsealast välja), Palksaare kraav ja metsasiht (jäävad vööndisse). Nii on sihtkaitsevööndi piir paremini jälgitav. Idapiiri moodustab kraav (jääb vööndist välja) ja Jänijõgi (jääb vööndist välja), lõunas ja läänes on piiriks rada, siht, metsatee ja kraavid (jäävad vööndist välja) kõlvikupiir ning mõttelised sirged. Mõtteline sirge ühendab Jänijõge ja kraavi koordinaatidel X: 589 074,368 ja Y: 6 571 472,287 m ning X: 589 010,383 ja Y: 6 571 454,607 m. Kahte sihti ühendab mõtteline sirge koordinaatidel X: 586 443,935 ja Y: 6 569 140,519 m ning X: 586 235,265 ja Y: 6 568 863,669 m. Kolmas mõtteline sirge ühendab sihti ja teed koordinaatidel X: 585 828,291 ja Y: 6 568 689,236 m ning X: 585 715,775 ja Y: 6 568 792,840 m. Neljas mõtteline sirge ühendab teed ja sihti koordinaatidel X: 585 060,550 ja Y: 6 570 028,563 m ning X: 585 110,903 ja Y: 6 570 099,334 m. Alal tervikuna esinevad kõrge looduskaitse

väärtusega vanad loodusmetsad (9010*), jõed ja ojad (3260), lammi-lodumetsad (91E0*). Kaitsealustest liikidest kasvab seal kaitse-eesmärgiks olev taimeliik lehitu pisikäpp.

Kakerdaja sihtkaitsevööndi suurus on 1989,1 ha ja koosneb kolmest lahustükist. Praegused piirid arvestavad optimaalselt alal paiknevate soo- ja metsaelupaikade ning Tarvasjõe lammi paiknemist. Suurima lahustüki põhjapiiriks on elektriliini puhverala moodustava kõlviku piir, Kreo-Saia tee (jääb vööndist välja) ja katastripiirid. Mõtteline sirge ületab Linajärve koordinaatidel X: 586 439,130 ja Y: 6 564 122,151 m ning X: 586 569,084 ja Y: 6 564 108,051 m. Vööndi kirdepiiriks on elupaigatüübina inventeeritud Tarvasjõgi (jääb vööndisse). Sealt edasi kulgeb piir mõttelise sirgena punktini koordinaatidega X: 589 507,592 ja Y: 6 562 391,754 m. Idas moodustavad piiri kuivenduskraavid (jäävad vööndisse, kaguosas piiranguvööndisse), mõttelised sirged, katastripiirid ja pinnastee (jääb kaitsealast välja) ning Põhjaku sihtkaitsevööndi mõttelised sirged. Mõtteline sirge ühendab punkte koordinaatidel X: 588 715,593 ja Y: 6 561 002,031 m ning X: 588 737,548 ja Y: 6 560 712,894 m. Teine mõtteline sirge ühendab teed ja kraavi punktides koordinaatidel X: 588 227,419 ja Y: 6 559 350,309 m ning X: 588 064,229 ja Y: 6 559 364,457 m ning sealt edasi teise mõttelise sirgena punkti koordinaatidega X: 588 065,324 ja Y: 6 559 384,036 m. Mõtteline sirge on kraavi ja katastripiiri vahel koordinaatidel X: 586 915,988 ja Y: 6 559 409,903 m ning X: 586 902,159 ja Y: 6 559 363,871 m. Järgmine mõtteline sirge ühendab katastriüksuse nurka kraaviga punktides koordinaatidega X: 587 185,923 ja Y: 6 559 347,090 m ning X: 587 217,823 ja Y: 6 559 361,508 m. Lõunapiiriks on siht (jääb vööndist välja) ja läänepiiriks kraavid, sihid, katastripiirid, kõlvikupiir ja teed (jäävad välja) ning Jägala jõe kallas (jääb vööndisse). Mõtteline sirge ühendab kahte kraavi punktides koordinaatidega X: 585 762,781 ja Y: 6 561 140,990 m ning X: 585 762,235 ja Y: 6 561 172,263 m. Edasi jäävad kraavid ja sihid sihtkaitsevööndisse. Mõtteline sirge ühendab sihti ja teed koordinaatidel X: 585 014,207 ja Y: 6 561 167,182 m ning X: 584 835,857 ja Y: 6 561 133,406 m. Järgmised mõttelised sirged ühendavad katastriüksusel asetsevat punkti kraavil oleva punktiga koordinaatidel X: 584 377,150 ja Y: 6 561 643,212 m ning X: 584 373,905 ja Y: 6 561 653,727 m ning sealt edasi teel asetseva punktini koordinaatidega X: 584 353,299 ja Y: 6 561 650,814 m. Alates punktist koordinaatidega X: 583 654,575 ja Y: 6 562 402,993 m jäävad sihid ja kraav vööndist välja. Mõtteline sirge ühendab kahe sihi otspunkte koordinaatidel X: 583 473,335 ja Y: 6 563 450,540 m ning X: 583 462,449 ja Y: 6 563 513,500 m. Järgmine mõtteline sirge ühendab sihti ja kraavi koordinaatidel X: 583 389,905 ja Y: 6 563 936,450 m ning X: 583 159,760 ja Y: 6 563 903,655 m. Mõtteline sirge ühendab kraavi katastripiiril oleva punktiga koordinaatidel X: 583 042,311 ja Y: 6 563 886,791 m ning X: 582 907,103 ja Y: 6 563 916,425 m ning edasi kulgeb mõtteline sirge punktini teel koordinaatidega X: 582 949,827 ja Y: 6 564 119,135 m. Läänepiiril olev elamumaa Voose jahimaja (14002:003:0197) arvati kaitsealast välja. Kakerdaja sihtkaitsevööndi suurima lahustüki keskelt piiritletakse osaliselt Kõrvemaa piiranguvööndisse Noku (12901:002:0520) maaüksus. Kakerdaja sihtkaitsevööndi keskel olev piiranguvööndi piir kulgeb Noku maaüksuse lõuna-, lääne- ja põhjaosas mööda nimetatud maaüksuse piiri, idaosas on piiritlemisel kasutatud mõttelist sirget Noku maaüksuse servade vahel (punktid koordinaatidega X: 586 474,474 ja Y: 6 562 094,643 m ning X: 586 426,459 ja Y: 6 561 982,167 m). Selliselt piiritletuna jäävad maaüksusel asuvad hoonete vundamendid sihtkaitsevööndist välja piiranguvööndisse. Kakerdaja sihtkaitsevööndi ülemise läänepoolse lahustüki piiritlemisel on kasutatud maaüksuse Paunküla metskond 102 (14002:003:0174) piiri ja elektriliinide puhveralasid moodustavate kõlvikute piire. Idapoolse lahustüki piir kulgeb mööda elektriliinide puhveralasid moodustavate kõlvikute piire, Järveotsa maaüksuse (14002:003:0373) ja kõlvikute piire. Alal esinevad elupaigatüüpidest vähe- kuni kesktoitelised kalgiveelised järved (3140), huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad

(9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), laane- ja salumetsade vajakualad ning I kaitsekategooria linnuliigi väike-konnakotka kolm pesapaika. II kaitsekategooria liikidest leidub alal metsise elupaik, taimeliikidest väike käöpõll, kollane kivirik, soohiilakas, ainulehine soovalk, palu-karukell ja võsu-liivsibul.

Kautla sihtkaitsevööndi suurus on 760,2 ha. Sihtkaitsevöönd väheneb põhjaosas madala looduskaitse väärtusega (peamiselt nooremate metsadega kaetud) kinnistute arvel, mis arvatakse piiranguvööndisse. Uus sihtkaitsevööndi põhjapiir kulgeb mööda maaüksuse Tui (12902:001:0333) piiri ja metsasihti (jääb vööndist välja). Vööndi idapiir kulgeb mööda Matsimäe-Kõrgemäe teed, pinnaseteed, metsasihte (jäävad vööndist välja) ja mõttelist sirget. Mõtteline sirge ühendab kahte sihil olevat punkti koordinaatidel X: 584 688,125 ja Y: 6 555 207,923 m ning X: 584 679,752 ja Y: 6 555 085,770 m. Lõunas kulgeb piir mööda metsasihte (jäävad vööndist välja) ja kraavikallast (jäävad vööndisse). Edelas kulgeb piir mööda Karusaare teed (jääb vööndist välja), läänes mööda maaüksuste (36302:002:0161 ja 36302:002:1080) piire ja kraavikallast (jääb vööndist välja). Alal esinevad elupaigatüüpidest huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), II kaitsekategooria linnuliigi metsise elupaik ja I kaitsekategooria linnuliigi kaljukotka pesapaik.

Kilingi (1727,3 ha) ja **Iripilli sihtkaitsevööndi** (1491,2 ha) näol on tegemist praeguse Kilingi sihtkaitsevööndiga, mis jaotatakse kahe sihtkaitsevööndi vahel mööda keskosas paiknevat Jägala jõe põhjakallast. Nii moodustub jõest põhja pool Kilingi ja lõuna pool Iripilli sihtkaitsevöönd. Kilingi sihtkaitsevöönd koosneb kahest lahustükist. Iripilli sihtkaitsevööndist on välja jäetud merikotka elupaik, mis on liidetud Kilingi sihtkaitsevööndiga. Sellise muudatuse tingib vajadus Kilingi sihtkaitsevööndis esinevate I kaitsekategooria linnuliikide kaljukotka ja merikotka kaitseks täiendava kaitsekorra rakendamine, milleks on liikumiskiirangu kehtestamine. Kilingi sihtkaitsevööndi põhjapoolse lahustüki lõunaosa piiritlemisel on kasutatud Jägala jõe kallast. Lääneosas kulgeb piir mööda kraavide kaldaid ja metsasihte (jäävad vööndist välja) ning mõttelisi sirgeid. Kilingi sihtkaitsevööndi edelaosa piiritlemisel, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiir, on kasutatud Jägala jõe kallast (jõgi jääb kaitsealale). Mõtteline sirge ühendab jõe kaldal asuvat punkti kraavi kaldal asuvat punkti koordinaatidel X: 589 461,511 ja Y: 6 546 352,510 m ning X: 589 467,430 ja Y: 6 546 492,154 m. Teine mõtteline sirge ühendab kraavil asuvat punkti teerajal asuvat punkti koordinaatidel X: 590 623,253 ja Y: 6 550 183,774 m ning X: 590 624,317 ja Y: 6 550 203,087 m. Põhjaosas kulgeb piir mööda teeraja ja sihi kaitsealapoolset serva ja maaüksuste (12902:002:0190, 12902:002:0039, 12902:002:0037, 12902:002:0134, 12902:002:0164, 12902:002:0015, 12902:002:0320) piire. Araksaare (12902:002:1190) maaüksusele jääva piirilõigu puhul on piiritlemisel kasutatud raja vööndipoolset serva ja kõlvikupiire. Idaosas on piiritlemisel kasutatud mõttelisi sirgeid, katastriüksuste ja kõlviku piire ning kraavide kaldaid ning sihti (jäävad vööndist välja). Esimene mõtteline sirge ühendab katastripiiril olevat punkti kraavil oleva punktiga koordinaatidel X: 595 266,641 ja Y: 6 548 257,259 m ning X: 595 105,475 ja Y: 6 547 952,409 m. Teine mõtteline sirge ühendab katastripiiril olevat punkti sihil oleva punktiga koordinaatidel X: 594 047,829 ja Y: 6 546 909,535 m ning X: 594 039,062 ja Y: 6 546 803,648 m. Kolmas mõtteline sirge ühendab kahte kraavil asuvat punkti koordinaatidel X: 594 004,391 ja Y: 6 546 196,892 m ning X: 594 003,085 ja Y: 6 546 075,092 m. Järgmine mõtteline sirge algab viimase mõttelise sirge lõpupunktist ning lõppeb Jägala jõel asuvas punktis koordinaatidega X: 594 020,827 ja Y: 6 545 795,651 m. Kilingi sihtkaitsevöönd laieneb Kiigumõisa (68401:001:0093) maaüksusele, et kaitsta elupaigatüüpe siirde- ja õõtsiksoid (7140) ning soostuvaid ja soolehtmetsi (9080*). Kilingi sihtkaitsevööndi lõunapoolse lahustüki piiritlemisel on kasutatud Pärnu jõe kallast ja mõttelisi

sirgeid (jõgi jääb vööndisse). Lahustüki lõunaosas kulgeb mõtteline sirge Pärnu jõe kaldast (punkti koordinaadid X: 594 652,141 ja Y: 6 542 188,812 m) läände kuni punktini koordinaatidega X: 594 284,266 ja Y: 6 542 182,788 m. Sealt edasi põhja poole punktideni koordinaatidega X: 594 221,049 ja Y: 6 542 493,323 m ning X: 594 194,945 ja Y: 6 543 027,345 m. Seejärel suundub piir kirdesse punktideni koordinaatidega X: 594 227,898 ja Y: 6 543 097,137 m, X: 594 258,052 ja Y: 6 543 168,046 m ning X: 594 267,571 ja Y: 6 543 180,037 m. Edasi kulgeb piir ida poole punktideni koordinaatidega X: 594 400,937 ja Y: 6 543 198,786 m ning X: 594 833,348 ja Y: 6 543 217,377 m, kust pöörduv kagusse punktini koordinaatidega X: 595 075,336 ja Y: 6 542 931,652 m ning lõunasse kuni Pärnu jõe kaldani (punkti koordinaadid X: 595 103,104 ja Y: 6 542 634,049 m). **Iripilli sihtkaitsevööndi** lõunaosa piiritlemisel, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiir, on kasutatud Pärnu jõe kallast (jõgi jääb osaliselt kaitsealale), katastripiiri ning mõttelisi sirgeid. Esimene mõtteline sirge algab punktist koordinaatidega X: 597 262,092 ja Y: 6 543 881,080 m ning lõppeb punktis koordinaatidega X: 597 272,117 ja Y: 6 543 881,905 m. Järgmine mõtteline sirge algab punktist koordinaatidega X: 597 277,216 ja Y: 6 543 878,482 m, läbib punkti X: 597 280,601 ja Y: 6 543 873,355 m ning lõppeb koordinaatidel X: 597 280,463 ja Y: 6 543 859,410 m. Järgmine mõtteline sirge algab punktist koordinaatidega X: 597 274,943 ja Y: 6 543 850,569 m ning lõppeb koordinaatidel X: 597 273,613 ja Y: 6 543 849,098 m. Läänepiiril, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiir, on piiritlemiseks kasutatud Purdi kanali kallast (kanal jääb kaitsealast välja). Põhjaosas kulgeb piir mööda Jägala jõe kallast ja kraavi serva (jõgi jääb vööndisse, kraav välja) ja idaosas mööda kraavide kaldaid (kraavid jäävad kaitsealast välja) ja kõlviku piiri. Alal esinevad elupaigatüüpidest jõed ja ojad (3260), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning kasvab II kaitsekategooria taimeliik kaunis kuldking.

Kodru sihtkaitsevööndi suurus on 624,9 ha. Sihtkaitsevööndist jäetakse välja lõunasse jääv piirkond, kus loodusdirektiivi elupaigatüüpe inventeeritud ei ole. Piirkond liidetakse Kõrvemaa piiranguvööndiga, väike osa jäetakse kaitsealast välja. Uus välispiir kulgeb mööda kuivenduskraave (jäävad vööndisse). Vööndi kagupiiril kulgeb piir alates Kotkamäe (12902:002:0013) maaüksusest kuni Timmi (12902:002:0006) maaüksuse piiril oleva punktini koordinaatidega X: 592 544,576 ja Y: 6 551 409,416 m mööda maaüksuste piire ja sealt edasi mööda kraavikaldaid ja mõttelisi sirgeid (kraavid jäävad vööndisse). Mõtteline sirge ühendab kahte kraavidel asuvaid punkte koordinaatidel X: 592 428,670 ja Y: 6 552 284,487 m ning X: 592 439,450 ja Y: 6 552 411,044 m. Teine mõtteline sirge ühenda kraavil asuvaid punkte koordinaatidel X: 592 476,883 ja Y: 6 552 901,906 m ning X: 592 478,073 ja Y: 6 552 919,376 m. Vööndi põhjapiir kulgeb maaüksusest Kõrvemaa maastikukaitseala 53 (12901:003:0256) kuni Vibusaare (12901:003:0070) maaüksuseni mööda maaüksuste piire ja lõpeb Vetepere kraavi alguses. Vööndis esinevad elupaigatüüpidest huumustoitelised järved ja järvikud (3160), rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), vanad loodusmetsad (9010*), vanad laialehised metsad (9020*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*). II kaitsekategooria taimeliikidest kasvavad alal ainulehine soovalk, kärbesõis, kaunis kuldking, Russowi sõrmkäpp ja sagristarn.

Liivoja sihtkaitsevööndi suurus on 195,9 ha ja see koosneb kahest lahustükist. Tegemist on uue sihtkaitsevööndiga I kaitsekategooria liigi must-toonekure pesitsus- ja toitetalade kaitseks. Ala on senini olnud piiranguvööndis, püsielupaiga sihtkaitsevööndisse on kuulunud vaid pesade ümbrus 250 m ulatuses. Vööndi põhjapoolse lahustüki välispiir kattub kolmest küljest Tarvasjõe sihtkaitsevööndiga ja kagus on piiriks metsasiht, rada (jäävad vööndist välja) ja mõttelised sirged ning katastripiirid. Esimene mõtteline sirge ühendab kahte katastripiiridel

asetsevat punkti koordinaatidel X: 587 429,575 ja Y: 6 566 613,869 m ning X: 587 516,329 ja Y: 6 566 501,116 m. Teine mõtteline sirge ühendab katastri piiril asuvat punkti koordinaatidega X: 587 541,486 ja Y: 6 566 432,988 m rajal asuva punktiga koordinaatidega X: 587 569,003 ja Y: 6 565 911,202 m. Lõunapoolse lahustüki läänepiir kulgeb mööda Jägala jõe edelakallast ja maaüksuse Paunküla metskond 102 (14002:003:0174) piiri. Põhja- ja idaosas on piiritlemisel kasutatud kraavikallast ja metsasihti (mõlemad jäävad vööndisse). Lõunaosas kulgeb piir mõttelise sirgena metsasihist (jääb vööndist välja) kuni Jägala jõe kaldani (punkti koordinaadid X: 582 941,573 ja Y: 6 563 037,284 m). Elupaigatüüpidest esinevad alal kõrge looduskaitse väärtusega vanad loodusmetsad (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050) ja soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Põhjaku sihtkaitsevööndi suurus on 724,4 ha ja see koosneb kahest lahustükist. Sihtkaitsevöönd on moodustatud kaljukotka pesitsus- ja toitumisala kaitseks. Kaitsealade sihtkaitsevööndid, kus kaljukotka pesakohad paiknevad, on valdavalt väga suured ja hõlmavad terve raba koos seda ümbritseva puistuga. Niisuguste vööndite kaitse-eesmärk ei ole mitte ainult konkreetse liigi kaitse, vaid tervikliku ökosüsteemi kaitse koos sellega kaasneva liigilise mitmekesisusega. Praegused piirid arvestavad optimaalselt alal paiknevate soo- ja metsaelupaikade paiknemist. Vööndi läänepoolse lahustüki idapiiriks, mis on ühtlasi ka kaitseala välispiir, on Kurissaare karjääri tee ja Nirgu-Käpajärve tee (jäävad kaitsealast välja). Lõunas on piiriks kaitsealast välja jääva Sae-Paunküla kanali põhjaserv ja mõtteline sirge, mis ühendab teel olevat punkti kanalil oleva punktiga koordinaatidel X: 582 854,465 ja Y: 6 558 659,853 m ning X: 582 808,230 ja Y: 6 558 648,375 m. Läänes on piiriks siht (jääb kaitsealast välja) ja mõtteline sirge. Mõtteline sirge ühendab kahte sihil olevat punkti koordinaatidel X: 580 454,533 ja Y: 6 559 096,033 m ning X: 580 386,393 ja Y: 6 559 463,723 m. Põhjapiiri moodustavad siht, rada ja Loibu (36302:001:0066) ja Vana-Uustalu (36302:001:0065) maaüksuse piirid. Idapoolse lahustüki piiritlemisel on kasutatud kraavikaldaid (piiranguvööndiga külgnemisel jääb kraav piiranguvööndisse, Kakerdaja sihtkaitsevööndiga külgnemisel jäävad kraavid Põhjaku sihtkaitsevööndisse, välja arvatud kõige läänepoolse kraav, mis jääb Kakerdaja sihtkaitsevööndisse) ja Rava metskond 19 (12901:002:0230) maaüksuse piiri. Vööndi põhjaosas on kasutatud mõttelisi sirgeid (punktide koordinaadid X: 587 040,610 ja Y: 6 560 142,259 m, X: 587 269,180 ja Y: 6 560 291,720 m, X: 587 464,430 ja Y: 6 560 363,960 m, X: 587 797,490 ja Y: 6 560 344,940 m). Lõunaosas on piiritlemisel kasutatud kahte mõttelist sirget. Esimene mõtteline sirge ühendab kahte kraavil olevat punkti koordinaatidel X: 587 841,554 ja Y: 6 559 379,078 m ning X: 587 685,974 ja Y: 6 559 214,538 m. Teine mõtteline sirge ühendab eelmist punkti kraavil oleva punktiga koordinaatidega X: 587 207,437 ja Y: 6 559 234,179 m. Sihtkaitsevööndis esinevad elupaigatüüpidest huumustoitelised järved ja järvikud (3160), looduslikus seisus rabad (7110*), vanad loodusmetsad (9010*), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) ning laane- ja salumetsade vajakualad.

Seli sihtkaitsevööndi suurus on 3002,5 ha. Seli sihtkaitsevöönd laieneb metsa- ja sooelupaigatüüpide kaitseks oluliselt põhja ja kirde poole. Põhjasuunalise laienduse piiriks on kuivenduskraavid (jäävad vööndisse), sihid ja metsarajad (jäävad välja), Väatsa metskond 46 (12902:001:0035), Naeri (12902:001:0153) ja Napuveski (12902:001:0420) maaüksuste piirid, kõlvikupiirid ja ning mõttelised sirged. Mõtteline sirge ühendab kraavil olevaid punkte koordinaatidel X: 585 628,469 ja Y: 6 557 398,739 m ning X: 585 722,477 ja Y: 6 557 391,966 m. Järgmine mõtteline sirge ühendab kuivenduskraavil asuvat punkti katastripiiril asuva punktiga koordinaatidel X: 587 476,687 ja Y: 6 555 930,653 m ning X: 587 442,374 ja Y: 6 556 007,611 m. Kolmas mõtteline sirge ühendab katastripiiril asuvat punkti Jägala jõe kaldal asuva punktiga X: 587 676,206 ja Y: 6 556 446,547 m ning

X: 587 833,354 ja Y: 6 556 141,630 m. Kirdes on vööndi piiriks elupaigatüübina inventeeritud Jägala jõgi (jäab kaitsealale). Vööndist on välja jäetud Ellu (12902:001:0274) maaüksus. Edasi kulgeb piir mööda jalgrada (jäab vööndist välja), selle kurvist (koordinaatidel X: 589 331,033 ja Y: 6 554 449,044 m) mööda mõttelist sirget kraavini (koordinaatidel X: 589 031,020 ja Y: 6 554 121,050 m) ning sealt edasi kraavi otsani (koordinaatidel X: 589 116,322 ja Y: 6 553 934,960 m). Piir kulgeb mööda kuivenduskraavi (jäab vööndisse) ja metsasihti (jäab välja) peale metsasihti ühtib piir katastriüksusega Kõrvemaa maastikukaitseala 50 (12902:001:0068) ja kulgeb mööda seda kuni metsarajani (jäab välja) ning sealt edasi mööda Jägala jõe kallast (jäab kaitsealale) kuni Muru (56501:003:0074) maaüksuseni. Metsaraja ja Jägala jõe kalda vahele jääb mõtteline sirge koordinaatidel X: 589 579,615 ja Y: 6 552 320,065 m ning X: 589 646,132 ja Y: 6 552 315,855 m. Vööndi piir kulgeb edasi mööda Muru maaüksuse piiri, kraave (jäevad vööndist välja) ja Jägala jõe kallast. Muru katastriüksuse nurgast kuni kraavini kulgeb mõtteline sirge koordinaatidel X: 587 493,209 ja Y: 6 548 098,205 m ning X: 587 543,295 ja Y: 6 548 059,215 m. Alates punktist koordinaatidega X: 588 791,621 ja Y: 6 547 611,445 m jäävad kraavid vööndisse. Kagus kulgeb piir mööda Vana-Veski (56501:003:0630), Möldri (56501:003:0290), Männiku (56501:003:0641) ja Väätsa metskond 270 (56501:003:0353) katastripiire. Lõunas on piiritlemiseks kasutatud kraave (jäevad vööndisse). Mõtteline sirge ühendab kraavil olevat punkti rajal oleva punktiga koordinaatidel X: 586 701,929 ja Y: 6 546 285,576 m ning X: 586 817,858 ja Y: 6 546 491,031 m. Edelapiir kulgeb mööda rada, metsasihte, maaüksuste piire ja Vahessaare järve äärset teeserva ja mõttelise sirgena kuni Kala (56501:002:0064) kinnistu piirini. Mõtteline sirge ühendab rajal olevat punkti koordinaatidega X: 586 791,615 ja Y: 6 546 779,383 m sihil oleva punktiga koordinaatidel X: 586 689,885 ja Y: 6 546 778,460 m. Kaks mõttelist sirget ühendavad Vahessaare järve äärset teeserva Kala kinnistu piiriga koordinaatidel X: 586 420,777 ja Y: 6 548 836,837 m ning X: 586 384,723 ja Y: 6 548 860,155 m ning sealt edasi punkti koordinaatidega X: 586 286,183 ja Y: 6 548 906,386 m. Läänes kulgeb vööndipiir mööda kraave, jalgradasid ja sihte (jäevad vööndist välja) ning maaüksuste piire ning kõlvikupiire. Vööndi piiril olev Matsimäe-Kõrgemäe tee on tzoneeritud piiranguvööndisse. Mõtteline sirge ühendab Matsimäe-Kõrgemäe teel asuvat punkti koordinaatidega X: 585 640,184 ja Y: 6 552 460,602 m rajal asuva punktiga koordinaatidel X: 585 679,919 ja Y: 6 552 520,952 m. Järgmine mõtteline sirge algab punktist koordinaatidega X: 585 751,836 ja Y: 6 552 888,669 m, läbib punkti koordinaatidega X: 585 755,540 ja Y: 6 552 919,628 m ning lõppeb punktis koordinaatidega X: 585 753,080 ja Y: 6 552 988,061 m. Mõtteline sirge ühendab punkte katastripiiridel koordinaatidega X: 585 582,651 ja Y: 6 554 863,878 m ning X: 585 586,131 ja Y: 6 554 989,270 m. Loodepiir kulgeb mööda kinnistute piire, kõlvikupiire, kraave (jäevad vööndisse) ja teerada (jäab välja). Liidetaval alal asuvad suurepinnalised elupaigatüübid soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*), vanad loodumetsad (9010*), siirdesoo- ja rabametsad (91D0*), rohunditerikkad kuusikud (9050), liigirikkad madalsood (7230) ning ala lõunaosas huumustoitelised järved ja järvikud (3160) ja II kaitsekategooria linnuliigi metsise elupaik. Kaitstavatest taimeliikidest kasvavad seal II kaitsekategooria taimeliik ainulehine soovalk ja kummeli võtmehein. Lisaks leidub vööndis laane- ja salumetsade vajakualasid.

Tarvasjõe sihtkaitsevööndi suurus on 1081,2 ha. Praegune piir laieneb edela, lääne ja loode poole, et kaitsta kõrge väärtusega vanu loodumetsi (9010*) ning soostuvaid ja soo-lehtmetsi (9080*). Põhjapiir kulgeb mööda maaüksuse Paunküla metskond 91 (14002:003:0164) piiri, Aegviidu-Rehessaare-Krani ja Punamäe- Pajupõõsa tee serva, pinnasetee ja raja serva, sihti, kraavi, kõlvikupiiri (teed, sihid, kraavid ei jää vööndisse) ja Liivoja kallast (oja ei jää vööndisse). Mõtteline sirge ühendab katastripiiril olevat punkti koordinaatidel X: 586 021,698 ja Y: 6 568 265,499 m, Punamäe- Pajupõõsa tee servas asuva punktiga koordinaatidel

X: 586 209,538 ja Y: 6 568 273,747 m. Mõtteline sirge ühendab Liivoja kaldal asuvat punkti kraavil asuva punktiga koordinaatidel X: 586 844,572 ja Y: 6 568 760,234 m ning X: 586 919,069 ja Y: 6 568 860,219 m. Idapiiriks on samuti alast välja jääva Liivoja kallas, sihid, kraavid ja nendevahelised mõttelised sirged. Mõtteline sirge ühendab sihil (jääb vööndisse) olevaid punkte koordinaatidel X: 587 743,562 ja Y: 6 566 921,992 m ning X: 587 695,534 ja Y: 6 566 962,872 m ning X: 587 649,272 ja Y: 6 567 002,248 m ning X: 587 599,837 ja Y: 6 567 049,765 m. Järgmine mõtteline sirge on kraavi ja sihi vahel koordinaatidel X: 587 486,341 ja Y: 6 567 146,470 m ning X: 587 404,612 ja Y: 6 567 210,168 m. Tarvasjõe sihtkaitsevöönd piirneb idapiiril Liivoja sihtkaitsevööndiga. Sihtkaitsevööndite piiriks on Punamäe-Pajupõõsa tee, pinnasetee ja rada, mis on tsoneeritud Tarvasjõe sihtkaitsevööndisse, ning mõtteline sirge, mis ühendab teel asuvat punkti sihil asuva punktiga koordinaatidel X: 587 104,101 ja Y: 6 567 461,047 m ning X: 587 225,366 ja Y: 6 567 362,509 m. Edasi kulgeb piir mööda Punamäe-Pajupõõsa tee serva nii, et tee jääb vööndist välja. Mõtteline sirge ühendab Punamäe-Pajupõõsa teel olevat punkti koordinaatidega X: 587 413,836 ja Y: 6 565 189,353 m kõlvikupiiril oleva punktiga X: 587 413,370 ja Y: 6 565 143,690 m. Vööndi lõunapiiriks on elektriliini puhverala moodustava kõlviku piir ning katastripiir, siht ning Tupiku ja Söesauna-Vetla tee (liin, teed ja sihid ei jää vööndisse). Mõtteline sirge ühendab kõlvikupiiril olevaid punkte koordinaatidel X: 587 237,920 ja Y: 6 565 006,940 m ning X: 587 190,340 ja Y: 6 564 958,640 m. Edelas ühtib vööndipiir Kuuseriisika (14002:003:0138) maaüksusest kuni Roodevälja (14002:003:0111) maaüksuseni katastripiiridega. Vööndi läänepiiriks on teed, metsasihid ja kõlviku piir (jäävad vööndist välja) ja väikeses ulatuses Jägala jõgi (jääb kaitsealale). Elupaigatüüpidest on alal kõrge looduskaitsealase väärtusega vanad loodusmetsad (9010*), lammi-lodumetsad (91E0*) ning jõed ja ojad (3260).

Piiranguvöönd on kaitseala maa- või veevala, kus on lubatud majandustegevus ja mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Piiranguvöönd sisaldab alasid, mis on mõjutatud inimtegevusest, aga mis on siiski oluline puhver kaitsealuste liikide elupaikade ja kõrge väärtusega looduskoosluste ning kultuurmaastiku vahel. Tegemist on kaitseala osaga, kus mõõdukas majandustegevus ei ohusta vööndis esinevaid väärtusi, kuid kus puhvrifunktsiooni täitmiseks on vaja rakendada tavapärasest erinevaid piiranguid, nagu näiteks uuendusraiate puhul raielangi suuruse piiramine. Kaitsealal on Kõrvemaa piiranguvöönd.

Kõrvemaa piiranguvööndi suurus on 6162,6 ha. Piiranguvööndisse jäävad majanduslikult kasutatavad alad, poollooduslikud alad, õuemaad, põllumaad ja kaitseväärtuste seisukohalt vähem väärtuslikud ja majandustegevusest mõjutatud metsaalad. Kõige enam muutub piiranguvööndi välispiir kaitseala põhjaosas. Osa sellest maa-alast liidetakse sihtkaitsevöönditega (Jaaniveski, Aegviidu, Jäneda). Kaitseala keskosas liidetakse piiranguvööndi lääneosa soostunud metsaalad Seli sihtkaitsevööndiga. Piiranguvööndi põhjal moodustati ka Liivoja sihtkaitsevöönd. Kaitsealast on välja jäetud tiheasustusega ja looduskaitsealalt madala väärtusega alad Jaaniveski, Aegviidu ja Nelijärve piirkonnas. Piiranguvööndi piiri korrigeeriti selliselt, et Matsimäe karjäärijärv (Vahessaare järv) ja sellest lääne poole jäävad alad on jäetud piiranguvööndisse. Piiranguvööndi piir kulgeb mööda Kõrgemäe-Matsimäe teed, hõlmates Matsimäe karjääri katastriüksuse, edasi kulgeb mööda idapoolset Matsimäe katastriüksust kuni kaitseala piirini. Matsimäel järgib kaitseala läänepoolne välispiir katastripiire. Piiranguvöönd ja kaitseala välispiir kulgevad põhjaosas Jaaniveski ja Jänijõe sihtkaitsevööndite vahel Aegviidu-Mustjõe-Krani tee servas (tee jääb välja). Aegviidu sihtkaitsevööndist põhja jääva piiranguvööndi osa piiritlemisel on kasutatud kõlvikupiiri, Aegviidu metskond 135 (11201:001:0081) ja Aegviidu metskond 27 (11201:005:0042) maaüksuse piiri ning Palksaare kraavi kallast (jääb vööndist välja). Kagus alates Aegviidu

sihtkaitsevööndi nurgast on piiranguvööndi ja kaitseala välipiiriks pinnastee (jäab välja) kõlvikupiir punktini koordinaatidega X: 591 993,868 ja Y: 6 572 426,171 m. Viimasest punktist kulgeb mõtteline sirge edasi punkti koordinaatidega X: 592 057,650 ja Y: 6 572 419,790 m, sealt punkti koordinaatidega X: 592 078,155 ja Y: 6 572 417,179 m, sealt punkti koordinaatidega X: 592 109,117 ja Y: 6 572 412,705 m ning sealt edasi punktini katastripiiril koordinaatidega X: 592 119,892 ja Y: 6 572 412,798 m. Edasi kulgeb piir mööda Aegviidu metskond 27 (11201:005:0042) katastriüksuse piiri kuni katastripiiril asetseva punktini koordinaatidega X: 592 709,965 ja Y: 6 571 685,674 m, peale mida järgib piir Tagajärve tänavat (tee jääb välja). Koordinaatidel X: 592 908,106 ja Y: 6 571 488,511 m ning X: 592 914,515 ja Y: 6 571 490,943 m ületab piir mõttelise sirgena teed ning peale seda järgib Uueveski tee serva (tee jääb välja). Ristumisel pinnaseteega järgib piir pinnasetee serva (jäab välja). Pinnasetee ristumisel Aegviidu metskond 27 (11201:005:0042). Aegviidu metskond 27 katastriüksuse nurgast koordinaatidega X: 593 491,043 ja Y: 6 571 332,850 m kulgeb mõtteline sirge raja servas asuva punktini koordinaatidega X: 593 493,258 ja Y: 6 571 328,566 m, peale mida järgib piir raja serva (tee jääb välja). Alates Aegviidu metskond 27 katastripiiril asetsevast punktist koordinaatidega X: 593 674,506 ja Y: 6 571 408,296 m järgib piir jälle Aegviidu metskond 27 katastriüksuse piire. Katastripiiril asetsevast punktist koordinaatidega X: 593 983,654 ja Y: 6 570 912,680 m kulgeb mõtteline sirge Purgatsi järve kaldal asetseva punktini koordinaatidega X: 593 980,738 ja Y: 6 570 910,643 m. Edasi kulgeb piir mööda Purgatsi järve kallast (jäab kaitsealale), kuni punkti koordinaatidega X: 594 167,462 ja Y: 6 570 802,181 m, kust mõtteline sirge kulgeb rajal asetseva punktini koordinaatidel X: 594 221,382 ja Y: 6 570 756,435 m. Piir kulgeb edasi mööda raja serva (jäab välja) kuni ristub kruusateega, mille järel järgib piir kruusa tee serva (jäab välja), kuni kruusatee ristub Jägala-Käravete maantee servas oleva nõlvaga. Piir kulgeb nõlva serval (maantee koos kergliiklusteega jäävad välja), edasi kõlviku piiril, kraavi teljel ja jälle kõlviku piiril. Alates kõlviku piiril asetsevast punktist koordinaatidega X: 594 489,217 ja Y: 6 570 434,577 m kulgeb piir mööda Sinioja (40001:003:0216) katastriüksuse piiri. Katastriüksuse piiril asetsevast punktist koordinaatidega X: 594 584,503 ja Y: 6 570 274,888 m kulgeb piir mööda Jänijõe kallast (jäab kaitsealale) kuni ristumiseni Perila-Jäneda teega, misjärel kulgeb piir mööda 11125 Perila-Jäneda tee (40001:001:0025) ja Olevi (40001:002:0080) katastriüksuste piire, kuni ristumiseni Jäneda sihtkaitsevööndiga. Jäneda sihtkaitsevööndist edasi kulgeb piiranguvöönd ja kaitseala välispiir sihi servas (jäab välja), kuni katastripiiril asetseva punktini koordinaatidega X: 593 268,214 ja Y: 6 566 390,123 m. Seejärel järgib piir Nõmme (40001:001:0034) ja Loobu metskond 251 (79001:001:0103) katastripiire kuni katastripiiril asetseva punktini koordinaatidel X: 593 043,447 ja Y: 6 566 402,748 m, misjärel piir kulgeb edasi kraavi servas (jäab välja). Punktist koordinaatidega X: 592 523,389 ja Y: 6 566 500,199 m kulgeb piir mööda Tõnu (40001:001:0354) katastriüksuse piiri kuni sihini (jäab välja). Piir kulgeb edasi mööda kraavi (jäab välja) kuni Jäneda sihtkaitsevööndini. Edasi kulgeb piiranguvöönd ja kaitseala välispiir mööda sihti (jäab välja) kuni ristumiseni teise sihiga, peale mida järgib piir teist sihti umbes 10 m ulatuses. Sihil olevast punktist koordinaatidega X: 591 349,043 ja Y: 6 567 033,398 m kulgeb mõtteline sirge punkti koordinaatidega X: 591 345,312 ja Y: 6 567 042,715 m, sealt punkti koordinaatidega X: 591 334,831 ja Y: 6 567 061,214 m ning sealt pinnase tee servas asetsevasse punkti koordinaatidega X: 591 331,457 ja Y: 6 567 065,919 m. Piir kulgeb edasi mööda pinnasetee serva (jäab välja) kuni ristumiseni kruusateega, peale mida järgib piir kruusatee serva (jäab välja). Kruusatee ristumisel pinnaseteega järgib piir edasi pinnasetee serva (jäab välja) kuni ristumiseni Mägede-Rehesaare kruusateega. Kaitseala piir järgib edasi kruusatee serva (jäab välja) kuni ristumiseni pinnasteega, peale mida järgib kaitseala piir selle serva (jäab välja). Pinnastee servas olevast punktist koordinaatidega X: 589 887,877 ja Y: 6 565 978,859 m kulgeb mõtteline sirge Rava metskond 9 (12901:001:0540) katastripiiril olevasse punkti koordinaatidega X: 589 889,987 ja Y: 6 565 971,132 m. Piir kulgeb edasi mööda Rava metskond 9 (12901:001:0540), Kullaoja (12901:001:0227), Tõrvaugu (12901:001:0226) ja Rava metskond 1 (12901:001:0460)

katastriüksuste piire. Rava metskond 1 (12901:001:0460) katastripiiril asuvast punktist koordinaatidega X: 590 292,495 ja Y: 6 564 303,026 m kulgeb mõtteline sirge pinnastee servas olevasse punkti koordinaatidega X: 590 299,459 ja Y: 6 564 289,624 m. Piir kulgeb edasi mööda pinnastee ja raja serva (jäävad kaitsealalt välja). Mõtteline sirge ühendab rajal asuvat punkti koordinaatidel X: 590 248,507 ja Y: 6 563 395,195 m kraavil asetseva punktiga koordinaatidel X: 590 294,698 ja Y: 6 563 361,645 m. Piir kulgeb edasi kraavi ja Uuesilla oja kaldal (jäävad kaitsealalt välja) kuni ristumiseni Kakerdaja sihtkaitsevööndiga. Suurimast Kakerdaja sihtkaitsevööndist idas asuv piiranguvööndi esimene osa on piiritletud Tarvasjõe (jääb kaitsealasse) ja mõttelise sirgega Tarvasjõe kaldalt kuni punktini koordinaatidega X: 589 507,592 ja Y: 6 562 391,754 m. Teine osa on piiritletud kraavide ja Kooksimetsa-Napu teega (jäävad kaitsealalt välja) ning mõtteliste sirgetega. Esimene mõtteline sirge ühendab kahte kraavil asuvat punkti koordinaatidel X: 589 418,515 ja Y: 6 561 941,227 m ning X: 589 435,005 ja Y: 6 561 860,469 m. Teine mõtteline sirge algab kraavil asuvast punktist koordinaatidega X: 589 478,567 ja Y: 6 561 647,129 m ja lõppeb Kooksimetsa-Napu teel asuvas punktis koordinaatidega X: 589 534,664 ja Y: 6 561 347,403 m. Kagu poole jääva, kahe Kakerdaja sihtkaitsevööndi lõigu vahelise piiranguvööndi piiriks on Kooksimetsa-Napu tee (jääb välja). Kakerdaja sihtkaitsevööndist edasi on piiranguvööndi ja kaitseala piiriks kraav (jääb välja) ja Jägala jõgi (jääb kaitsealale). Peale järgmist Kakerdaja sihtkaitsevööndi lõiku on piiranguvööndi ja kaitseala välispiiriks Voose jahimaja (14002:003:0197). Mõtteline sirge ühendab Voose jahimaja katastri piiril asetsevat punkti koordinaatidega X: 584 324,890 ja Y: 6 561 626,411 m Jägala jõel asetseva punktiga koordinaatidel X: 584 317,420 ja Y: 6 561 621,300 m. Edasi järgib piir Jägala jõe kallast (jõgi jääb kaitsealale). Peale Liivoja sihtkaitsevööndi lõiku järgib piiranguvöönd ja kaitseala välispiir jälle Jägala jõe kallast (jõgi jääb kaitsealale). 11125 Perila-Jäneda tee (14002:003:0119) katastrile jäävast punktist koordinaatidega X: 582 772,580 ja Y: 6 565 419,526 m edasi kulgeb piir 11125 Perila-Jäneda tee katastri piiril. Katastri piiril asetsevast punktist koordinaatidega X: 584 123,487 ja Y: 6 565 432,592 m kulgeb mõtteline sirge üle tee Paunküla metskond 98 (14002:003:0169) katastripiiril asetsevasse punkti koordinaatidega X: 584 127,991 ja Y: 6 565 454,639 m. Piiranguvöönd ja kaitseala välispiir järgivad edasi Paunküla metskond 98 (14002:003:0169) ja Roodevälja (14002:003:0111) katastriüksuste piire kuni punktini koordinaatidega X: 584 033,613 ja Y: 6 565 929,395 m. Piir kulgeb edasi mööda sihti ja kraavi (jäävad välja). Tarvasjõe ja Jaaniveski sihtkaitsevööndite vahel kulgeb piiranguvöönd ja kaitseala välispiir Jägala jõe kaldal (jääb vööndisse). Põhjaku sihtkaitsevööndi küljes olev piiranguvöönd kulgeb mööda Voose-Saia teed, Nirgu teed Kurissaare karjääriteed, Mägede teed (jäävad kaitsealalt välja), Kurissaaremetsta (36302:001:0078) ja Kurissaare karjäär (36302:001:0034) katastriüksuste piire. Peale seda järgib piir Paunküla metskond 306 (36302:001:0321) ja Seasoo (14002:003:0068) katastriüksuste piire. Soone (14002:003:0133) ja Soone (14002:003:0132) katastriüksuste vahel on mõtteline sirge koordinaatidel X: 581 544,564 ja Y: 6 562 525,529 m ning X: 581 400,555 ja Y: 6 562 742,039 m. Edasi järgib piir Soone (14002:003:0132) ja Soosti (14002:003:0281) katastriüksuste piire kuni punktini koordinaatidega X: 581 143,266 ja Y: 6 562 782,296 m, kust kulgeb mööda metsakõlviku piiri punktini koordinaatidega X: 581 083,250 ja Y: 6 562 869,320 ning sealt edasi mõttelise sirgena punkti koordinaatidel X: 581 074,735 ja Y: 6 562 887,373 m. Sealt edasi läheb mõtteline sirge punktini koordinaatidega X: 581 275,274 ja Y: 6 562 952,230 m ning edasi punktini koordinaatidega X: 581 257,170 ja Y: 6 563 028,029 m kuni Soosti (14002:003:0281) katastriüksuse piirini (X: 581 282,925 ja Y: 6 563 044,097 m). Sealt edasi mööda Soosti maaüksust kuni Soosti katastriüksuse ida piiri lõikab kraav. Peale seda järgib piir kraavi serva (jääb kaitsealalt välja) kuni Kalsu (14001:001:0968) katastriüksuse piirini, peale mida järgib piir Nurme (14002:003:0065) katastriüksust. Nurme katastriüksuse piiri lõikumisel pinnastee järgib piir tee serva (jääb välja) kuni punktini koordinaatidega X: 581 264,392 ja Y: 6 563 681,651 m, kust mõtteline sirge kulgeb katastriüksuse piiril asuvasse punkti koordinaatidega X: 581 267,711 ja Y: 6 563 684,539 m. Peale

seda järgib piir Kalsu (14001:001:0967) ja Nurme (14002:003:0065) katastriüksuste piire. Punktist koordinaatidega X: 581 339,279 ja Y: 6 563 787,964 m kulgeb mõtteline sirge punkti koordinaatidega X: 581 413,475 ja Y: 6 563 861,809 m. Edasi järgib piir taas Nurme (14002:003:0065) katastri piire. Mõtteline sirge ühendab Nurme katastrit ja Voose- Saia teed koordinaatidel X: 581 520,721 ja Y: 6 563 847,655 m ning X: 581 521,074 ja Y: 6 563 848,521 m. Seli sihtkaitsevööndist põhjas asetsev piiranguvööndi osa ning välispiir järgivad Kõrgemäe ringtee serva (tee jääb kaitsealalt välja). Punktist koordinaatidega X: 586 995,490 ja Y: 6 557 310,720 m kulgeb mõtteline sirge punkti koordinaatidega X: 587 126,199 ja Y: 6 557 304,948 m. Edasi kulgeb piir Jägala jõe kaldal (jõgi jääb kaitsealale). Peale lühikest Seli sihtkaitsevööndi lõiku jätkub piiranguvöönd ja kaitseala välispiir Jägala jõe kaldal. Peale järgmist Seli sihtkaitsevööndi lõiku kulgeb piiranguvöönd ja välispiir mööda Ambla jõe kallast (jõgi jääb kaitsealale). Mõtteline sirge ületab jõe koordinaatidel X: 590 240,600 ja Y: 6 555 212,600 m ning X: 590 249,389 ja Y: 6 555 201,647 m, ning peale seda järgib piir kraavi kallast (jääb välja). Punktist koordinaatidega X: 591 665,529 ja Y: 6 554 385,770 m kulgeb mõtteline sirge katastripiiril olevasse punkti koordinaatidega X: 591 695,606 ja Y: 6 554 387,437 m. Peale seda järgib piir Tammsaare-Lõuna (12901:003:0164) katastriüksuse piiri. Kahe katastri vahel on mõtteline sirge koordinaatidel X: 591 804,939 ja Y: 6 554 237,851 m ning X: 591 817,437 ja Y: 6 554 238,513 m. Edasi on piiranguvööndi piiriks ja välispiiriks 15142 Järva-Madise-Simisalu tee (12901:003:0072) katastriüksuse piir. Alates punktist koordinaatidega X: 592 966,041 ja Y: 6 555 616,831 m järgib piir kraavi kallast (jääb välja). Peale Kodru sihtkaitsevööndit on piiranguvööndi ja välispiiriks kraav (jääb vööndisse). Mõtteline sirge ühendab kahte kraavil asuvat punkti koordinaatidega X: 590 989,095 ja Y: 6 551 585,862 m ning X: 590 990,217 ja Y: 6 551 600,256 m. Peale seda järgib piir kraavi kallast (jääb välja) kuni punktini koordinaatidel X: 590 778,335 ja Y: 6 552 405,863 m, kust mõtteline sirge kulgeb punkti koordinaatidega X: 590 778,529 ja Y: 6 552 408,669 m ning sealt sihil asuvasse punkti koordinaatidega X: 590 769,459 ja Y: 6 552 409,210 m. Edasi kulgeb piir sihi servas (jääb välja) kuni punktini koordinaatidega X: 590 502,236 ja Y: 6 552 429,260 m, kust mõtteline sirge kulgeb punkti koordinaatidega X: 590 369,718 ja Y: 6 552 438,039 m. Piir kulgeb mööda kraavi serva (jääb välja) kuni Jägala jõeni, peale mida kulgeb piir jõe kaldal (jõgi jääb vööndisse). Kahe Seli sihtkaitsevööndi lõigu vahel on lühike lõik piiranguvööndit ning välispiiri, mille piiriks on Jägala jõe kallas (jääb vööndisse). Teine piiranguvööndi osa kahe Seli sihtkaitsevööndi vahel on piiritletud kraavide (jäävad välja) ning mõttelise sirgega. Mõtteline sirge ühendab punkte koordinaatidel X: 588 787,435 ja Y: 6 547 535,027 m ning X: 588 773,111 ja Y: 6 547 254,230 m. Edelasse kahe Seli sihtkaitsevööndi vahele jääva piiranguvööndi osa piiritlemisel on kasutatud mõttelist sirget, Väätša metskond 178 (56501:002:0098), Matsimäe (56501:002:0071), Väätša metskond 173 (56501:002:0108), Kala (56501:002:0064) katastriüksuste piire, kraavi (jääb vööndisse) ja sihti (jääb vööndist välja). Mõtteline sirge kulgeb üle tee koordinaatidel X: 585 723,841 ja Y: 6 547 781,952 m ning X: 585 722,998 ja Y: 6 547 793,778 m. Peale järgmist Seli sihtkaitsevööndi lõiku kulgeb piiranguvöönd ja välispiir mööda sihi serva (jääb välja), kuni ristub Matsimäe-Kõrgemäe teega. Piir kulgeb edasi tee servas (tee jääb välja), kuni punkti koordinaatidega X: 585 771,240 ja Y: 6 551 688,764 m kust mõtteline sirge kulgeb punkti X: 585 757,762 ja Y: 6 551 678,735 m. Edasi kulgeb piir kraavi kaldal (kraav jääb sisse) ja sihi servas (siht jääb välja). Mõtteline sirge ühendab sihil ja kraavil olevaid punkte koordinaatidel X: 585 212,982 ja Y: 6 552 182,741 m ning X: 585 206,859 ja Y: 6 552 187,309 m. Piir kulgeb edasi kraavi kaldal (jääb sisse). Kautla ja Seli sihtkaitsevööndite vahele jääva piiranguvööndi ja välispiiri piir kulgeb mööda sihti (jääb välja), Napu-Kautla tee serva (jääb välja), kuni Napu-Kautla tee T4 (12902:001:0073) katastriüksuse piirini, peale mida järgib piir kuni Napu-Kautla tee T4 (12902:001:0073), Napu-Kautla tee T5 (12901:001:0256) ja Napu-Kautla tee T3 (12902:001:0072) katastriüksuste piire. Peale ristumist Asemäe (12902:001:0080) katastriüksusega järgib kaitseala piir ja piiranguvöönd jälle Napu-Kautla teed, kuni ristumiseni

rajaga. Alates punktist koordinaatidega X: 585 227,441 ja Y: 6 556 167,589 m järgib piir rada (jäab välja). Maaüksustele Külvandu (14002:003:0204) ja Külvandu-Kõrtsi (14002:003:0760) jääva põhjapoolse Jägala jõe soodi piiritlemisel on kasutatud mõttelist sirget jõe kaldast (punkt koordinaatidega X: 584 703,600 ja Y: 6 561 293,110 m) kuni punktini koordinaatidega X: 584 614,516 ja Y: 6 561 216,616 m, sealt edasi punktini koordinaatidega X: 584 649,159 ja Y: 6 561 170,759 m ja sealt edasi Jägala jõe kaldani (punkt koordinaatidega X: 584 723,970 ja Y: 6 561 230,460 m). Maaüksustele Külvandu-Kõrtsi (14002:003:0760) ja Peetri (14002:003:0074) jääva lõunapoolse Jägala jõe soodi piiritlemisel on kasutatud mõttelist sirget jõe kaldast (punkt koordinaatidega X: 584 744,880 ja Y: 6 561 142,460 m) kuni punktini koordinaatidega X: 584 726,482 ja Y: 6 561 084,203 m, sealt edasi punktini koordinaatidega X: 584 743,357 ja Y: 6 561 066,336 m ja sealt edasi Jägala jõe kaldani (punkt koordinaatidega X: 584 763,209 ja Y: 6 561 109,216 m). Kalijärve piirkonnas on piiritlemisel kasutatud kõlvikupiire, Jänijõe (ei jää kaitsealale) kallast, teeservi, Kalijärve kaldajoont, maaüksuse piire ja mõttelisi sirgeid.

Kaitsealast välja jäetavad alad. Kaitsealast jäetakse välja Aegviidu ja Nelijärve juures kolm tiheasustusega ala. Tagajärve tee äärsed kinnistud Nikerjärve kaldal jäetakse kaitsealast välja, kuna tegemist on kompaktsel hoonestusalaga. Samuti arvatakse kaitsealast välja kümnekond majapidamist Nelijärve—Jäneda tee ääres Jänijõe kaldal. Kaitseala piir kulgeb piki Jänijõe (jõgi jääb kaitsealale).

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (hindasid ekspert Tiit Leito OÜ-st Kivirullija ja Urmas Abel Kotkaklubist) ning kaitseala tzoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Andres Tõnisson, 2013). Metsavajakute osas on arvestatud Asko Lõhmuse jt 2004. aastal ilmunud uuringut „Loss of old-growth, and the minimum need for strictly protected forests in Estonia“, milles seatakse metsade range kaitse miinimumeesmärgiks 20% iga kasvukohatüübi looduslikust vanametsa pindalast ning A. Lõhmuse koostatud 2016. aasta analüüsist „Eesti rangelt kaitstavate metsade tüpoloogiline analüüs“ ja selle hilisematest täpsustustest ja range kaitse tööühma otsustest. Kaitse-eeskirja koostamisel on arvestatud ka kaitsekorra mõjuga linnu- ja loodusala kaitse-eesmärkidele ning Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivate erisustega.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal maastiku, liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolomuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärgiks on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Ühtlasi täidetakse direktiividest 92/43/EMÜ ja 2009/147/EÜ riigile tulenev kohustus tagada loodusväärtuste kaitse Natura 2000 võrgustiku alal. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala

moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavate tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti ja Euroopa loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale moodustavad kaitseala kolmteist sihtkaitsevööndit ja üks piiranguvöönd. Sihtkaitsevööndid on Aegviidu, Iiripilli, Jaaniveski, Jäneda, Jänijõe, Kakerdaja, Kautla, Kilingi, Kodru, Liivoja, Põhjaku, Seli ja Tarvasjõe. Piiranguvööndi nimi on Kõrvemaa. Leebem kaitseréžiim seaks ohtu kaitseala eesmärkide saavutamise, kuna ei taga kaitse-eesmärgiks olevate metsa- ja sookoosluste ning liikide elupaikade säilimist. Metsaelupaigatüüpide peamine ohutegur on metsaraie ja kuivendamine. Metsaelupaigatüüpide kaitseks on vajalik jätta need alad majandamisest välja. Sellega kaitstakse ka elupaiku neile liikidele, kes ei suuda toime tulla majandusmetsades ja keda leidub peamiselt ainult loodusmetsades. Märjemate metsaelupaigatüüpide ja sookoosluste hea seisundi säilimiseks ei tohi rajada maaparandussüsteeme ega muul viisil muuta senist hüdroloogilist réžiimi, et piirata kuivendamise negatiivset mõju. Laane- ja salumetsa kooslused on ohustatud sellepärast, et kasvavad viljakal pinnasel, on suurema tootlikkusega ning seetõttu on ka majanduslik huvi nende vastu suurem (majandatakse rohkem).

Kaitseala seniste piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks Vabariigi Valitsuse 5. mai 2004. a määrus nr 183 „Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskiri“.

Kaitsealal ei ole reguleeritud adru ega pilliroo varumist, kuna kaitsealal ei esine adru ja varumist võimaldaval määral pilliroogu, ning seetõttu ei ole nendega seotud tegevust kaitse-eeskirjaga reguleeritud.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning püüda kala kogu kaitsealal, välja arvatud määruses sätestatud ajal Kautla, Kilingi, Põhjaku ja Liivoja sihtkaitsevööndis. Liivoja sihtkaitsevööndis ei ole lubatud inimeste viibimine 15. märtsist 31. augustini, et tagada must-toonekure häireteta pesitsus. Liikumispiirangu aeg tuleneb keskkonnaministri 3. juuli 2006. a määrusest nr 43 „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“. Kautla, Kilingi ja Põhjaku sihtkaitsevööndis on inimeste viibimine keelatud 15. veebruarist kuni 31. juulini, et tagada kaljukotka ja merikotka häireteta pesitsus. Liikumispiirangu seadmise aluseks on keskkonnaministri 16. aprilli 2009. a määrus nr 18 „Kaljukotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ ja keskkonnaministri 21. juuli 2010. a määrus nr 33 „Merikotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“. Kaitsealal viibimiseks loetakse ka kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusi sihtkaitsevööndis. Inimeste viibimine sihtkaitsevööndi liikumispiirangutega aladel on aasta läbi lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Samuti ei ole nimetatud sihtkaitsevööndites keelatud liikumispiirangu ajal

viibida teedel ja Jägala jõel. Kaitsealal kalapüügile kaitse-eeskirjaga lisapiiranguid ei seata, kuna kalapüük ei ohusta kaitse-eesmärgiks seatud väärtusi.

Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud õuemaal ja kohtades, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Muudel juhtudel on telkimine ja lõkke tegemine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Ette valmistatud ja tähistatud telkimis- ja lõkkekohti on kaitseala piires küllaltki arvukalt (nt Kalajärve, Krani, Noku, Matsimäe karjääri lõkkekoht, Matsimäe Pühajärve telkimisala, Simisalu loodusmaja territoorium). Reguleerimata telkimine ja lõkke tegemine seavad ohtu kaitseväärtuste säilimise: suureneb negatiivne mõju kooslustele, pesitsevatele lindudele ja kaitsealustele liikidele (häirimine, tallamine, prahistamine, ebaseaduslikud lõkkekohad, puuderaie lõkke tegemise eesmärgil jne). Telkimine ja lõkke tegemine õuemaal ei sea ohtu kaitseväärtuste säilimist. Õuemaal telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatuga. Muudel juhtudel võib erandkorras telkimiseks ja lõkke tegemiseks anda loa kaitseala valitseja, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärkide saavutamist. Sellisteks juhtudeks on näiteks telkimine inventuuride mitmepäevastel välitöödel, kui need toimuvad ette valmistatud telkimis- ja majutuskohtadest kaugel, või lõkke tegemine okste põletamiseks kaitsekorralduslikel töödel.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel. Kaitsealal on lubatud jalgrattaga ja kergliikuriga sõitmine radadel, välja arvatud määruses sätestatud ajal Kautla, Kilingi, Põhjaku ja Liivoja sihtkaitsevööndis. Olemasolevail teedel ja radadel sõitmine ei kahjusta kaitse-eesmärke ja seetõttu oleks liikluse piiramine ebavajalik. Radadel sõitmise keeld määruses sätestatud ajal sihtkaitsevööndites on vajalik must-toonekure, merikotka ja kaljukotka häireteta pesitsemiseks. Ehitusseadustiku § 92 lg 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liiklusseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liiklusseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Kaitse-eeskirja on lisatud kergliikuri mõiste tulenevalt liiklusseaduse muutmisest (jõustus 1.01.2021), kui kasutusele võeti uus sõidukite kategooria. Kergliikur hõlmab erinevaid ühe inimese vedamiseks ette nähtud elektri jõul liikuvaid sõidukeid, näiteks elektrilised tõukerattad, tasakaaluliikurid ja muud taolised istekohata sõidukid. Muudel juhtudel on sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, sealhulgas liinirajatiste hooldamisel, piiranguvööndis metsa- ja põllumajandustöödel ning ehitiste hooldamisel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab pinnast, pinnavorme, taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti. Väljaspool teid sõitmisenä käsitletakse ka järvede jääkattel sõitmist – jääkattel sõitmine on maastikul sõitmine, mis ei ole kaitse-eeskirjaga lubatud. Järvejäääl sõitmine avaldab negatiivset mõju kogu järve ökosüsteemile võimalike õli või kütuselekete korral, mis lumesulamisveega järve jõuavad.

Jahipidamine kaitsealal on lubatud, välja arvatud linnujaht ning jahipidamine Põhjaku, Kautla ja Kilingi sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini ning Liivoja sihtkaitsevööndis 15. märtsist 31. augustini. Linnujaht on keelatud kogu kaitsealal aasta läbi. Teiste jahilukite jahti pole liikumispiiranguvälisel perioodil keelatud, kuna see ei sea otseselt ohtu kaitseala

linnustikku ega kahjusta olulisel määral muid kaitseala loodusväärtusi. Jahipidamise ajaline piirang kehtib must-toonekure, merikotka ja kaljukotka pesitsemise ja poegade eest hoolitsemise ajal. Pesakonnad elavad koos emalinnuga sügiseni. Häirimise korral jätab emalind pojad üksi ja nende ellujäämine, eriti jahedate ilmadega, on küsitav. Väljaspool lindude pesitsusaega ja pärast poegade iseseisvumist ei kahjusta jahipidamine kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist. Jahipidamise ajalise piirangu seadmisel on lähtutud looduskaitseseadusest, keskkonnaministri 3. juuli 2006. a määrusest nr 43 „Must-toonekure ja suur-konnakotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ ning keskkonnaministri 16. aprillil 2009. a määrusest nr 18 „Kaljukotka püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“. Jahipidamisele ajalise piirangu rakendamine (lindude pesitsus- ja poegade kasvatamise perioodil) ja linnujahi keeld on vajalik, kuna linnustiku kaitse on kaitseala üheks peamiseks kaitse-eesmärgiks. Kaitseala kuulub Kõrvemaa linnuala koosseisu ja seetõttu on direktiivist tulenev kohustus kaitsta linde ka pesitsusvälisel perioodil. Kõrvemaa rabaalad (Kakerdaja, Seli, Kodru, Tõugusaare) on sisemaal oluliseks sügiseseks rändepeatuskohaks hanedele. Kaitsealal asuvad hanede ööbimisveekogud on mitmete teiste veelinnuliikide elupaik. Kaitseala kaitse-eesmärkide hulgas loetletud linnuliikidest peatuvad järvedel ja rabalaugastel laululuik, piilpart, sinikael-part ja sõtkas. Hilisõhtune või varahommikune hanejaht muudab kõigi veelinnuliikide isendite käitumist ja viib muidu elupaigana sobivate veekogude vältimiseni. Jahi eest pagedes kulutavad rändeks kogutavat energiavaru kõik haneveekogudel peatuvad veelinnud. Ööbimiseks turvalist ja rahulikku paika otsivate lindude häirimine ja ööbimispaigast peletamine ei ole rändepeatuskohana kaitse alla võetud ala puhul eetilise. Hanede poolt tekitatava kahju ohjamiseks tuleb neid eelistatult küttida paikades, kust neid tahetakse eemale suunata, st põldudel. Sügisrändel kahjustavad haned valdavalt talikultuure ja jaht peaks toimuma nende kultuuride lähedal. Seega saab arvukuse reguleerimisele kaasa aidata intensiivistades hanejahti väljaspool kaitseala, eelkõige põllumajandusmaastikul. Kaitsealal ei ole lindude küttimise lubamine põhjendatud, kuna väljaspool kaitseala on võimalused küttimiseks olemas. Samuti on nii suurtes kogustes küttimine, et reaalselt arvukus väheneks, kaitsealal ebaetiline. Lindudes tekitab ööbimispaikadest ära hirmutamine segadust. Lindude looduslikest peatumispaikadest, kus nad kahjustusi ei tekita, eemale hirmutamine ei ole eesmärgipärane tegevus.

Kaitsealal on lubatud mootoriga ujuvvahendiga sõitmine. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Mootoriga ujuvvahendiga sõitmine lõhub veekogude kaldaid, võib kahjustada kalakoelmuid ja häirib teisi veekogude kasutajaid. Mootori kasutamise õiguse piiramine tuleneb vajadusest tagada kaitseala veekogude elustikule soodsad elutingimused. Veekogud asuvad peaaesjalikult rabamaastikul, kus ainsad ujuvvahendiga sõidetavad veekogud on rabajärved ja laukad. Nendeni ei vii teid ja puuduvad paadi vettelaskmiskohad, mistõttu paadi transportimine ja vettelaskmine kahjustaks rabapinnast ja veekogude pehmeid kaldaid. Samuti on rabalaukad peatuspaigaks rändlindudele, keda paadisõit võib häirida. Mootoriga ujuvvahend tekitab suuremat lainetust kui mootoriga ujuvvahend, mistõttu kahjustab see veekogu kaldataimestikku ja kaldaid ning liigutab põhjaseteid.

2.5.3. Tegevuse kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja

teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist, ning lisasöötahiulukeid.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärast ootust sellise tegevuse õiguspärasuse suhtes.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate koosluste säilitamiseks. Kaitsealal on kolmteist sihtkaitsevööndit: Aegviidu, Iiripilli, Jaaniveski, Jäneda, Jänijõe, Kakerdaja, Kautla, Kilingi, Kodru, Liivoja, Põhjaku, Seli ja Tarvasjõe.

Aegviidu, Iiripilli, Jaaniveski, Jänijõe, Kakerdaja, Kautla, Kilingi, Kodru, Liivoja, Põhjaku, Seli ja Tarvasjõe sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on niidu-, magevee-, soo- ja metsakoosluste loodusliku seisundi taastamine ja säilitamine, elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Metsaelupaigatüüpidest esineb Iiripilli sihtkaitsevööndis peamiselt siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) esinduslikkusega A–C, ühtlasi hõlmab kogu sihtkaitsevöönd kauni kuldkinga kasvuala. Kogu vöönd hõlmab ulatuslikke rabasid (7110*), mille esinduslikkus on enamasti A. Kilingi sihtkaitsevööndis asub kaljukotka ja merikotka pesapaik ja kauni kuldkinga kasvuala. Väga ulatuslikult on esindatud sooelupaigad, neist rabad (7110*) enamasti esinduslikkusega A ja liigirikkad madalsood (7230) esinduslikkusega C. Metsadest esineb vööndis enim soostuvaid ja soo-lehtmetsasid (9080*) esinduslikkusega A–C ning siirdesoo- ja rabametsi (91D0*) esinduslikkusega B. Liivoja sihtkaitsevöönd on moodustatud must-toonekure elupaikade kaitseks. Elupaigatüüpidest esinevad alal kõrge looduskaitse väärtusega vanad loodusmetsad (9010*) esinduslikkusega C ja rohunditerikkad kuusikud (9050) esinduslikkusega B. Põhjaku sihtkaitsevööndis on eesmärgiks kaitsta kaljukotka elupaika. Pindalaliselt on vööndis enim rabasid (7110*) esinduslikkusega B, metsaelupaigatüüpidest on esindatud vanad loodusmetsad (9010*) esinduslikkusega C, soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) esinduslikkusega C ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega B. Kautla sihtkaitsevööndis on eesmärk kaitsta kaljukotka elupaika. Jänijõe sihtkaitsevöönd on kasvukohaks lehitule pisikäpale, Kakerdaja sihtkaitsevöönd on kasvukohaks palu-karukellale ja kollasele kivirikule. Kodru sihtkaitsevöönd on kasvualaks eesti soojumikale ja kaunile kuldkingale. Ulatuslikumalt on metsaelupaigatüüpidest esindatud Aegviidu sihtkaitsevööndis siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega B–C. Aegviidu sihtkaitsevööndis leidub habekaku pesapaik. Jaaniveski sihtkaitsevöönd on moodustatud täies ulatuses vanade loodusmetsade (9010*) kaitseks ja nende

väärtus jääb vahemikku A–D, Jänijõe sihtkaitsevööndi killustatud, kuid väga kõrget väärtust omav metsaelupaigatüüp on samuti vanad loodusmetsad (9010*) väärtusega A–C. Kakerdaja sihtkaitsevööndis leidub A-esinduslikkusega vähe- kuni kesктоitelisi kalgiveelisi järvi (3140), huumustoitelisi järvi ja järvikuid (3160), jõgesid ja ojasid (3260) ja rabasid (7110*) (Kakerdaja raba). Metsatüüpidest on esinduslikeimad siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) esinduslikkusega A–C. Kautla sihtkaitsevööndi soolupaigatüübid rabad (7110*) ning siirde- ja õõtsiksood (7140) on enamasti väga kõrge väärtusega A–B. Kõige suuremal pindalal on esindatud siirdesoo- ja rabametsad (91D0*) väärtusega A–C. Kodru sihtkaitsevöönd on moodustatud peamiselt B-esinduslikkusega Kodru raba kaitseks. Seli sihtkaitsevööndis kaitstakse A-esinduslikkusega Kaanjärve, Matsimäe Pühajärve, A–B-väärtusega Laeksaare-, Seli ja Tellissaare raba ja paljusid metsaelupaigatüüpe. Tarvasjõe sihtkaitsevööndi eesmärk kaitsta on peamiselt vanu loodumetsi (9010*) väärtusega A–D. Jaaniveski, Jänijõe, Aegviidu, Tarvasjõe, Liivoja, Kakerdaja, Põhjaküla, Kautla, Seli ja Kodru sihtkaitsevööndis leidub metsise elupaiku.

Jäneda sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on Sinijärve allikate, allikasoo- ja metsakoosluste loodusliku seisundi taastamine ja säilitamine, neile omase liigi- ja vanusestruktuuri hoidmine, looduse mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Vöönd on elupaigaks metsisele ja kasvupaigaks palu-karukellale ja eesti soojumikale.

Kakerdaja, Jäneda, Põhjaküla ja Seli sihtkaitsevööndis kaitstakse ka metsavajaküla alasid. Üksikuid metsavajaküla laike paikneb ka Aegviidu, Kautla ja Kodru sihtkaitsevööndis.

2.5.4.2. Lubatud tegevus sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ja kuni 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud. Rohkem kui kümne osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas ja rohkem kui 50 osalejaga rahvaürituse korraldamine kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud ja tähistatud on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaüritus on kindla(te) isiku(te) poolt kindla(te)ssе kohta(desse) kokku kutsutud ehk organiseeritud ja kindlal ajal toimuv etteavaldatud sündmus (mitte spontaanne idee). Rahvaürituste korraldaja võib küsida kooskõlastuse pikema perioodi kohta. Kaitseala on ette nähtud looduslike liikide ja elupaikade kaitseks, mistõttu külastajate massiline viibimine võib kahjustada kaitse-eesmärgi saavutamist. Sihtkaitsevööndis asuvad tallamisõrnad kooslused (nt rabad, soostunud metsad) ning need on inimpeglilike kaitsealuste liikide (väike-konnakotkas, must-toonekurg, merikotkas, kaljukotkas, metsis) elupaigad. Näiteks rabades kaasneb tallamisega turbalasundi paljastumine ja pinnase tihenemine, mis toob endaga kaasa taimede kasvukohtade hävimise või taimkatte koosseisu muutumise. Selleks et tagada koosluste ja kaitsealuste liikide ning nende elupaikade soodne seisund, tuleb piirata rahvaüritustel osalejate arvu ning suunata üritused kohtadesse, kus nende mõju kooslustele ja liikidele oleks minimaalne. Kaitsealal leidub mitmeid ettevalmistatud loodusradu (nt Kakerdaja, Simisalu-Matsimäe, Tammsaare-Järva-Madise), mida kasutades saavad külastajad kaitsealaga tutvuda, kuid häiringud kooslustele ja elustikule oleksid samal ajal minimeeritud. Piirarv kümme on käsitletav ühe väiksema grupina, mille lubamine kaitsealale valitseja nõusolekuta ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärke. Piirarv 50 on käsitletav grupina, milleks on bussitais rahvast. Osalejate arvu piirang jätab kaitseala valitsejale võimaluse jälgida kaitseala kasutust ja vajaduse korral koormust suunata või hajutada.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus ja koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Üldiselt on kaitseala

sihtkaitsevööndis parimaks kaitsemeetmeks metsa- ja sookoosluste kujunemine looduslike protsesside kaudu. Samas võib tekkida vajadus liikide elupaikades nende kvaliteedi suurendamiseks teha hooldustöid ja metsades nende kujunemisele kaasa aidata (noorendikes või kohtades, mis ei vasta elupaiga kriteeriumitele ja on lähiminevikus majandatud). Koosluse kujundamisena võib kaitseala valitseja sihtkaitsevööndis lubada näiteks kujundusraiet üksikute puude väljaraiumise teel või häilude raiumist metsakoosluste mitmekesisuse taastamiseks, samuti metsa- ja võsaraiet sookoosluste taastamiseks. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilimiseks vajalik tegevus võimaldab liigikaitse tegevusi, et aidata kaasa elupaikade soodsa seisundi säilimisele. Näiteks palu-karukella kasvukohtades on vajalik valgustingimuste säilitamiseks ja parandamiseks eemaldada võsa. Must-toonekurg eelistab toituda avatud lennukoridoriga ojael ja kraavidel, mistõttu on toitumisala säilitamiseks vajalik kraavikallaste puhastamine võsast.

Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud loodusliku veerežiimi taastamine ja olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd lubatakse juhul, kui need ei avalda ulatuslikku negatiivset mõju ala loodusväärtustele ja see on vajalik, sest maaparandussüsteemi hoiutööde tegemata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Antud küsimuses kaitseala valitsejale kaalutusõiguse andmine on vajalik, et leida kompromiss maaparandussüsteemi toimimise ning loodusväärtuste kaitse vahel. Hoiutööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hoiutööde tegemata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Maaparandussüsteemide hoiutööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ning suurema voolutakistuse eemaldamine. Kaitseala valitseja nõusolekut ei ole vaja siis, kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, mõned kivid, prügi jms. Samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse eesmärgiga ning ei kahjustataks loodusväärtusi. Loodusliku veerežiimi taastamine võimaldab kaitseala metsa- ja sooelupaigatüüpide seisundi parandamist kraavide sulgemise teel.

Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate ehitiste hooldustööd. Lubatud hooldustööde hulka kuuluvad näiteks olemasolevate hoonete, teede, radade, külastustaristu, elektriliinide hooldustööd. Peamised hooldustööd teedel ja radadel on maha kukkunud ja murdunud puude eemaldamine ning ohtlike puude raie, samuti võsa eemaldamine teede ja radade äärest. Teede ja radade hooldustöödeks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, mille võib küsida pikema aja kohta. Kooskõlastuse väljaandmisel saab kaitseala valitseja seada tingimusi, millega peab hooldamisel arvestama, et ala loodusväärtused ei saaks kahjustada. Kaitseala valitseja nõusolekut ei ole vaja taotleda nendeks töödeks, mida on vaja teostada koheselt otsese ohu eemaldamiseks ja läbipääsu tagamiseks. Kui näiteks teele on kukkunud puu, eemaldatakse murdunud puu täiendava kooskõlastuseta ja tõstetakse see tee kõrvale metsa.

2.5.4.3. Vajalik tegevus sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel (keskkonnaregistrisse kantud poollooduslike koosluste hinnanguline pindala on 32,8 ha) nende ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine.

Sihtkaitsevööndis on vajalik sookoosluste taastamiseks kraavide sulgemine. Kaitstavate soode tegevuskavast lähtudes jääb Kõrvemaale kaks taastamist vajavat soola: Kiigumõisa soo (325 ha, osaliselt ulatub ka Kõrvemaaga piirnevale Kiigumõisa maastikukaitsealale) ja Laeksaare soo (186 ha).

Sihtkaitsevööndis on maastikuilme säilitamiseks vajalik vaadete avamine. Vaadete avamisena käsitletakse puu- ja põõsarinde kujundamist ja harvendamist maastiku paremaks eksponeerimiseks.

2.5.4.4. Keelatud tegevus sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Kaitse-eeskirjaga ei tehta olulisi leevendusi majandustegevuse ja loodusvarade kasutamise osas, kuna need tegevused seaksid ohtu kaitseala loodusväärtuste säilimisele. Kaitsealal lubatakse ainult neid tegevusi, mis aitavad kaasa kaitse-eesmärgi täitmisele. Majanduslikeks huvideks oleksid piirkonnas kindlasti metsaraied ja kaevandamine. Metsaraied hävitaksid metsaelupaigad, metsaraiete lubamist sihtkaitsevööndis majanduslikel eesmärkidel ei võimalda ka looduskaitseseadus. Kaevandamine muudaks veerežiimi ja seeläbi looduslikke kooslusi, pealmaakaevandamine ka maastikuilmet, mis on otseses vastuolus kaitseala kaitse-eesmärkidega.

Sihtkaitsevööndis on keelatud uute ehitiste püstitamine, välja arvatud kaitseala valitseja nõusolekul tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks, kusjuures kaitseala tarbeks rajatise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene rajatisele kalda ehituskeeluvööndi ehituskeeld võimaldamaks olemasolevate puhketaristute väljaarendamist. Kaitsealal paikneva kinnistu tarbeks püstitatava rajatise all mõeldakse kõiki rajatise, mis on vajalikud kaitsealal paiknevate kinnistute toimimiseks, sealhulgas ligipääsuteed, kergliiklusteed ja muud kommunikatsioonid. Kaitseala valitseja nõusolekul rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks võimaldab paigaldada loodushariduse eesmärgil infotahvleid, laudteid ja muid külastustaristu elemente. Samuti võimaldatakse rajada uusi ja taastada olemasolevaid laudteid ja muid matkaraja koosseisu kuuluvaid elemente, nagu näiteks vaatetornid, puhkekohad. Valitseja nõusolekul on lubatud tee, tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Tee- ja tehnovõrgu rajatise püstitamist kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks lubatakse, sest nende järele võib tekkida suurepinnalisel ja asustuse lähedasel alal vajadus.

Keelatud on inimeste viibimine väljaspool teid ja Jägala jõge Kilingi, Kautla ja Põhjaküla sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini ning Liivoja sihtkaitsevööndis 15. märtsist 31. augustini, välja arvatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval

teadustegevusel. Inimeste viibimine teedel ja Jägala jõel on lubatud. Tähtajalised liikumiskiirangud on kehtestatud sihtkaitsevööndis pesitsevate must-toonekure, merikotka ja kaljukotka kaitseks.

2.5.5. Piiranguvöönd

2.5.5.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on üks Kõrvemaa piiranguvöönd. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme, sealhulgas asustusstruktuuri, pinnavormide, magevee elupaikade, poollooduslike koosluste ja elustiku mitmekesisuse säilitamine ning kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvööndisse jäävad mitmed väärtuslikud elupaigatüübid (poollooduslikud kooslused) kui ka majandatud vähemväärtuslikud metsad, mis paiknevad killustatult ja on mõjutatud kuivendusest.

2.5.5.2. Lubatud tegevus piiranguvööndis

Kaitseala piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi.

Piiranguvööndis on lubatud kuni 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas. Rohkem kui 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja nõusolekul tähistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Rahvaüritus on kindla(te) isiku(te) poolt kindla(te)ssse kohta(desse) kokku kutsutud ehk organiseeritud ja kindlal ajal toimuv ettekavatsetud sündmus (mitte spontaanne idee). Rahvaürituste korraldamine piiranguvööndis ei kahjusta oluliselt olemasolevaid kooslusi, kui üritusi korraldatakse nii, et arvestatakse loodusväärtuste paiknemisega ja pärast üritust ala korrastatakse. Kaitseala valitseja nõusolek rahvaürituse korraldamiseks on vajalik, et kaitseala valitseja saaks piiranguvööndis esinevate looduväärtuste, näiteks kaitsealuste liikide kaitseks tingimusi seada. Samuti on kaitseala valitsejal rohkem informatsiooni ala kaitseväärtuste kohta ja ta oskab anda soovitusi tegevuste paremaks korraldamiseks.

Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud ehitise püstitamine. Tegevus vajab kaitseala valitseja nõusolekut, et suunata uute ehitiste maastikku paigutamist ja et see ei kahjustaks kaitse-eesmärke. Kaitseala valitseja nõusoleku andmine on igakordne kaalutusotsus, mistõttu iga taotluse lahendamisel tuleb lähtuda konkreetse juhtumiga seotud asjaoludest. Kõrvemaale on omased maastikus hajali paiknevad talukohad ja üksikelamud. Ajalooliselt on asustus olnud hõre, talusid on peamiselt rajatud soosaartele või väikevoortele (väljamägedele). Väljamägedel on iseloomulik avatud rohumaade olemasolu hoonete ümbruses. Selliseid avatud alasid tuleb ka edaspidi säilitada ning vältida nende ehitamist, metsastamist ja maakasutuse muutmist. Ehitustegevusele seatavad piirangud peavad tagama, et piiranguvööndis säilib praeguseks väljakujunenud asustusstruktuur ning vaheldusrikas maastikuilme, kus metsa- ja rohumaad vahelduvad eriilmeliste pinnavormide, jõgede ja järvedega, ning ehitusalad ei domineeri maastikupildis. Näiteks loodulikel rohumaadel on lisaks elustikulisele väärtusele (elupaigatüüpide kaitse) ka maastikuline väärtus (st kõlviku muutmist tuleb vältida ja säilitada need alad avatuna). Kui soovitakse rajada uut eluasemekohta (elamu koos abihoonetega), tuleb väljaspool juba praegu kasutuses olevaid kompaktsed asustusega alasid järgida hajaasustuse põhimõtteid. Väljaspool kompaktsed asustusega alasid tuleb elamuarendust vältida. Kaitseala valitseja nõusoleku andmisel tuleb lähtuda järgmistest

põhimõtetest: metsamaad ei raadata, ehitustegevusega ei tohi kahjustata pinnavorme, kaitsealale omaseid vaateid, looduslikke kooslusi, kaitsealuste liikide leiukohti, puudub vajadus ulatuslikult pinnast täita või reljeefi muuta, ehitised ei tohi takistada kallasrajale pääsemist, juurdepääs peab olema võimalik olemasolevatelt teedelt, uusi juurdepääsuteid rajatakse vaid äärmise vajaduse korral, kui muud lahendused puuduvad. Kuna hajaasustuse all mõistetakse piirkondi, mis ei ole tiheasustusalad või kompaktse asustusega alad, tuleb hajaasustuses uute eluasemekohtade rajamisel jälgida ka nende ruumilist paiknemist. Maastikuilme säilimiseks tuleb võimalusel säilitada senine maakasutus, uute ehitiste püstitamiseks tuleb eelistada olemasolevaid hoonestusalasid või ajaloolisi talukohti või alasid, kus loodusväärtused on degradeerunud. Olemasoleva hoonestuse juurde väljaspool õuemaad looduslikule kooslusele uut kompleksi ei rajata, kui seda seal ajalooliselt olnud ei ole. Olemasoleva hoonestuse juurde õuemaale ehitamist üldiselt lubatakse, sest sellega ei muudeta oluliselt ala üldmuljet. Õuema kindlakstegemisel lähtub kaitseala valitseja Maa-ameti maakatastri andmetest, põhikaardist ning looduses reaalselt eksisteerivast olukorrast. Kui maakatastri andmed ja/või põhikaart ei vasta looduses reaalselt eksisteerivale olukorrale, siis lähtub kaitseala valitseja õuema kindlakstegemisel looduses reaalselt eksisteerivast olukorrast. Rajatise, milleks on näiteks suunaviidad ja infotahvlid, võib lubada püstitada ka metsamaale või looduslikule rohumaale, sest nende mõju kaitseväärtustele puudub või on väike. Kuna Kõrvemaa on hõreda asustusega loodusmaastik, siis on alal suur väärtus häirimistundlike linnuliikide elupaigana (nt kaljukotkas, must-toonekurg, merikotkas, habekakk) ning see on ka üks põhjus, miks hoida asustus jätkuvalt hõre. Kuigi üksikul uuel eluasemekohal ei pruugi kohest häirivat mõju ilmned, siis pikemaajaline ja pidev asustuse tihenemine vähendab ala väärtust nendele liikidele.

Piiranguvööndis on lubatud metsa majandamine. Looduskaitseeadus keelab piiranguvööndis uuendusraie, kui kaitse-eeskirjaga ei sätestata teisiti. Kõrvemaa piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud lageraie halli lepa enamusega puistus langi pindalaga kuni 1 ha ja turberaie langi pindalaga kuni 2 ha. Uuendusraie langi suuruse piiramisega tagatakse Kõrvemaale iseloomulik metsane maastikuilme, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused metsade vanuse struktuuris, kuna välditakse intensiivset metsade majandamist ja hoitakse kooslustes tekkinud häiringute tase madalal. Sagedaseimad looduslikud häiringud on esimese rinde puude väljalangemisel 25–50 m läbimõõduga häilude teke. Sarnase mastaabiga ja looduslikku dünaamikat matkivate lankidena tehtud raie meenutab looduslikke häiringuid rohkem kui metsaseadusega maksimaalselt lubatud suurusega uuendusraie langid ning metsakoosluse kui terviku taastumine toimub kiiremini. Piirang turberaielangi suurusele tagab metsade vanuselise koosseisu mitmekülgsuse, kuna siis tehakse uuendusraieid pikema perioodi jooksul. Suurema turberaielangi lubamine ei taga piiranguvööndi kaitse-eesmärkide, sh maastikuilme säilitamise täitmist, kuna langid killustavad kaitsealuste liikide elupaikade ümber olevaid metsakooslusi ja puhvertsooni ning vähendavad metsamaastiku sidusust. Hall-lepikute lühikese eluea tõttu ei ole otstarbekas neid turberaietega majandada, sest need ei paku kaitse-eesmärgiks olevatele liikidele tüüpilisi kasvu- ja pesitsuskohti. Seetõttu on kaitseala valitseja nõusolekul lageraie lubatud, kuid langi suurus ei tohi ületada 1 hektarit. Suurem langi pindala tõstaks lagealade suurust märgatavalt, mistõttu poleks see kooskõlas piiranguvööndi kaitse-eesmärgiga. Teistes puistutes pole lageraie lubatud, sest nii tagatakse paremini koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused piiranguvööndi metsade vanuselises struktuuris. 2. septembrist 2017. a jõustunud metsa majandamise eeskirja muudatustest tulenevalt võib turberaiet teha ka kuusikutes, seetõttu kuusikutes täiendavalt lageraiet ei lubata. Turberaie toimub enamasti järkude kaupa pikema perioodi jooksul ja järgmise järgu tegemise eelduseks on metsauuenduse olemasolu ning eesmärgiks see, et viimase järgu lõpuks kasvab langil uuenenud mets. Seega jääb metsade vanuseline struktuur mitmekesisem kui lageraiega majandatud mets. Kuna lageraie ei ole teistes

puistutes lubatud, siis on jäetud turberaiete puhul võimalus kasutada kõiki turberaie viise. Lage- ja turberaieks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Nõusoleku andmisel võib kaitseala valitseja seada tingimusi, mis aitavad täita kaitse-eesmärke. Näiteks võib seada tingimusi turberaie viisile (aegjärgne-, häil- või veerraie) lähtudes konkreetse ala metsade iseloomust. Tingimuste seadmisel arvestatakse, et parimal võimalikul viisil oleks tagatud bioloogiliselt mitmekesise metsaökosüsteemi ning kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitse.

Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raiel hektari kohta alles vähemalt 20 tihumeetrit kasvavaid puid või nende säilinud püstiseisvaid osi, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alaliseks. Asko Lõhmuse uurimisrühma uuringute tulemuste järgi ulatub looduslike metsade surnud puidu osakaal laane- ja salumetsades keskmiselt 150 tm/ha. Liigirikkuse säilitamise seisukohalt on määrav eelkõige säilikpuude, sealhulgas surnud puidu maht, mitte arv. Kusjuures säilikpuude vajak on liigiti üpris erinev. Näiteks on Per Angelstami töörühm Rootsist leidnud valgeselg-kirjurähni elupaiga nõudlust uurides, et metsamaastikul peaks olema vähemalt 20 tm/ha üle 10 cm läbimõõduga seisvat surnud puitu, et tagada konkreetsele liigile sobilik elupaik. Asko Lõhmuse töögrupi esialgsete tulemuste põhjal võib väita, et torikseente üldise liigirikkuse seisukohast on oluline üle 10 cm diameetriga lamapuidu iga lisanduv tihumeeter, kuni üldmahuni vähemalt 25 tm/ha. Arvestades eelöeldut, tuleb elustiku mitmekesisuse tagamiseks säilitada kasvavaid ja/või surnuid puid tüvepuidu kogumahuga 20 tm/ha. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgest, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgedega, õõnsustega, tuuleluudade või suurte okstega puid. Selliste vanade puude jätmise langile suurendab perioodi, kui metsaliigid saavad puistut kasutada. Sellised puud on elupaigaks lindudele, nahkhiirtele, samblikele ja sammaldele, sageli leiab neilt ka kaitsealuseid liike. Puud, mis langile alles jäävad, suurendavad sinna kujuneva puistu liigilist ja vanuselist mitmekesisust ning on aluseks eritüübilise surnud puidu tekkele.

2.5.5.3. Vajalik tegevus piiranguvööndis

Piiranguvööndis on poollooduslike koosluste esinemisaladel (keskkonnaregistrisse kantud poollooduslike koosluste hinnanguline pindala on 133,4 ha) nende ilme ning liigikoosseisu tagamiseks vajalik niitmine, loomade karjatamine ning puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine.

Piiranguvööndis on maastikuilme säilitamiseks vajalik vaadete avamine. Vaadete avamisena käsitletakse puu- ja põõsarinde kujundamist ja harvendamist maastiku paremaks eksponeerimiseks.

2.5.5.4. Keelatud tegevus piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine. Need piirangud tulenevad otseselt looduskaitseaduse § 31 lõikest 2 ja on suunatud vööndi kaitse-eesmärkide saavutamisele. Lisaks on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Kui pinnas seda võimaldab, võib kaitseala valitseja lubada puidu kokku- ja väljavedu.

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, sest piiranguvööndisse rajatavad kraavid mõjutaksid oluliselt sihtkaitsevööndis olevaid kooslusi. Pikaajaline kuivenduse mõju on kaitseala kooslusi rikkunud. Uute kraavide rajamine halvendaks kaitseala

koosluste seisundit. Veerežiimi muutmine on tavaliselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis kutsub esile ebasoovitavaid muutusi kooslustes ja elupaikades. Veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine on enamasti olulise keskkonnamõjuga, mistõttu on see kaitseala kaitseväärtuste soodsa seisundi tagamiseks keelatud. Piiranguvööndisse jäävate veekogude kaldajoone muutmine kahjustaks nii mageveekooslusi kui ka jõgedega piirnevaid metsa- ja sookooslusi ning halvendaks kaitsealuste liikide elupaikasad.

Keelatud on maavara kaevandamine, välja arvatud Kurissaare karjääri Kurissaare-3 mäeeraldise kasutamine kuni 2023. aastani. Keskkonnaametile on esitatud taotlus Kurissaare-3 kruusakarjääri maavara kaevandamise loa pikendamiseks kümne aasta võrra. Kaitse-eesmärkide saavutamise eesmärgil ei ole mäeeraldise kasutamine kauem kui viis aastat võimalik. Maavara kaevandamise piirang on vajalik maastikuilme, pinnavormide ja koosluste säilitamiseks.

Piiranguvööndis on keelatud energiapuistute rajamine ja puhtpuistute kujundamine. Energiapuistute rajamine ja puhtpuistute kujundamine vaesustab looduslikku mitmekesisust ja maastikuilmet.

Piiranguvööndis on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud põllu- ja õuemaal. Nende kasutamine kahjustab magevee-, soo-, niidu- ja metsakoosluste looduslikku tasakaalu, vähendab koosluste mitmekesisust ja liigilist mitmekesisust. Nende kasutamine soodustab osade liikide domineerimist. Õue- ja põllumaal tehakse kaitse-eeskirjaga leevendus, kuna nendel aladel ei leidu looduslikke koosluseid.

Keelatud on puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Pinnase kahjustamine rikub ala maastikuilmet, kuna vähendab selle esteetilist väärtust. Samuti võib metsamajandamise tehnika kahjustada looduslikku taimestikku. Kaitseala valitseja võib siiski lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab, näiteks pikalt kestnud kuivade ilmade korral.

3. Menetluse kirjeldus

Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise menetlus algatati keskkonnaministri 13.06.2019 käskkirjaga 1-2/19/433.

Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus ajavahemikus 27.09.2019 kuni 28.10.2019 Keskkonnaameti Türi kontoris, Järva Vallavalitsuses, Paide Linnavalitsuses, Anija Vallavalitsuses, Kose Vallavalitsuses ja Tapa Vallavalitsuses. Menetluse materjalidega sai tutvuda ka Keskkonnaameti veebilehel. Teade avaliku väljapaneku kohta avaldati 26.09.2019 üleriigilise levikuga ajalehes Postimees, kohalikes ajalehtedes Järva Teataja ja Virumaa Teataja ning 27.09.2019 kohalikus ajalehes Harju Elu. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus avalikustamise teade 25.09.2019. Kinnistute omanikke, kelle kiri Keskkonnaametile tagastati ja kelle kirja kättesaamise kohta puudub info, teavitati 13.06.2020 üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ja 15.06.2020 väljaandes Ametlikud Teadaanded.

Looduskaitseeaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti 420 eramaa omanikule, Riigimetsa Majandamise Keskusele, kohalikele omavalitsustele (Järva, Anija, Kose ja Tapa Vallavalitsus ning Paide Linnavalitsus), tollasele Maanteeametile, Maa-ametile teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Kirjas paluti esitada parandusettepanekud ja vastuväited kaitse-eeskirja eelnõu kohta. Kirjad

sisaldasid teadet, et kui vastuväiteid ega parandusettepanekuid kirjas nimetatud tähtjaks ei esitata, arvestatakse, et vastuväited puuduvad.

Kaitse-eeskirja eelnõud tutvustav koosolek toimus 16.10.2019 Keskkonnaameti Türi kontoris. Koosolekul osales kokku 13 inimest, neist neli Keskkonnaameti ametnikku. Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimus 21.11.2019 Keskkonnaameti Türi kontoris, kus tutvustati avalikul väljapanekul laekunud ettepanekuid ja vastuväiteid. Arutelul osales kokku viis inimest, neist neli Keskkonnaameti ametnikku. Lisaks üldistele avalikele koosolekutele korraldati kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise raames ka kohtumisi huvigruppide esindajatega. 28.11.2019 toimus koosolek MTÜ-ga Järvamaa Jahindusklubi, kus selgitati linnujahi keelamise põhimõtteid ja kuulati ära jahimeeste seisukohad. 11.12.2019 toimus kohtumine MTÜ Eesti Metsa Abiks esindajatega, kus arutati kaitse-eeskirja eelnõu kohta esitatud ettepanekuid. 02.06.2020 toimus kohtumine Noku maaüksuse omanikuga, kus täpsustati piiranguvööndi piiri kulgemist looduses. 03.06.2020 kohtuti MTÜ Järvamaa Jahindusklubi ja Eesti Ornitoloogiaühingu esindajatega, eesmärgiga kuulata ära poolte seisukohad linnujahi küsimuses.

Avalikustamise käigus esitasid kaitse-eeskirja eelnõu kohta ettepanekuid ja kommentaare 13 menetlusosalist. Info menetlusosalistelt laekunud ettepanekute ja nende arvesse võtmise või arvesse võtmata jätmise kohta on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Menetlusosalistelt laekunud ettepanekud ja menetleja otsus

Ettepaneku esitaja	Ettepaneku/küsimuse sisu	Menetleja otsus
Sihtasutus Valgehobusemäe Suusa- ja Puhkekeskus	Ettepanek jätta kaitsealast välja Valgehobuse (12901:001:0410) ja Sillaotsa (12901:001:0390) maaüksused. Mõlemal maaüksusel toimub igapäevaselt aktiivne spordi- ja puhkealane tegevus, seega on mõlema puhul tegemist puhke- ja turismitsooniga, mis Kalijärve piirkonnas on kaitse alt välja jäetud.	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et Valgehobuse ja Sillaotsa maaüksused asuvad Mägede mõhnastikus, mis on Kõrvemaa kõrgeim osa. Valgehobuse maaüksusel paikneb mõhnastiku ja üldse kogu kaitseala kõrgeim kühm Valgehobusemägi, maaüksuse servi ilmestab Kõrvemaale omane metsane maastikuilme. Maaüksuste kaitsealast väljaarvamisel ei oleks mõhnastiku ja maastikuilme kaitse tagatud, sest kaitseala valitsejal puuduks tulevikus väärtusi mõjutada võivate tegevuste osas kaasa rääkimise võimalus. Lisaks paiknevad mõlemad maaüksused kaitseala keskel ning maaüksustel läbi viidavad tegevused avaldavad mõju ümbritsevatele looduskooslustele. Ettepaneku tegijale selgitati, et omavahel ei saa võrrelda Valgehobusemäge ja Kalijärve piirkonda, kus lisaks suusaradadele paikneb ka elamu ja õuealad.
Järva Vallavalitsus	Ettepanek jätta kaitsealast välja Valgehobuse (12901:001:0410), Sillaotsa (12901:001:0390), Valgehobusemäe tee (12901:001:0126) ja Kallisaba (12901:001:0120) maaüksused. Valgehobuse ja Kallisaba maaüksuste puhul on tegemist	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et nimetatud maaüksused asuvad Mägede mõhnastikus, mis on Kõrvemaa kõrgeim osa. Valgehobuse maaüksusel paikneb mõhnastiku ja üldse kogu kaitseala kõrgeim kühm Valgehobusemägi. Maaüksuste

	<p>puhke- ja turismitsooniga ning täiendavad piirangud takistavad turismiobjekti arenemise võimalusi.</p>	<p>kaitsealast väljaarvamisel ei oleks mõhnastiku ja maastikuilme kaitse tagatud, sest kaitseala valitsejal puuduks tulevikus väärtusi mõjutada võivate tegevuste planeerimise osas kaasa rääkimise võimalus. Lisaks paiknevad maauksused kaitseala keskel ja seal toimuvad tegevused avaldavad ümbritsevate alade loodusväärtustele mõju.</p>
	<p>Ettepanek teostada Kõrvemaa lõunaosas linnuliikide ja nende elupaiga uuring ning täiendada/parandada vastavalt sellele kaitse-eeskirja.</p>	<p>Ettepaneku tegijat teavitati, et Kõrvemaa linnuala haudelinnustiku inventuur on KIK-i projekti raames töös (teostamise aeg 2019–2020). Töö teostavad Eesti Ornitoloogiaühingu eksperdid, kes teevad inventuuri tulemustest lähtuvalt ettepanekud kaitse-eeskirja eelnõu täiendamiseks.</p>
<p>Kiigumõisa (68401:001:0093) ja Mardimetsa (68401:001:0092) maaüksuste omanik</p>	<p>Ettepanek suurendada Iiripilli sihtkaitsevööndit selliselt, et see hõlmaks ka osaliselt Kiigumõisa kinnistul olevat liigirikast madalsood ja siirdesood .</p>	<p>Ettepanekuga ei arvestata, kuna ettepaneku piirkond on tugevalt kuivendatud ja seal ei asu elupaigatüüpe.</p>
	<p>Ettepanek suurendada Kilingi sihtkaitsevööndit selliselt, et see hõlmaks osaliselt Kiigumõisa kinnistul olevat raba, siirdesood ja madalsood.</p>	<p>Ettepanekuga arvestatakse. Vööndi piiritlemisel võetakse aluseks piirkonnas olevad maastikuobjektid (kraavikallas ja madalsoo kõlvik). Selliselt piiritletuna hõlmab kaitseala elupaigatüübid siirde- ja dõtsiksood (7140) ning soostuvad ja soolehtmetsad (9080*).</p>
<p>Riigimetsa Majandamise Keskus</p>	<p>Ettepanek mitte kehtestada uuendusraiatele pindala piiranguid, sest väikesed raielangid kahjustavad tunduvalt enam Kõrvemaale omast maastikuilmet ja killustavad metsakooslusi.</p>	<p>Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et uuendusraie langi suuruse piiramisega tagatakse Kõrvemaale iseloomuliku metsase maastikuilme säilimine, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused metsade vanuse struktuuris, kuna välditakse intensiivset metsade majandamist. Langi suuruse piiramisega luuakse olukord, kus metsa on võimalik majandada, kuid selle tulemuse sarnaneb rohkem looduslike protsesside jälgendamisele. Piiranguvöönd on oluline puhver kõrge väärtusega sihtkaitsevööndi metsadele, et liikide elupaigatingimused väljaspool sihtkaitsevööndit ei muutuks väga järsult. Puhvrifunktsiooni täitmiseks peab piiranguvööndis metsa majandama säästlikumalt kui tavalises majandusmetsas.</p>

	Ettepanek lubada lageraiet Keskkonnaameti nõusolekul lisaks hall-lepikutele ka kuusikutes ja teistes viljakatel pinnastel kasvavates puistutes.	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et teistes puistutes, k.a kuusikutes, lageraiet kaitse-eeskirjaga ei lubata, sest nii tagatakse paremini koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused piiranguvööndi metsade vanuselises struktuuris. Turberaie toimub enamasti järkude kaupa pikema perioodi jooksul ja järgmise järgu tegemise eelduseks on metsauuenduse olemasolu ning eesmärgiks see, et viimase järgu lõpuks kasvab langil uuenenud mets. Kuna lageraiet ei lubata, siis on turberaie puhul võimalus kasutada kõiki turberaie viise, muuhulgas veerraie.
Noku (12901:002:0520) maaüksuse omanik	Ettepanek arvata Noku maaüksus Kakerdaja sihtkaitsevööndist Kõrvemaa piiranguvööndisse, sest maaomanik soovib tulevikus taastada hävinenud ajaloolise Noku talu hoonestuse ja rajada sinna loodusmaja.	Piiranguvööndi piiri täpsustamiseks kohtuti maaomanikuga Noku maaüksusel 02.06.2020. Ettepanekuga on arvestatud nii, et Kõrvemaa piiranguvööndi piir kulgeb Noku maaüksuse lõuna-, lääne- ja põhjaosas mööda maaüksuse piiri, idaosas on piiritlemisel kasutatud mõttelist sirget Noku maaüksuse servade vahel. Selliselt piiritletuna jäävad maaüksusel asuvad hoonete vundamendid ja kohtumisel üle vaadatud puude read piiranguvööndisse. Maaüksuse idapoolne metsasem osa jääb sihtkaitsevööndisse, et oleks tagatud Kõrvemaale omase metsase maastikuilme säilimine ja et toimuks sujuv üleminek maaüksusega piirnevate ning kaitseala kaitse-eesmärgiks olevate kõrge väärtusega metsa-, soo- ja mageveekooslustele.
	Ettepanek arvata Noku taluga piirnev RMK Noku lõkkekoht ja parkla sihtkaitsevööndist piiranguvööndisse, sest puhkekohas toimub tihti enam kui 50 osalejaga rahvaüritusi.	Ettepanekuga ei arvestata, sest RMK Noku lõkkekoht ja parkla on kompleksis Kakerdaja loodusrajaga. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud teha rohkem kui 50 osalejaga rahvaüritusi selleks ettevalmistatud kohas. Ettepaneku esitajale selgitati, et rahvaürituse tunnusteks on organiseeritus (mitte spontaanne idee), konkreetne korraldaja, toimumise aeg ja koht ning teada on eeldatav osalejate arv.
Maanteeamet	Ettepanek kõigis riigiteedega piirnevates kohtades määrata kaitseala piir kulgema teemaa katastriüksuse piirile.	Ettepaneku tegijale selgitati, et edasise menetluse käigus vaadatakse kaitseala piir üle ja võimalusel viiakse vastavusse teemaa katastriüksusega.
AS A&P Mets	Millised lisapiirangud tulenevad kaitsealuse liigi elupaigas piiranguvööndis? Soovib, et selgitataks piiranguvööndisse jäävate kaitsealuste liikide	Küsimuse esitajale selgiti, et kaitsealuste liikide elupaikades sõltub majandamine liigi elupaiganõudlusest. Kui piiranguvööndis kavandatav turberaie satub kaitsealuse liigi

	<p>elupaikades uuendusraiate põhimõtteid.</p>	<p>elupaika, kus liigi elupaiganõudlus eeldab uuendusraie keelamist või raiele tingimuste seadmist, talitab kaitseala valitseja vastavalt LKS § 14 lg-le 2 või 3. Teiste raieviiside puhul võib kaitseala valitseja seada kavandataval raiealal kaitsealuste liikide esinemise korral raie tingimusi LKS §-s 55 sisalduvast lähtuvalt. Arvestades, et ajas muutub elupaikade esinduslikkus, vanad elupaigad kaovad, inventuuride käigus avastatakse kaitsealuste liikide uusi leiukohti ning et erinevate liikide elupaiganõudlus on erinev, ei ole kaitse-eeskirja koostades võimalik kõiki olukordi, mis nõuavad metsa majandamisele täiendavate piirangute või lisatingimuste seadmist, ette näha ning vastavaid liigi elupaikade või isendite säilimise huvides tehtavaid raiepiiranguid või -tingimusi kaitse-eeskirja sisse kirjutada. Kaitseala valitsejal on igakordselt õigus piirangu seadmist kaaluda konkreetse liigi ja tema elupaiga spetsiifikast lähtuvalt. Kaitsealuse liigi elupaigas metsateatise menetlemisel piirangute või tingimuste seadmisel ning soovitude andmisel lähtutakse Keskkonnaameti peadirektori 30.12.2016 käskkirjaga nr 1-1/16/449 kinnitatud „Metsade väärtuspõhise kaitse korraldamise ja majandamise juhise“ Juhise lisaks olevasse metsamajandamise tabelisse, kus võimalikud piirangud, tingimused ja soovitusel on liigipõhiselt esitatud, tehakse jooksvalt muudatusi vastavalt uuematele uuringutele ja täienenud teabele liikide elupaiganõudluste kohta.</p>
	<p>Palub 2009. a kuni siiani välja tuua keelud, kus turberaieid keelati vastavalt kehtiva kaitse-eeskirja paragrahvile (turberaie perioodiga vähemalt 40 aastat). Teadaolevalt ei ole nimetatud paragrahvi raiekeeluks kasutatud.</p>	<p>40 aastase perioodiga turberaie rakendamine on olnud raskendatud. Raiegevuse lihtsustamiseks kaitse-eeskirja eelnõuga 40-aastasest perioodist loobutakse. Muudatus annab omanikule võimaluse turberaieid mõistlikuma aja vältel planeerida.</p>
	<p>Ettepanek lubada sihtkaitsevõõndis teha maaparandussüsteemide hoiutõid.</p>	<p>Ettepanekuga arvestatakse ja kaitse-eeskirja eelnõud täiendatakse nii, et kaitseala valitseja nõusolekul lubatakse olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutõid.</p>
	<p>Pikendada ettepanekute esitamist nii kaua, kui koosolekul kokku lepitud uuringud ja selgitused on kätte saadud.</p>	<p>Ettepaneku esitajale anti teada, et koosolekul kokkulepitud uuringud on saadetud. Ettepanekuid saab esitada ka avalikul arutelul või siis selle järgselt kokkuleppel.</p>

<p>Kodanikuühendus EESTI METSABIKS</p>	<p>Ettepanek lisada kaitse-eesmärkide hulka: elupaigatüüp metsastunud luited (2180), merikotkas, soohiilakas, karvasjalg-kakk ja rabakonn.</p>	<p>Ettepanekuga arvestatakse osaliselt. Kaitse-eesmärkide hulka lisati merikotkas ja karvasjalg-kakk. Ettepaneku tegijale selgitati, et kõikide liikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine ei ole vajalik, sest eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja olulise esinemisalaga. Ettepaneku tegijale selgitati, et elupaigatüüpi metsastunud luited (2180) on Kõrvemaal kaardistatud väikesel pindalal ja see on looduslikult üle minemas vanaks loodusemetsaks (9010*).</p>
	<p>Ettepanek mitte arvata kaitse alt välja kõrge loodusväärtustega alasid.</p> <p>Ettepanek mitte muuta kõrgete loodusväärtustega alasid sihtkaitsevööndist piiranguvööndiks.</p> <p>Ettepanek muuta kõrgete loodusväärtustega alade kaitse piiranguvööndist sihtkaitsevööndiks.</p> <p>Ettepanek laiendada kaitseala piire.</p>	<p>Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et muudatuste kavandamisel Kõrvemaal on lähtutud üldisest põhimõttest tagada loodusväärtuste kaitse olemasoleval kaitsealusel objektil. 2014. aastal Euroopa Komisjoni koostatud Eesti Natura 2000 võrgustiku loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide piisavushinnangu järgi on Eestis elupaigatüüpide kaitseks moodustatud alasid piisavalt. Seetõttu ei ole Kõrvemaaga piirnevate alade kaitse alla võtmise elupaigatüüpide kaitse-eesmärgil ja loodusala piiride laiendamine loodusdirektiivi elupaigatüüpide kaitseks vajalik ja põhjendatud. Väärtuste kaitset on tõhustatud olemasolevate sihtkaitsevööndite piiride olulise laiendamisega. Praegusest piiranguvööndist arvatakse täiendavalt sihtkaitsevööndisse umbes 4122 ha metsi. Sihtkaitsevööndite laiendamisega tõhustatakse ka kaitsealal leiduvate kaitsealuste liikide elupaikade kaitset. Eelnõu järgi kuulub 70% alast sihtkaitsevööndisse (võrdlusena võib tuua, et hetkel kehtivates piirides kuulub sihtkaitsevööndisse 49% alast). Tervikuna läheb kaitse alt välja vähem kui 2%. Peamiselt on tegemist õuealadega ja tiheasustusaladega kaitseala servas, kus väärtusi ei leidu. Lisaks ka üksikuid madala esinduslikkusega elupaiku kaitseala servades, kus elupaik ei funktsioneeriks tervikuna.</p>

		<i>Vastavalt käesolevale tabelile järgnevas lõigus kirjeldatule, on muudetud kaitseala piire võrreldes siin tabelis menetleja otuse juures kirjeldatud sisule.</i>
	Ettepanek keelata biotsiidide, väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine piiranguvööndis.	Ettepaneku tegijale selgitati, et kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on piiranguvööndis keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, neid lubatakse kasutada ainult põllu- ja õuemaal. Piirang võrreldes kehtiva kaitsekorraga leebemaks ei muutu.
	Ettepanek keelata kaitsealal jahipidamine.	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et kaitse-eeskirja koostamisel lähtutakse põhimõttest, et kaitsealal peaks olema jahipidamine lubatud, kui see ei kahjusta ala kaitse-eesmärke. Jahipidamine võib olla vajalik mingite kaitse-eesmärkide saavutamiseks. Kõrvemaal on jahipidamine reguleeritud lähtuvalt kaitse-eesmärkidest ja nendest tulenevalt on aasta läbi keelatud linnujaht kogu kaitsealal, sest linnustiku kaitse on Kõrvemaal üheks peamiseks kaitse-eesmärgiks. Lisaks kehtib jahipidamisele ajaline piirang must-toonekure, merikotka ja kaljukotka pesitsemise ja poegade eest hoolitsemise ajal.
MTÜ Minu Mets Ülle Läll ja maaomanik	Ettepanek lubada lageraie kuusikutes.	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et kuusikutes lageraie kaitse-eeskirjaga ei lubata, sest nii tagatakse paremini koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused piiranguvööndi metsade vanuselises struktuuris. Turberaie toimub enamasti järkude kaupa pikema perioodi jooksul ja järgmise järgu tegemise eelduseks on metsauuenduse olemasolu ning eesmärgiks see, et viimase järgu lõpuks kasvab langil uuenenud mets. Kuna lageraie ei lubata, siis on turberaie puhul võimalus kasutada kõiki turberaie viise, muuhulgas veerraie.
	Ettepanek loobuda nõudest jätta langile 20 tm säilikipuid, kuna langid on niigi väikesed ja seadusest tulenevalt peab langile nagunii säilikipuid jätma.	Ettepanekuga ei arvestatud. Ettepaneku tegijale selgitati, et nõue, mille kohaselt tuleb elustiku mitmekesisuse säilitamiseks jätta raiel hektari kohta alles vähemalt 20 tihumetrit kasvavaid puid või nende säilinud püstiseisvaid osi, on üldine kaitse-eeskirjades rakendatav põhimõte. Kuna enamasti on kaitsealal esindatud erinevad kasvukohatüübid, siis tuleb raietel säilitatava puidu kogus määrata hinnanguliselt

		keskmisena, milleks üldjuhul on 20 tihummeetrit. Täiendav säilikpuude maht toetab metsaelustiku säilimist.
	Ettepanek loobuda nõudest, et tööd võib teha ainult külmunud pinnasega.	Ettepanekuga ei arvestatud. Ettepaneku tegijale selgitati, et kaitseeeskirjaga on piiranguvööndis keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kuid tegemist ei ole absoluutse nõudega, sest kaitseala valitseja võib lubada puidu kokku- ja väljavedu ka külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab. Vastava nõusoleku saab küsida näiteks metsateatise menetluse raames.
	Omanik peab saama oma metsas käia igal ajal ka sihtkaitsevööndis.	Ettepaneku tegijale selgitati, et maaomanikel on lubatud sihtkaitsevööndis viibimine, välja arvatud ajalise liikumiskiirangu ajal Kautla, Kilingi, Põhjaku ja Liivoja sihtkaitsevööndis. Liikumiskiirangu ajal võib ka nendes sihtkaitsevööndites viibida teedel ja Jägala jõel. Liikumiskiiranguga alad on enamuses suured soomassiivid riigimaadel.
	Ettepanek suurendada turberaie langi pindala 5 ha, sest väikeste lankide puhul suureneb tallamiskoormus ja nii häil- kui ka aegjärgse raie puhul jääb metsane ilme säilima.	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijale selgitati, et uuendusraie langi suuruse piiramisega tagatakse Kõrvemaale iseloomuliku metsase maastikuilme säilimine, koosluste ja liikide kaitse ning hoitakse ära liiga kiired muutused metsade vanuse struktuuris, kuna välditakse intensiivset metsade majandamist. Langi suuruse piiramisega luuakse olukord, kus metsa on võimalik majandada, kuid selle tulemuse sarnaneb rohkem looduslike protsesside jälgendamisele. Piiranguvöönd on oluline puhver kõrge väärtusega sihtkaitsevööndi metsadele, et liikide elupaigatingimused väljaspool sihtkaitsevööndit ei muutuks väga järsult. Puhvrifunktsiooni täitmiseks peab piiranguvööndis metsa majandama säästlikumalt kui tavalises majandusmetsas.
	Ettepanek lubada kaitseala valitseja nõusolekul maaparandussüsteemide hoiutöid ka sihtkaitsevööndis.	Ettepanekuga arvestatakse ja kaitseeeskirja eelnõud täiendatakse nii, et kaitseala valitseja nõusolekul lubatakse olemasolevate maaparandussüsteemide hoiutööd. Kõrvemaa on suur ala ja tulevikus võib tekkida vajadus teha hoiutöid väljaspool sihtkaitsevööndit asuvate maaparandussüsteemi osade toimimise tagamiseks.
MTÜ Järvamaa Jahindusklubi ja Eesti Jahimeeste Selts	Ettepaneku mitte keelata linnujahti, eelkõige hanejahti, sest haneliikide populatsioonid on viimastel aastakümnetel	Ettepanekuga ei arvestata. Ettepaneku tegijatele selgitati, et Kõrvemaa rabaalad on sisemaal oluliseks sügiseseks

	<p>kasvanud. Tegu on sajandi vanuse jahilinnuga, jahipidamine on arvukuse reguleerimine, küttimine vähendab hanede tekitatud põllukahjusid.</p>	<p>rändepeatuskohaks hanedele. Kaitsealal asuvad hanede ööbimisveekogud on mitmete teiste veelinnuliikide elupaik. Kõrvemaa maastikukaitseala kaitse-eesmärkide hulgas loetletud linnuliikidest peatuvad järvedel ja rabalagastel laululuik, piilpart, sinikael-part ja sõtkas. Hilisõhtune või varahommikune hanejaht muudab kõigi veelinnuliikide isendite käitumist ja viib muidu elupaigana sobivate veekogude vältimiseni. Jahi eest pagedes kulutavad rändeks kogutavat energiavaru kõik haneveekogudel peatuvad veelinnud. Ööbimiseks turvalist ja rahulikku paika otsivate lindude häirimine ja ööbimispaigast peletamine ei ole rändepeatuskohana kaitse alla võetud ala puhul eetilise. Soovides hanede poolt tekitatavat kahju ohjata, tuleb neid eelistatult küttida paikades, kust neid tahetakse eemale suunata, st põldudel. Sügisrändel kahjustavad haned valdavalt talikultuure ja jaht peakski toimuma nende kultuuride lähedal. Seega saab arvukuse reguleerimisele kaasa aidata intensiivistades hanejahti väljaspool kaitseala, eelkõige põllumajandusmaastikul, mida leidub väljaspool kaitseala piisavalt. Lindude looduslikest peatumispaikadest, kus nad kahjustusi ei tekita, eemale hirmutamise pole eesmärgipärane tegevus. Mõõname, et teatud haneasurkondade arvukus on viimastel aastakümnetel suurenenud. Seda eriti valgepõsk-lagle, suur-laukhane ja osaliselt ka rabahane alamliigi tundra-rabahane osas. Küll aga on väikesearvuline ja kahanev rabahane alamliik taiga-rabahani. Arvestades, et rahvusvahelises AEWA leppes on taiga-rabahani arvatud liikide hulka, keda tuleks jahtimisest säästa, peaks ka Eesti liikuma selles suunas, et rohkem kütitaks neid liike ja alamliike, kelle arvukus kasvab ja säästetaks neid, kelle arvukus on madal või kahaneb. Seda saab teha nii, et Järvemaal küttimisel lastakse valdavalt suurlaukhane ja säästetakse rabahane. Hilisõhtul või varahommikul rabajärve ääres hanede ööbimislennust küttimisel on palju väiksem tõenäosus teha valiklaskmist kui näiteks kõrrepõllul varitsusjahil.</p>
--	---	---

Eesti Ornitoloogiaühing	Ettepanek lisada kaitse-eesmärkide hulka karvasjalg-kakk, laanerähn, õnetuvi ja habekakk. Piiritleda vähemalt pooled laanerähni leiukohad sihtkaitsevööndisse. Piiritleda kanakulli asustatud pesa ümbrus sihtkaitsevööndisse. Laiendada habekaku elupaiga kaitseks piiranguvööndi arvelt sihtkaitsevööndit.	Ettepanekuga arvestatakse nii, et karvasjalg-kakk, laanerähn, õnetuvi ja habekakk lisatakse kaitseala kaitse-eesmärkide hulka. Laanerähni leiukohtadest pooled asuvad juba projekteeritavates sihtkaitsevööndites ja ettepanekust tulenevalt täiendavalt sihtkaitsevööndeid ei laiendata. Kuna kanakulli elupaik on liigile ebatüüpiline, asudes käidavas kohas eramaal, siis pesa ümbrust täiendavalt sihtkaitsevööndisse ei piiritleta. Aegviidu sihtkaitsevööndi piiri laiendatakse habekaku elupaiga kaitseks piiranguvööndi arvelt.
Eraisik	Ettepanek piiritleda piiranguvööndisse maaüksustel 12901:001:0125 ja 12901:001:0071 asuv rohumaa.	Ettepanekuga arvestatakse. Jämeda sihtkaitsevööndi lõunapoolne lahustükk on moodustatud metsavajaku alade (laane- ja salumetsade) kaitseks. Kuna rohumaa kaitse-eesmärgiks seatud väärtusi ei paikne, siis muudetakse sihtkaitsevööndi piiri nii, et rohumaa kõlvik jääb ka edaspidi Kõrvemaa piiranguvööndisse.

Euroopa Komisjon on karmistanud Natura 2000 alade vähendamise tingimusi ning asunud seisukohale, et kaitse alt ei ole lubatud välja arvata alasid, kus leidub loodusväärtusi, mis panustavad Natura 2000 võrgustiku alade terviklikkuse kaitseks või on neile oluliseks puhvriks. Keskkonnaamet vaatas loodusväärtuste esinemise osas üle kõik Kõrvemaa maastikukaitsealast algselt väljaarvamisele planeeritud maaüksused ning korrigeeris kaitse alt välja jäetava ala ulatust. Keskkonnaamet teavitas eramaa omanikke ja Riigimetsa Majandamise Keskust vastavatest muudatustest kirjalikult (detsembri lõpp 2022 ja jaanuari algus 2023) ja andis tähtaja vastuväidete esitamiseks. Riigimetsa Majandamise Keskus tegi ettepaneku jätta kaitsealast välja maaüksus Aegviidu metskond 135 (11201:001:0081). Keskkonnaamet ettepanekuga ei arvestanud. Maaüksusele ulatuv metsaosa arvatakse puhvrina piiranguvööndisse, et vähendada mõju sihtkaitsevööndis esinevatele loodusdirektiivi elupaigatüüpidele.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50);
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (ELT L 20, 26.1.2010, lk 7–25).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vastavalt Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615

„Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ lisa 1 punkti 1 alapunktile 20 on Natura 2000 võrgustiku linnualaks esitatud Kõrvemaa linnuala ja lisa 1 punkti 2 alapunktile 158 on Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kõrvemaa loodusala, mis hõlmavad Kõrvemaa maastikukaitseala. Seetõttu tuleb Kõrvemaa maastikukaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta kehtivaid erisusi.

Kõrvemaa loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. novembri 2007. a otsusega 2008/24/EÜ, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15.01.2008, lk 15). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 24. märtsi 2020. a rakendusotsusega (EL) 2020/494, millega võeti vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade loetelu kolmeteistkümnes uuendatud versioon (teatavaks tehtud numbri C(2020) 1713 all, ELT L 111, 08.04.2020, lk 1–175).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset, hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi. Kõrvemaa maastikukaitsealal on olulisteks kaitse-eesmärkideks mitme I lisas nimetatud liigi ja I lisas nimetatamata rändlinnuliigi kaitse.

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek lisada Kõrvemaa loodusala eesmärkidesse elupaigatüübid looduslikult rohketoitelised järved (3150), jõed ja ojad (3260), aas-rebasesaba ja ürt-punanupuga niidud (6510), liigirikkad madalsood (7230), okasmetsad oosidel ja moreenikuhjatistel (9060) ning lammi-lodumetsad (91E0*). Lisaks tehakse ettepanek Kõrvemaa linnuala eesmärkidesse lisada karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), laanerähn (*Picoides tridactylus*) ja õõnetuvi (*Columba oenas*).

Pärast määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek viia Kõrvemaa linnu- ja loodusala piir vastavusse maastikukaitseala piiriga.

Kõrvemaa loodus- ja linnualast jäävad välja järgmised kinnistud: Saare (40001:003:0860), , Eltmaa (40001:003:0690), Kallijärve (40001:003:1752), Voore (40001:002:0033), Lelu (40001:002:0090), Veski (40001:002:0054), Antsu alajaama (40001:002:0330), Johanna (40001:002:0142), Kotka (40001:002:0026), Sireli (40001:002:0162), Pihlaka (40001:001:0540), Mäeotsa (40001:001:0550), Pihlakpuu (40001:001:0450), Olevi (40001:002:0080), Teeääre (40001:001:0430), Anne (40001:001:0440), Teoküla 39 (40001:001:0009), Jäni (40001:003:0270), Kaasiku (40001:003:0333), Jõeveerse (40001:003:0209), Kandle (40001:003:0500), Järve-3 (40001:003:1491), Tammesalu (40001:003:0236), Risti-Metsa (12901:001:1092), Tõnno (12902:002:0620), Vana-Veski (56501:003:0630), , Haava tn 4 (11201:005:0032), Haava tn 2 (11201:005:0029), Nelijärve tn 4 (11201:005:0027), Piibe mnt 42 (11201:005:0060), Kadaka tn 2 (11201:005:0050), Piibe mnt 38a (11201:005:0048), Piibe mnt 38 (11201:005:0001), Nelijärve tn 6 (11201:005:0005), Nelijärve tn 5 (11201:005:0012), Nelijärve tn 3 (11201:005:0008), Nelijärve tn 2

(11201:005:0100), Nelijärve tn 2a (11201:005:0110), Nelijärve tn 2b (11201:005:0120), Piibe mnt 34a (11201:001:0400), Piibe mnt 34 (11201:004:0290), Piibe mnt 34b (11201:004:0065), Piibe mnt 32 (11201:005:0023), Piibe mnt 30 (11201:004:0410), Piibe mnt 28 (11201:004:0027), Piibe mnt 26a (11201:004:0066), Piibe mnt 26 (11201:004:0240), Piibe mnt 26b (11201:004:0067), Piibe mnt 24 (11201:004:0370), Piibe mnt 22 (11201:004:0380), Piibe mnt 20 (11201:004:0008), Tagajärve tn 18 (11201:004:0030), Tagajärve tn 16 (11201:004:0020), Tagajärve tn 14a (11201:004:0170), Tagajärve tn 14 (11201:005:0015), Tagajärve tn 12 (11201:005:0021), Tagajärve tn 10 (11201:004:0050), Tagajärve tn 8 (11201:004:0320), Tagajärve tn 4 (11201:005:0024), Tagajärve tn 2 (11201:004:0250), Piibe mnt 18 (11201:004:0230), Piibe mnt 18a (11201:005:0017), Ääremetsa (11201:005:0018), Jaama tn 1b (11201:005:0055), Jaama tn 1c (11201:005:0056), Jaama tn 17 (11201:002:0092), Kriki (11201:005:0034), Kriki (14001:003:0183), Ülase (14001:003:0184), , Pikaveski tee 1 (14002:001:0037), Pikaveski tee 2 (14002:001:0041), Pikaveski tee (14002:001:0131), Pikaveski tee 2a (14002:001:0043), Pikaveski tee 3 (14002:001:0044), Pikaveski tee 4 (14002:001:0124), Pikaveski tee 3a (14002:001:0045), Pikaveski tee 4a (14002:001:0125), Pikaveski tee 6a (14002:001:0094), Pikaveski tee 8 (14002:001:0048), Pikaveski tee 9 (14002:001:0053), Pikaveski tee 10 (14002:001:0054), Pikaveski tee 11 (14002:001:0055), Pikaveski tee 12 (14002:001:0056), Pikaveski tee 22 (14002:001:0065), Pikaveski tee 21 (14002:001:0064), Pikaveski tee 20 (14002:001:0063), Pikaveski tee 19 (14002:001:0098), Pikaveski tee 25a (14002:001:0127), Pikaveski tee 25 (14002:001:0126), Pikaveski tee 24 (14002:001:0067), Pikaveski tee 23 (14002:001:0066), Pikaveski tee 13a (14002:001:0096), Pikaveski tee 13 (14002:001:0095), Pikaveski tee 15 (14002:001:0058), Pikaveski tee 14 (14002:001:0057), Pikaveski tee 16 (14002:001:0059), Pikaveski tee 17 (14002:001:0061), Pikaveski tee 18 (14002:001:0062), Kuldpea (36302:001:0168), Saiahansu (36302:001:0127), Soone (36302:001:0128), Soone (14002:003:0132), Metsa (14002:003:0216), .

Kõrvemaa loodus- ja linnuala osakaal suureneb järgmistel kinnistutel: Matsimäe (56501:002:0071), Roodevälja (14002:003:0111), Mikko (40001:001:0007).

Kõrvemaa loodus- ja linnuala osakaal väheneb järgmistel kinnistutel: Vadi (40001:003:0269), Jõgiste (40001:003:0207), Siniallika (40001:003:0266), Künka (40001:003:0220), Jõeäärse (40001:003:0218), Pikaveski (14001:003:0104), Jõekalda (14001:002:0347), Lauasaare 3 (14001:003:0090), , Seasoo (14002:003:0068), Araksaare (12902:002:1190), Katku (14002:003:0058), Tõnikse (14002:003:0146).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Kõrvemaa maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Meile teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. LKS § 9 lõike 7¹ punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevad andmed, mis on eelnõuga seotud.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Tapa vallale vähem 830 eurot, Järva vallale 1210 eurot, Anija vallale 290 eurot, Kose vallale 43 eurot ja Paide linnale 190 eurot. Maamaksutulude vähenemine on seotud senise piiranguvööndi põhjal sihtkaitsevööndi moodustamisega.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Kinnisasja sihtotstarbeline kasutamine on oluliselt piiratud, kui piirangud on olulised enamal kui 50% kinnisasja pindalast (VV 08.07.2004 määrus nr 242). Kõrvemaa maastikukaitseala tsoneeringu ja kaitsekorra muudatusega arvatakse sihtkaitsevööndisse ligikaudu 33 ha eramaad, mille puhul piirangud on olulised enamal kui 50% kinnisasja pindalast. Riigile omandamise maksumus Maa-ameti koostatud Eesti kinnisvaraturu aastakokkuvõtte järgi on keskmiselt 139 490 eurot.

Natura 2000 alal asuva erametsamaa omanikule antakse toetust, et kompenseerida Natura 2000 metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Toetuse määr on sihtkaitsevööndis 134 eurot ja piiranguvööndis kuni 60 eurot hektari kohta aastas. Erametsamaa toetusega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega täiendavaid kulusid, kuna erametsamaa ala ei suurene ja varasemaga võrreldes arvatakse 153 ha varem sihtkaitsevööndisse kuulunud toetuskõlblikku metsaala piiranguvööndisse.

Kaitseala poollooduslike koosluste hooldamisega seoses ei kaasne riigile määruse kehtestamisega lisakulusid, kuna hooldatava ala maht võrreldes varasemaga ei suurene.

Kõrvemaa maastikukaitseala kaitsekorra uuendamisega arvatakse kaitseala koosseisus sihtkaitsevööndisse riigimetsa 467 ha (sellest moodustab küps mets 141 ha ja valmiv mets 51 ha) Lääne-Virumaal, 1382 ha (sellest moodustab küps mets 635 ha ja valmiv mets 258 ha) Järvamaal ja 1172 ha (sellest moodustab küps mets 684 ha ja valmiv mets 246 ha) Harjumaal. Vastavalt Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutustele vähendab range kaitse Lääne-Virumaal puidukasutuse tulu keskmiselt 108 eurot, Järvamaal 101 eurot ja Harjumaal 116 eurot hektari kohta aastas. Kuna piiranguvööndi metsade majandamine oli ka varasemalt kitsendatud, oli majanduspiirangutega metsade kavandatav raiemaht ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest. Arvestades lisanduvate piirangutega alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu, kus lähima 10 aasta jooksul oleks võimalik piirangute muutmiseta raiet teha, on saamata jääv

tulu keskmiste määrade järgi Lääne-Virumaal ligikaudu 2000 eurot, Järvamaal 9000 eurot ja Harjumaal 10 800 eurot aastas.

Eramaadel saamata jääva puidutulu arutamise aluseks on võetud Natura 2000 metsaalade metsaressursi keskmine väärtus, mille alusel arvutati keskmine eeldatav aastane tootlus. Selle järgi on saamata jääv puidutulu sihtkaitsevööndis 134 eurot/ha ja piiranguvööndis 72 eurot/ha aastas. Käesoleva määrusega tzoneeritakse erametsa piiranguvööndist 60 ha sihtkaitsevööndisse, seega on saamata jääva puidutulu hinnanguline väärtus eramaal 3720 eurot aastas.

SMI 2020 aruande järgi on Eesti keskmine metsa tagavara 203 tm/ha. Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu tellimusel Ernst & Young Baltic AS tehtud metsa- ja puidusektori sotsiaal-majandusliku mõju analüüsi kohaselt oli 2019. aastal ühe kuupmeetri puidu töötlemisel metsa- ja puidutööstuse poolt (metsamajandus, puidu töötlemine ja mööblitootmine) loodav lisandväärtus 193,3 eurot. Selle summa sees on ka metsaomanike saamata jääv puidutulu (toodud eespool). Sama uuringu järgi on ühe kuupmeetri puidu raiest laekuv otsene ja kaudne maksutulu 95 eurot raietsükli kohta. Keskkonnaagentuuri arvestuste järgi jääb piiranguvööndist sihtkaitsevööndisse tzoneerimisel võimalikust metsa majandamise mahust kasutamata eramaal ~30%, riigimaal RMK hinnangul 10%. Kui metsatagavara oleks 203 tm/ha, jääks eeltoodud hinnangu järgi muudatuste tõttu otsesest ja kaudset maksutulu täiendavalt laekumata lühiperspektiivis hinnanguliselt u 6 miljonit eurot ja metsapuidutööstuse poolt lisandväärtus loomata u 13 miljoni euro ulatuses. Arvestades pikaajalist mõju majandusele ehk ka järgmist raietsükli (metsa raietsüklik on arvestatud keskmiselt 80 aastat) väheneb maksutulu aastas u 84 tuhande euro ulatuses ja lisandväärtus u 170 tuhat eurot. Arvestades aastase inflatsiooniga 2% jääb riigil saamata tulu u 23 miljonit eurot ja kogulisandväärtust loomata umbes 47 miljoni euro väärtuses. Eeldusel, et selle muudatuse tõttu sektoris loodav lisandväärtus arvestuslikult väheneb, võib see mõjutada kuni 4 töökohta metsa- ja puidutöötlemise sektoris. Arvutuse eelduseks on teoreetiline võimalus, et praegu kaitse all mitteolev ressurss võetaks kohe kasutusse, mis saaks piirangute tõttu realiseeruda vaid piiratud ulatuses (takistused metsaseaduses, ilmastikus, turuhinnas ja omaniku tahtes).

Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätteid, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Maaeluministeerium kooskõlastas eelnõu märkuse arvestamisel. Märkuse sisu oli mõistete ühtlustamine seletuskirjas ja muudatus sai sisse viidud. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastas märkusega. Märkuse sisu ja tulemus on kajastatud allolevas tabelis. Teised ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Ettepaneku tegija	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Majandus- ja Kommunikatsiooni-ministeerium	Tuleks pidada otstarbekaks Voose (Kurissaare) liiva ja kruusavaru kasutamise võimaldamist ja see ala tuleks kas siis piiranguvööndist välja arvata või võimaldada talle kaevandamise erand. Kruusa varud on Eestis kriitilised, seega tuleks võimalikke varusid kasutada.	<p>Ei arvesta.</p> <p>Voose karjääri aktiivsele tarbevarule ja prognoosvarule jäävad või piirnevad nendega kaitseala ja Natura ala kaitse-eesmärgiks olevad väärtused – oosistik, Natura elupaigatüübid – järved ja järvikud, rabad, vanad loodusmetsad, okasmetsad oosidel ja moreenkuhjatistel, soostuvad ja soolehtmetsad, siirdesoo – ja rabametsad, samuti I kategooria kaitsealuse liigi ja mitmete II ning III kategooria liikide elupaigad.</p> <p>Voose (Kurissaare) maardlas ei ole ühtegi kehtivat kaevandamisluba. Viimane kaevandamisluba oli antud Kurissaare-3 karjäärile (plokk 4), kus kaevandamine lõppes 15.06.2019. Karjäär on korrastatud. Maa on eraomandis, huvi kaevandamisloa pikendamise vastu ei olnud.</p>